

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ภาพยนตร์สารคดี

เรื่อง

ตลาดน้ำโพธิ์หัก

2/14
6/2/2 ๑
๒๕๓๐-๒๕๓๑

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน **86767**
วัน,เดือน,ปี **14 ส.ค. 2552**

ที่ ดร
b. 10068995
i.....

ภาควิชานิเทศศิลป์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

2530-๖/

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนำ

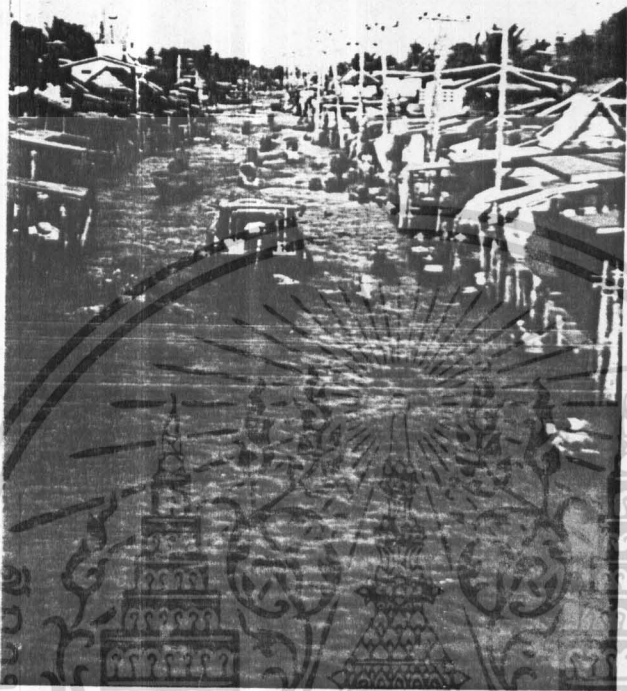
ภาพยนตร์ เป็นสื่อสารมวลชนที่โดดเด่นและน่าสนใจมาก มีอิทธิพลต่อชุมชนในการที่จะได้รับข่าวสาร, ความรู้, และความบันเทิง แต่สิ่งหนึ่งที่เขาจะไม่ทราบก็คือ ขั้นตอนเบื้องหลังของการผลิตผลงานต่าง ๆ ออกมา ซึ่งแต่ละเรื่องกว่าที่จะออกมาสู่สายตาชุมชนได้ ก็ต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ จนเป็นรูปเป็นร่างขึ้น

มีผู้กล่าวไว้ว่า "ภาพยนตร์เป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่ง ที่นำเอาศิลปะแขนงอื่นๆ มารวมกัน" ดังนั้นกฎเกณฑ์ต่างๆ จึงสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยเพื่อความเหมาะสมกับงานนั้น สาระนั้นพิเศษเล่มนี้จึง เป็นเพียงส่วนที่จะเก็บรายละเอียดเบื้องหลังของกระบวนการต่างๆ แก่ผู้สนใจไว้ เป็นแนวทางในการทำงานของท่านต่อไป อนึ่งสารคดีเป็นเรื่องที่มาจากพื้นฐานความจริงมีสารกระบวนการต่างๆในการทำสารคดีจึงพอที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้กับงานอื่นๆ เป็นการศึกษาขั้นตอนการทำงานอย่างคร่าวๆ ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับงานนั้น

การทำงานทุกอย่างย่อมต้องมีอุปสรรค เพื่อเป็นบทเรียนที่มีค่ายิ่งแก่ตนเองและผู้อื่นต่อไป ingsว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่นี่ พอจะเป็นแนวทางในการแก้ไขและเตรียมงานของท่านในโอกาสต่อไป เพื่อให้ผลงานที่เสร็จออกมา มีคุณภาพและ คุณค่าแก่ความภูมิใจในงานนั้นๆ.

(นาย ศรีวิทัน ศรีไพพล)

26- 2515

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในช่วงเวลา ๖ ปี ที่เริ่มโครงการพิเศษ สาขาภาพยนตร์
 ชาวเจ้าโคทำสิ่งใดไปบ้าง

28-30	พฤษภาคม 2530	ไปชมตลาดน้ำที่โพธิ์ตาก
29	มิถุนายน	เสนอเป็นโครงการพิเศษ ไปถ่ายเป็นวีซีโอ (วี.เอช.เอส.) และภาพสไลด์
26-30	กรกฎาคม	หาข้อมูลเพิ่มเติม
3	สิงหาคม	ส่งข้อมูล , โครงเรื่อง
24		ส่งบทสำหรับถ่ายทำ
1	กันยายน	ส่งตารางการถ่ายทำ
10-12		ถ่ายทำครั้งแรก
	ตุลาคม	เขียนบทเพิ่มเติม
	พฤศจิกายน	ไปสถานที่ถ่ายทำก่อนไปถ่าย
		โคข้อมูลมาใหม่ จึงโคแก้ไขบท
	ธันวาคม	เตรียมการถ่ายทำ, ปรีกษาขอขออนุญาต
4-10	มกราคม 2531	ถ่ายทำครั้งที่ 2
	กุมภาพันธ์	จัดทำบทบรรยาย
8-11	มีนาคม	ตัดต่อครั้งแรก ณ ร.ร.นายร้อยจ.ป.ร.
13-16		ตัดต่อครั้งที่ 2 บันทึกเสียง
17	มีนาคม 2531	กำหนดส่งงาน

เสร็จสิ้นโครงการงาน

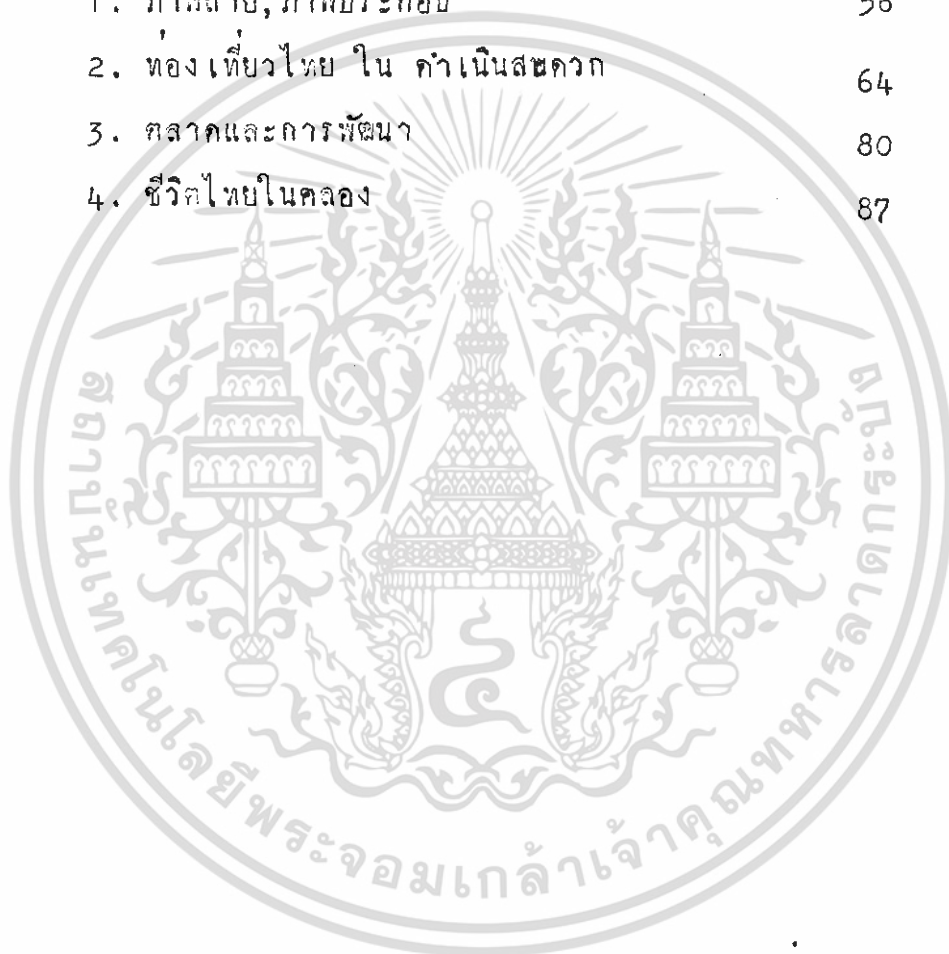
ทั้งหมดนี้ ทำให้เราโคทราบว่า เราโคทำสิ่งใดไปบ้างตลอด
 ระยะเวลาเท่าที่มีอยู่

สารบัญ

บทที่		หน้า
1.	บทนำ	
	-ความเป็นมาของตลาด	1
2.	ความสำคัญของโครงการ	
	-ความเป็นมาของโครงการภาพยนตร์สารคดี "ตลาดน้ำโพธิ์หัก"	3
	- แนวความคิด	3
	- วัตถุประสงค์	3
	- กลุ่มเป้าหมาย	3
	- เนื้อหา	4
	-รูปแบบของภาพยนตร์	4
	- ขอบเขตของโครงการ	4
	- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากโครงการ	5
3.	การรวบรวมข้อมูล	6
	- ที่มาของข้อมูล	7
	- การบันทึกข้อมูลควยภาพถ่าย	12
	- สถานที่ถ่ายทำ	12
4.	การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการเขียนบท	16
	- การวิเคราะห์ข้อมูล	16
	- บทภาพยนตร์	17
	- บทร่างครั้งที่ 1, 2	22
5.	การถ่ายทำ	33
	- การถ่ายทำครั้งที่ 1	34
	- การถ่ายทำครั้งที่ 2	36
6.	หลังการถ่ายทำ	41
	- การลำดับภาพ	42
	- การบันทึกเสียง	43

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 - เสียงบรรยาย 44
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เพลงประกอบ	45
- บทบรรยาย	48
7. บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ	54
ภาคผนวก	55
1. ภาพถ่าย, ภาพประกอบ	56
2. ท่องเที่ยวไทย ใน กำเนิดสชควก	64
3. ตลาดและการพัฒนา	80
4. ชีวิตไทยในคลอง	87

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทนำ

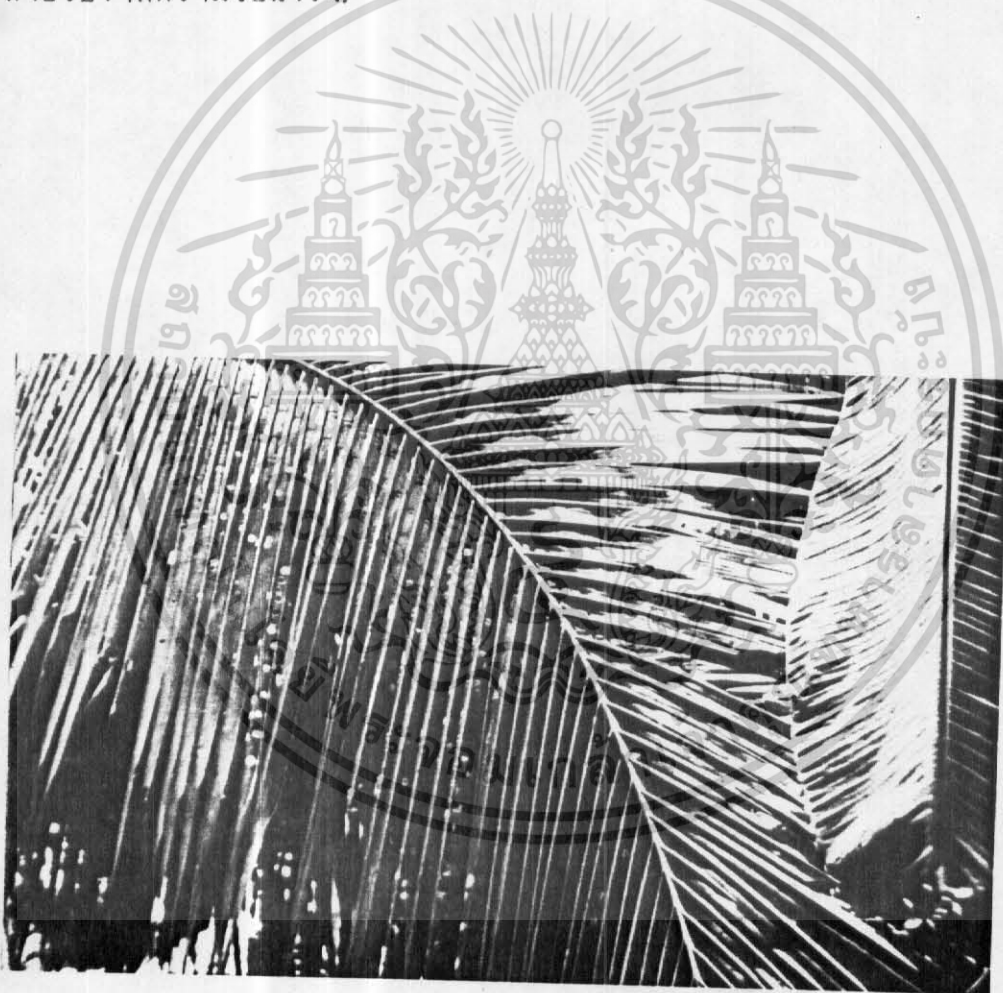
ตลาด ในแง่ของความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญ

ในสภาพสังคมเราในปัจจุบันได้พัฒนาไปมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ตลาดในเมืองใหญ่ ๆ เปลี่ยนกลายมาเป็นห้างสรรพสินค้า, ซูเปอร์มาเกต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เห็นทำให้รู้สึกว่าการค้าขายทางไกลความเจริญ ยังจะพอมีภาพบรรยากาศการค้าขายทางเรืออยู่ไหม

หากจะกล่าวถึงความหมายของตลาด เป็นคำที่สามารถมีความหมายได้ตั้งแต่ความหมายที่กว้างที่สุดคือ อุปสงค์และอุปทานในทาง เศรษฐกิจ แขนงหนึ่งๆ ลงไปถึงความหมายงายๆ ที่คนส่วนมากก็เข้าใจ คือสถานที่ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในรูปวัตถุจับและสำเร็จรูปเป็นประจำ เพื่อ การบริโภคและอุปโภคในการดำรงชีวิตของคนทั้งชนบทและในเมือง ส่วน ในการทำสารคดีเรื่องนี้ขอจำกัดความหมายของคำว่า "เป็น" สถานที่ที่คน ในชุมชนนั้นยอมรับว่าเป็นองค์ประกอบของสังคมในลักษณะ เป็นศูนย์กลาง ของ ชุมชนมีหน้าที่เอื้อเพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นประจำทุกวัน "

ถ้าจะพูดถึงความเป็นมาของตลาด นับแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เรามีตลาดที่เรียกว่า "ตลาดปลาน" เป็นศูนย์กลางมีหลักฐานว่า ตั้งอยู่ใกล้พระบรมมหาราชวัง ครั้นต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประชากร ส่วนมากยังมีอาชีพเกษตรกรรม ตลาดจึงเริ่มมีบทบาทมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเรือ ไม่ว่าจะเป็นการค้าขายกันเองภายในประเทศ หรือแม้กระทั่งการค้าออกนอกประเทศ มีการแข่งเรือสำเภากลับไปค้า ตลอดจนการมีความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเหล่านั้นอีกด้วย ล่วงมาถึงสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น แม้ว่าบ้านเมืองยังอยู่ในภาวะสงครามก็ยังมีการทำการ ค้ากับชาวจีนเรื่อยมาจนกระทั่งถึงในรัชกาลที่ 4 เราได้ทำสัญญาการค้า กับประเทศตะวันตก ในปี พ.ศ. 2398 ทำให้เราต้องเสียเปรียบหลาย อย่าง เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศเราได้พัฒนาตัวเองไปสู่ความก้าวหน้า ทางวิชาการและ เทคโนโลยี ได้มีการปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัยทัดเทียม กับอาณานิคมประเทศเหล่านั้น ซึ่งได้พัฒนามาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ทำให้ตลาด เองได้พัฒนาไปตามสภาพของสังคมที่เติบโตตามจำนวนประชากร เพื่อให้

จะเห็นได้ว่า ตลอดระยะเวลา ตลอดการพัฒนารูปแบบของ
 ตนเองตลอดเวลาจากการค้าขายแลกเปลี่ยนกันธรรมดาจนกระทั่งมาเป็น
 ระบบการค้าเสรีนิยมก็ ในปัจจุบัน การที่เราจะเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่
 น้อยคนจะนึกถึงนี้ จะทำให้การค้าขายทางน้ำนี้เสื่อมถอยหายไปเป็นที่สุด
 คุยหวังว่า การที่จะนำเสนอแนวความคิด นี้ทำให้เกิดความสำนึกใน
 วัฒนธรรมของตน ก่อนที่จะสาบสูญไป ก่อนที่ความเจริญทั้งหลายจะไถ่กลืน
 หายไปจากความเป็นจริง.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

ความเป็นมาของตลาด

ตลาดอันหมายถึงแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าของคนไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ทั้งในด้านที่ตั้ง รูปแบบ ตลอดจนประเภทของสินค้า ตามสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเปลี่ยนไปในแต่ละสมัย โดยมีความเป็นมาดังนี้

สมัยสุโขทัย

จากหลักฐานปรากฏว่าตลาดในสมัยสุโขทัยส่วนใหญ่เป็นตลาดบก เนื่องจากสุโขทัยมีชื่อเมืองที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ (ตัวเมืองสุโขทัยเก่าอยู่ห่างจากลำน้ำยมประมาณ 10 กม.) ตลาดสำคัญในตัวเมืองคือ ตลาด-ปสาน ซึ่งเป็นทั้งตลาดประจำและตลาดนัดอยู่ทางเหนือของตัวเมือง ซึ่งเป็นแหล่งชุมชน ส่วนตลาดย่อยคงมีกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและนอกเมือง กษัตริย์สุโขทัยทรงมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนจากหัวเมืองต่าง ๆ เข้ามาค้าขายที่สุโขทัย นโยบายนี้คือการไม่เก็บภาษีจังกอบ (ภาษีผ่านด่าน) สำหรับผู้นำผลิตผลและสินค้าเข้ามาจำหน่ายในสุโขทัย แสดงว่าผู้ปกครองสุโขทัยเห็นความสำคัญของการเป็นตลาดการค้า ซึ่งจะอำนวยความสะดวกด้านความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ อันส่งผลถึงความมั่นคงทางการเมืองของสุโขทัยด้วย

สมัยอยุธยา

สภาพที่ตั้งของอยุธยามีความเหมาะสมต่อการเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรอย่างยิ่ง ทั้งในด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ เนื่องจากมีสภาพเป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบและอยู่กลางทุ่งโล่งจึงสามารถใช้ธรรมชาติเป็นปราการได้ ขณะเดียวกันสภาพเช่นนี้ทำให้สามารถเพาะปลูกได้ผลดีเพราะมีน้ำใช้ในการเกษตรกรรมได้ตลอดปี และที่นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งคือ อยุธยาตั้งอยู่ไม่ไกลจากปากน้ำนัก รวมทั้งเป็นที่ชุมนุมของแม่น้ำถึง 3 สาย คือ เจ้าพระยา ป่าสัก และลพบุรี ดังนั้นจึงทำให้อยุธยาเป็นศูนย์กลางของการติดต่อระหว่างหัวเมืองภาคเหนือกับปากอ่าว (อันได้แก่หัวเมืองภาคใต้ชายฝั่งทะเลตะวันออก และชนชาติอื่น ๆ ที่เข้ามาค้าขายทางเรือด้วย) คือเป็นตลาดใหญ่นั่นเอง พ่อค้าชาวเอเชียรู้จักแหล่งค้านี้ตั้งแต่ก่อนการก่อตั้งอาณาจักรอยุธยาแล้ว ส่วนพ่อค้ายุโรปเริ่มเข้ามาค้าขายตั้งห้างร้านโรงเรือนเริ่มจากสมัยพระรามาธิบดีที่ 2 กษัตริย์ไทยทรงให้การอนุเคราะห์แก่พ่อค้าต่างชาติเป็นอย่างดี เช่น ทรงอนุญาตให้เข้ามาค้าขายรับราชการ ตลอดจนตั้งถิ่นฐานและเผยแพร่ศาสนาได้ จึงปรากฏมีชุมชนของชาวต่างชาติอยู่รอบ ๆ กรุงศรีอยุธยาเป็นแหล่ง ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ทางใต้ของตัวเกาะอยุธยาลงไป ที่เป็นเขตใหญ่ที่สุดคือชุมชนชาวจีนที่ตำบลบางกะจะ ซึ่งเป็นตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้านานาชาติที่สำคัญด้วย เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตที่อาศัย ตลาดนี้จึงมีลักษณะเป็นอาคารถาวร² คือ มีห้างร้านโกดังขนาดใหญ่อยู่ตามแนวริมแม่น้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4

ทางราชการได้จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการค้าและควบคุมดูแลชาวต่างชาติ อันได้แก่กรมท่า และกรมพระคลังสินค้า กรมท่ามีหน้าที่ควบคุมดูแลและเจรจาเกี่ยวกับชาวต่างชาติ ส่วนกรมพระคลังสินค้ามีหน้าที่ในการแต่งสำเภากลางไปค้าต่างแดน และควบคุมการค้าระหว่างประเทศ คือ ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางระหว่างพ่อค้าต่างชาติกับพ่อค้าภายใน ฉะนั้นจึงมีการสร้างโกดังหลวงไว้เก็บสินค้าที่ได้จากอากรส่วยหรือรวบรวมจากแหล่งผลิตตามหัวเมืองไว้ในบริเวณกำแพงเมือง เพื่อความสะดวกในการจำหน่ายให้แก่พ่อค้าต่างชาติ

นอกจากตลาดกลางซึ่งเป็นแหล่งค้าขายสินค้ากับต่างประเทศและหัวเมืองต่าง ๆ แล้ว ในกรุงศรีอยุธยายังมีตลาดสดจำนวนมากตามแหล่งชุมชนทั่วไป และจากการที่ประชากรส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานกันตามริมฝั่งแม่น้ำเป็นสำคัญ ทำให้การของขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม ประมาณว่ามีเรือนแพประมาณ 2 หมื่นเศษ ตลาดทั่วไปส่วนใหญ่จึงกระจายกันตามริมฝั่งแม่น้ำมากกว่าตามเส้นทางบก หนึ่งตลาดที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง คือ ตลาดซึ่งมีลักษณะเป็นย่านการผลิตสินค้าเฉพาะอย่าง ทั้งสินค้าประเภทอาหาร เครื่องใช้ เครื่องมือ สินค้าประเภทหัตถกรรม และศิลปกรรมต่าง ๆ อันเป็นลักษณะการสืบทอดความรู้ ความชำนาญในกลุ่มเครือญาติ ย่านสำคัญต่าง ๆ ตามหลักฐานในคำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรมเอกสารของบัวหลวง³ ว่า

“...ถนนย่านป่าขนมชาวบ้านย่านนั้นทำขนมขาย.....ขนมกรุบขนมพิมพ์ถั่ว ขนมหาปะนี้ และขนมห้างต่าง ๆ ชื่อ ตลาดป่าขนม 1 ถนนย่านป่าเตรียมมีร้านขายตะลุ่มพุก ตะลุ่มกระจกแลมุกแกมเนื้อ ตะลุ่มเขียนทองปานกำมะลอปานเลวปานหมาก ชื่อ ป่าเตรียม 1 ถนนย่านป่าถ่าน มีร้านตลาดขายของสรรพผลไม้ ส้ม กล้วยของสวนในแลสวนนอกต่าง ๆ และมีร้านขายของสดเข้าเย็น ชื่อ ตลาดป่าถ่าน 1.....”

สนับกรุงธนบุรี

พระเจ้าตากได้ก่อตั้งอาณาจักรมีศูนย์กลางแห่งใหม่ที่กรุงธนบุรี ถึงแม้ว่าเมืองนี้จะตั้งอยู่ใกล้ปากอ่าวมากกว่ากรุงศรีอยุธยา และในอดีตก็เคยเป็นเมืองด่านภาษี (สมัยอยุธยามีธรรมเนียมการเก็บภาษีจังกอบจากเรือสินค้าต่างชาติที่เข้ามาค้าขาย โดยการจัดตั้งด่านไว้เป็นระยะ ๆ ตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา ด่านสำคัญคือด่านบางกอก ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มีการสร้างป้อมปราการแบบตะวันตกไว้ที่เมืองนี้ คือป้อมวิชัยนทร์ทางฝั่งซ้าย และป้อมวิชัยประสิทธิ์ทางฝั่งขวา ซึ่งกองทัพฝรั่งเศสได้ขยายเป็นเมืองป้อมปราการขึ้นในสมัยนั้น) เป็นที่รู้จักดีของต่างชาติมาก่อน แต่ธนบุรีไม่ได้เป็นศูนย์กลางตลาดการค้าใหญ่ เช่นอยุธยา ทั้งนี้อาจมาจากสาเหตุสำคัญคือการสงครามที่ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา ทำให้พ่อค้าต่างชาติที่เคยเข้ามาค้าขายมีความหวาดเกรงไม่กล้ามาติดต่ออีก การค้ากับต่างชาติจึงหยุดชะงักลงชั่วคราว ยกเว้นพ่อค้าชาวจีนที่ยังคงมีเข้ามาอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอทั้งพ่อค้าเก่าและใหม่ ทั้งนี้อาจเนื่องจากพระเจ้าตากทรงมีเชื้อสายจีน ประกอบกับพระองค์ได้จัดส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฮ่องเต้แห่งราชวงศ์ใต้แข็ง ทำให้ชาวจีนเกิดความมั่นใจว่าจะได้อยู่ได้อย่างปลอดภัย และคงได้รับความสะดวกไม่ด้อยไปกว่าสมัยอยุธยา นอกจากนี้ชาวจีนในอยุธยาที่แตกฉานชานเข็นไปเมื่อครั้งเสียกรุง ก็คงจะหวนกลับมาเป็นกำลังสมทบให้กับพระเจ้าตากมิใช่น้อย พระเจ้าตากทรงดำเนินนโยบายปกครองชนต่างชาติเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา สำหรับชาวจีนซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่สุดนั้น ตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำเจ้าพระยาตรงข้ามพระราชวังในเขตแนวคูพระนครเดิม ฉะนั้นตลาดใหญ่น่าจะอยู่ในบริเวณนี้ อีกแหล่งหนึ่งคือ บริเวณด้านใต้ของปากคลองบางหลวงลงมาจนถึงแถบวัดกัลยาณมิตร หรือเขตกะตี่จีน⁴

เอกสารนี้เป็นเอกสารแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่จัดทำขึ้นโดยศูนย์วิจัยนโยบายด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แม้ว่าในสมัยกรุงธนบุรีจะมีตลาดบกแต่ตลาดในสมัยนี้คงกระจายอยู่ตามริมแม่น้ำและลำคลองต่าง ๆ เป็นลำดับ เช่น คลองบางหลวงบางกอกน้อย แต่คงมีไม่มากเท่าสมัยอยุธยา เพราะมีพื้นที่สำหรับจอดเรือแพน้อยกว่า ประกอบกับสถานการณ์ของประเทศยังไม่มั่นคง ต้องทำศึกสงครามตลอดเวลา ฉะนั้นการค้าขายก็คงมีเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ดังปรากฏในรายงานของสังฆราชเลอบองว่า ใน พ.ศ. 2318 อาหารการกินในกรุงธนบุรียังแพงอยู่มาก จนปลายรัชกาลเสด็จอาหารจึงกลับบริบูรณ์ ทั้งนี้เพราะประชาชนมีเวลาที่จะผลิต และดำเนินการค้าขายให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น

สมัยรัตนโกสินทร์

การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของตลาดในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้แยกเป็นแต่ละช่วงตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ในแต่ละสมัย คือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตลาดในช่วงระหว่างรัชกาลที่ 1-3 สมัยการปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ และการปรับปรุงประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตลาดในช่วงระหว่างรัชกาลที่ 4-6 และสมัยการปกครองระบอบประชาธิปไตยจนปัจจุบัน ซึ่งจะเน้นเรื่องตลาดในสมัยปัจจุบันรวมทั้งในส่วนของกรณีศึกษาจะแยกกล่าวเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี พ.ศ. 2325 ได้โปรดให้ย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาอยู่ทางฟากตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาตรงข้ามกับราชธานีเดิม ทำพิธียกเสาหลักเมืองในวันอาทิตย์ ขึ้น 10 ค่ำ เดือน 6 เริ่มการก่อสร้างพระราชวังและเมืองใหม่เป็นการชั่วคราวก่อน และทรงย้ายมาประทับตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2325⁵ ส่วนอาคารถาวรนั้นได้ดำเนินการก่อสร้างสำเร็จสมบูรณ์ พ.ศ. 2328

ราชธานีใหม่มีทำเลที่เหมาะสมยิ่งเพราะมีแม่น้ำล้อมรอบทั้งทางเหนือ ตะวันตก และด้านใต้ ส่วนด้านตะวันออกใช้คูเมืองเดิมเป็นคูพระนครชั้นใน และได้ ขุดคูเมืองชั้นนอกเพิ่มขึ้นอีกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่วัดบางลำภู (วัดสังเวช) มาออกแม่น้ำอีกด้านหนึ่งที่วัดเชิงเลน (วัดบพิตรพิมุข) เรียกชื่อว่าคลองโอ่งอ่างหรือคลองบางลำภู สร้างกำแพงเมืองล้อมรอบถัดจากแนวคลองเข้ามา ภายในเขตพระนครบริเวณชั้นในเป็นที่ตั้งของพระบรมมหาราชวัง พระราชวังบวรสถานมงคล วังเจ้านายและบ้านเรือนขุนนางบางส่วน (ส่วนใหญ่ยังคงพำนักอยู่ที่เกาะสกลเดิมทางฝั่งธนบุรี อาจเพราะความรักถิ่นฐานเดิมของบรรพบุรุษหรืออาจเพราะพื้นที่ทางฟากตะวันออกยังคงเป็นที่ลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับพื้นที่ทางฟากตะวันออกนั้นจะสร้างวังหรือบ้านเรือนได้ต่อเมื่อได้รับพระราชทาน ซึ่งทางการอาจจะเรียกคืนได้หากผู้ที่ได้รับพระราชทานนั้นหาชีวิตไม่แล้ว) นอกจากนั้นก็เป็นที่ตั้งที่สร้างหรือสถาปนาและบูรณะปฏิสังขรณ์จากของเก่า เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพน วัดสลัก (วัดมหาธาตุ) ส่วนเขตพระนครชั้นนอกจัดเป็นเขตที่อยู่อาศัยทั้งของคนไทยและชาวต่างชาติที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้เข้าพำนักตั้งแต่แผ่นดินก่อน ที่เปลี่ยนแปลงไปก็แค่ชุมชนชาวจีนซึ่งถิ่นที่อาศัยเดิมนั้นทางการได้ใช้เป็นเขตพระบรมมหาราชวัง (อาจ

เอกสารนี้เป็นที่ซ่อนและอยู่กึ่งกลางพระนคร) จึงให้ย้ายชุมชนชาวจีนไปอยู่ ณ แหล่งใหม่นอกเขตพระนคร ไม่ว่าการมีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6

ด้านใต้ ระหว่างคลองวัดสามปลื้ม (วัดจักรวรรดิราชาวาส) ถึงคลองวัดสามเพ็ง (วัดปทุมคงคา)⁶ นับว่าเป็นการคาดคะเนที่ดีในการขยายเขตชุมชนใหญ่ และการวางรากฐานทางเศรษฐกิจ เพราะพื้นที่ที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำ มีท่าจอดเรือสำเภาได้มากและเป็นแหล่งที่มีพื้นที่กว้างขวางยังไม่ได้มีการใช้ประโยชน์อีกด้วย

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นช่วงระยะของการก่อสร้างเมืองโดยเลียนแบบความเจริญรุ่งเรืองในสมัยอยุธยา ดังนั้น โบราณสถาน ทวารวัดถุ ตลอดจนศิลปวัตถุ ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นจึงไม่ได้ต่างจากสมัยอยุธยา นอกจากนั้น วิธีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ การตั้งถิ่นฐานของคนกรุงเทพฯ ก็คล้ายกับในสมัยอยุธยา ตลาดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงไม่แตกต่างจากสมัยอยุธยา เส้นทางสัญจรทางน้ำไม่ว่า แม่น้ำ หรือลำคลอง มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการคมนาคมขนส่งและการค้า ดังปรากฏในหนังสือเล่าเรื่องกรุงสยามของ มงเซญอร์ ปาลเลอกัวซ์ว่า⁷

“ราชอาณาจักรสยามน่าจะเป็นประเทศแห่งการค้าโดยธรรมชาติ..... ลำคลองแม่น้ำเป็นเส้นทางสัญจรของเรือเป็นอันมากสืบสน ซึ่งนำสินค้ามาขายลงในร้านค้าหรือคลังสินค้าในพระนครภายในประเทศ การค้า มักจะดำเนินไปด้วยการแลกเปลี่ยนสินค้ากันเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะพวกคนอื่น.....”

จากความสำคัญของเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ไม่ว่า แม่น้ำ หรือลำคลองดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ตลาดที่สำคัญ ทั้งตลาดสด ตลาดแหล่งผลิตสินค้า หรือ ตลาดสินค้าจากต่างแดน เกิดขึ้นตามริมฝั่งแม่น้ำ ลำคลองในบริเวณซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานของประชากรหนาแน่น

1. ตลาดสด

ตลาดสดที่เป็นแหล่งซื้อขายสินค้าทั้งของสด ทั้งเนื้อสด ปลา ผัก ผลไม้ และอาหารแห้งต่าง ๆ เช่น พริก หอม กระเทียม กะปิ เครื่องเทศ เกลือ น้ำตาล ขนมหมากร พลุ ต่าง ๆ ได้ปรากฏทั่วไปในชุมชนของกรุงเทพฯ ทั้งในรูปของตลาดน้ำ และ ตลาดบก

1.1 ตลาดน้ำ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตลาดสดในรูปของตลาดน้ำปรากฏทั่วไปตามแม่น้ำลำคลอง และเป็นลักษณะตลาดสดที่สำคัญที่สุดในสมัยนี้ ตลาดน้ำในลักษณะนี้อาจเป็นตลาดในลักษณะคล้ายตลาดหาบเร่แบบก แต่ใช้เรือแพเป็นพาหนะนำสินค้าต่าง ๆ ทั้ง อาหารสด ทั้งเนื้อสด ปลา ผัก ผลไม้ และอาหารแห้ง เช่น พริก หอม กระเทียม เครื่องเทศ น้ำปลา เกลือ น้ำตาล ขนมห้าง ยาสูบ ตลอดจนเครื่องจักสานต่าง ๆ ไปส่งยังแหล่งรับซื้อหรือจุดนัดพบ แต่ในระหว่างทางอาจหยุดและขายตามรายทางไปด้วย ตลาดน้ำจะติดในเวลาเช้ามีดและมักใช้ประโยชน์จากน้ำขึ้นน้ำลง ในการล่องเรือไปตามหลังน้ำเพื่อเป็นการทุ่นแรง ผู้ขายส่วนใหญ่มักจะเป็นแม่ค้าเนื่องจากผู้ชายจะถูกเกณฑ์แรงงานตามชนบทไพร่ (ธรรมเนียมการปกครองของไทยแต่สมัยโบราณ ที่ชายฉกรรจ์ทุกคนที่มีอายุประมาณ 18-60 ปี ต้องเข้ารับราชการทหารเวลาเกิดศึกสงคราม หรือยามสงบก็เข้าประจำยังหน่วยสังกัดตามระยะเวลาที่กำหนดไว้)

นอกจากเรือเร่ขายดังกล่าวข้างต้น ยังมีพวกเรือประเภทที่บรรทุกผลิตผลมาจากคลองซึ่งอยู่ลึกเข้าไปและนำมาผลิตผลมาขายแก่พ่อค้าแม่ค้าที่ตลาดเพื่อนำไปจำหน่ายต่อตามแหล่งอื่น ๆ อีกทอดหนึ่ง ตลาดซึ่งเป็นศูนย์กลางของการจำหน่ายสินค้าข้างต้นและจากเรือเร่ขายสินค้า มักจะเกิดขึ้นตามบริเวณปากคลองหรือบริเวณจุดติดของคลองซอยต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นแหล่งชุมนุมของเรือที่นำสินค้าผลิตผลมาขาย นอกจากนั้นเรือนแพซึ่งอยู่ในบริเวณแหล่งชุมนุมของเรือก็จะเป็นตลาดแบบประจำเกิดขึ้น โดยที่มักเกิดจากการ

เอกสารนี้ได้รับฝากขายสินค้าของเรือ และนำเงินเข้าเรือนแพเหล่านี้ก็จัดหาสินค้าจำพวกเครื่องอุปโภค บริโภคต่าง ๆ

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มาวางขาย ที่สำคัญคือ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น มีด พร้า หม้อ ไห เต่า เขียนไซ ชีโต้ ยาตั้ง ยาฝอย
หมาก พลุ ปูน แป้งกระแจะ ดินสอพอง น้ำมันไทย และประเภทของแห้ง เช่น กะปิ น้ำปลา เกลือ เครื่อง
แกง ฟิน ข้าวสาร ถ่าน พริกไทย น้ำตาลปึก น้ำตาลปีป ของชำต่าง ๆ เครื่องจักสาน เสื้อ เสื้อผ้า ฯลฯ
โดยที่ผู้ชายไปรับมาจากแหล่งผลิตตามย่านต่าง ๆ นอกจากนี้บางแห่งก็ยังสามารถรับอาหารสดมาจำหน่ายด้วย
ดังนั้น เรือนแพดังกล่าวจึงเป็นศูนย์กลางที่มีสินค้ามาชนิด เป็นลักษณะของพ่อค้ารายย่อยที่สำคัญ

ตลาดน้ำที่สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นปรากฏกระจายตามแม่น้ำและลำคลองต่าง ๆ ที่สำคัญ
ได้แก่ ตลาดน้ำบางกอกน้อย ตลาดน้ำคลองบางหลวง ตลาดน้ำวัดทอง ตลาดน้ำคลองดาวคะนอง ตลาดน้ำ
ท่าเตียน ตลาดน้ำคลองมหาสาร และบริเวณตลาดน้ำ คลองคูพระนครเดิม โดยที่ตลาดแม้จะปรากฏขึ้น
ตามคลองต่าง ๆ ดังกล่าว แต่ตลาดใหญ่จะปรากฏตามบริเวณปากคลอง ส่วนตลาดที่อยู่ในคลองมักเป็น
ตลาดขนาดเล็ก

อนึ่ง หลักฐานสำคัญที่บรรยายถึงตลาดน้ำในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นปรากฏตามวรรณกรรม
ต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ นิราศ ต่าง ๆ เช่น

ก. นิราศพระแท่นดงรังของสุนทรภู่^๑

มาตะบึงถึงคลองบางกอกน้อย
ทมมิลกกลัดกลุ้มถึงฟุ่มพวง
เห็นตลาดท้องถิ่นน้ำประจำชาย

ยิ่งเศร้าสร้อยเสียใจเป็นใหญ่หลวง
จนเลยล่วงครกไผ่เข้าในคลอง
บ้างแจวพายอิงอ้อมมาซื้อของ

ข. นิราศพระปฐม ของสุนทรภู่และศิษย์^๑

อรุณรุ่งเรืองแสงแจ้งกระจ่าง

เข้าคลองบางกอกน้อยละห้อยหา

ดูชาวแพเช่าซื้อขนของชาย
ทั้งเรือท่นเรือทอดจอดเป็นพรวน
ทั้งสองแถวแจวไปมีใคร่ตลอด
ทั้งไทยจีนฝรั่งแขกแปลกแปลกแล
ชายเครื่องแก้วเครื่องทองของทั้งหลาย
เลือกระเป๋าวัวม้าผ้าลบบง

ที่เรือพายขึ้นล่องนั้นของสวน
ตลาดล้วนจ้านจัดออกอัดแอ
ต้องเลี้ยวลอคหกสี่กัฒนวัดแจว
พวกชาวแพสารพันจะบรรจง
ทั้งผ้าลายม่วงแพแพรระหง
ที่รูปทรงสำอองเป็นช่างเย็บ

ถึงวัดทองหมองคล้ำส่ำสลาย

ไม่เหมือนสายสร้อยทองผ่องจรัส

ดูแม่ค้ามาขายกันหลายเหลือ

ทั้งบนเรือเรียงรายล้วนชายของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารนำเต้าแดงแพ่งพิกและฝักคองงานเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับเรือตามตลาดไม้ซำลคร้าวประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้นเห็นยัวเหลือองเครื่องขนมลูมถัน และต้องกินไม่หวานสักว่าหน้าขาวขาว ครั้งที่มีการนำไปใช้

8

ค. นิราศเกาะจาน ของสุนทรภู่และศิษย์¹⁰

ก็เลยล่องเข้าคลองบางกอกใหญ่	ทั้งจันทน์ไทยแซ่เสียงสำเนียงมี
.....
.....
ในลำคลองบ้างก็ร้องขายขนม	ทั้งกล้วยส้มหลายอย่างต่างจัดสรร
เที่ยวเร่ร้องก้องเสียงสำเนียงครัน	ทั้งหวานมันแม่เอ๊ยอย่าเฉยไป

ง. นิราศกลาง ของสุนทรภู่และศิษย์¹¹

ได้ฤกษ์ยามยามนฤหีสก่าจัดภัย	ก็ล่องไปจากท่าหน้าวัดโพธิ์
ถึงตลาดห้องน้ำระกำหวน	พี่ชมชวนชูปักตร์รังอักโข
.....
.....
เห็นพวกแม่ค่านาวาพาย	ออกเบียดก่ายเยียดยัดอยู่อัดแอ

กระทั้งถึงดาวคนองมีคลองน้อย	แม่ค้าลอยขายของร้องประสาน
บ้างก็หยุดจัดของที่ต้องการ	นำสงสารสาวสาวลูกขาวบาง

จ. นิราศภูเขาทอง ของสุนทรภู่¹²

ถึงอารามนามวัดประโคนหัก	ไม่เห็นหลักลือเล่าว่าเสาคิน
.....
.....
ไปพันวัดหัดศาริมทำน้ำ	แพประจำจอดรายเขาชายของ
มีแพรผ้าสารพัดสีม่วงดอง	ทั้งสิ่งของชาวเหลืองเครื่องสำเภา

2. ตลาดบก

สันนิษฐานว่าสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นตลาดบกคงจะมีความสำคัญด้อยกว่าตลาดน้ำ เนื่องจากความไม่สะดวกในการคมนาคมขนส่ง ตลาดบกคงจะเกิดจากการที่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในเขตกำแพงพระนครรับซื้อสินค้าจากตลาดน้ำหรือผู้ผลิตซึ่งขนส่งตามท่าริมน้ำ (ท่าหน้าที่สำคัญทางฝั่งบางกอกในเขตกำแพงพระนครคือ ท่าคลองตลาด ท่าวัดโพธิ์ ท่าเตียน ท่าขุนนาง ท่าข้างวังหลวง ท่าข้างวังหน้า ท่าหน้าโรงไหม ท่าพระอาทิตย์ ท่าพระจันทร์) ทั้งนี้เพราะการที่จะบรรทุกสินค้าเข้ามาในเขตกำแพงพระนครอาจมีปัญหายุ่งยากจากกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ ตลาดบกที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้จึงเป็นตลาดขนาดเล็ก มีสินค้าจำนวนของสดของแห้งและของชำเพียงไม่กี่ชนิด และติดตลาดเฉพาะช่วงเช้าเท่านั้น ส่วนตลาดอีกประเภทหนึ่งอาจเป็นการลี้ภัยมาจากตลาดน้ำที่อยู่ริมแนวคลองคูเมืองหรือแม่น้ำ พวกพ่อค้าแม่ค้าต้องการหาแหล่งจำหน่ายประจำบนบก จึงปลูกเป็นเพิงหรือสร้างแพจำหน่ายสินค้าของตนไม่ต้องวนเวียนไปมา แต่เพิงค้าเหล่านี้พวกพ่อค้าแม่ค้ามักไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ส่วนใหญ่เป็นการเช่าจากเจ้าของที่ซึ่งได้แก่เจ้านาย ขุนนาง หรือจากวัด ตลาดบกที่ปรากฏหลักฐานในสมัยนี้ได้แก่ ตลาดบ้านหม้อ ตลาดเสาชิงช้า ตลาดท้ายวัง ตลาดประตูผี ตลาดสะพานหัน¹³ ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นที่ปรึกษาหารือกับกรมศิลปากรเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ตลาดแหล่งผลิตสินค้า

ชนบทไทยลักษณะหนึ่งเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางด้านการผลิตสินค้าหรืองานช่างต่าง ๆ ถือเป็นระบบอุตสาหกรรมในครอบครัว กล่าวคือบรรพบุรุษมีความสามารถชำนาญทางด้านใด ก็มักจะอบรมบุตรหลานให้มีฝีมือประกอบอาชีพแบบตนสืบต่อเป็นตระกูล หากมีชื่อเสียงก็อาจมีผู้มาสมัครเป็นศิษย์เข้ามาอยู่ในแวดวงเดียวกัน ประกอบกับธรรมเนียมไทยผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นเครือญาตินิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกัน ฉะนั้นผู้ที่ประกอบอาชีพแบบเดียวกันจึงมักอยู่รวมกันเป็นชุมชนตามแหล่งต่าง ๆ มาตั้งแต่สมัยโบราณเรียกว่า ย่านหรือป่า

การสร้างกรุงรัตนโกสินทร์เป็นการพยายามสร้างให้คล้ายคลึงกับกรุงศรีอยุธยาประกอบกับความเคยชินในการอยู่รวมกันเป็นย่านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ฉะนั้นชุมชนช่างฝีมือแต่ละแห่งก็จะอยู่รวมกันเป็นแหล่งผลิตสินค้าจำพวกเครื่องมือ เครื่องใช้สิ่งของต่าง ๆ ตามความถนัด ทั้งในเขตกำแพงพระนครทางฝั่งบางกอก และฝั่งธนบุรี ซึ่งในปัจจุบันยังมีย่านผลิตจริง และชื่อย่านผลิตในอดีตปรากฏในชื่อของตำบลและถนนต่าง ๆ¹⁴ ดังตัวอย่างเช่น

บ้านพานถม	ผลิตเครื่องถม จำพวกขันน้ำ พานรอง อยู่ข้างวัดสระเกศ ริมคลองรอบกรุง (คลองโอ่งอ่าง)
บ้านบาตร	ผลิตบาตรพระ อยู่ถัดจากบ้านพานถมลงมา
บ้านดอกไม้	ผลิตดอกไม้ไฟชนิดต่าง ๆ อยู่ริมคลองรอบกรุงในพระนคร หน้าวัดสระเกศ
บ้านหม้อ	ผลิตเครื่องปั้นดินเผา อยู่ริมคลองคูเมืองเดิม ใกล้ปากคลองตลาด
บ้านดินสอ	ผลิตดินสอพอง อยู่ใกล้โบสถ์พราหมณ์ (เสาชิงช้า)
บ้านนางเลิ้ง	ผลิตตุ้มน้ำ (อีเลิ้ง-ตุ้มขนาดใหญ่) นอกเขตพระนคร
บ้านท่ากระดาศ	ผลิตกระดาศ
บ้านบุ	ผลิตขันน้ำ อยู่ในคลองบางกอกน้อย
บ้านปูน	ผลิตปูน (ปูนแดง) อยู่ในเขตบางยี่ขัน
บ้านช่างหล่อ	หล่อพระพุทธรูป ระฆัง เครื่องทองเหลือง อยู่ทางฝั่งธนบุรี หลังวัดระฆังฯ
บ้านขมิ้น	ผลิตผงขมิ้น อยู่ถัดจากบ้านช่างหล่อ
บางยี่ขัน	ผลิตเหล็ก
ย่านตีทอง	ผลิตทองคำเปลว อยู่ข้างวัดสุทัศน์
ตลาดพลู	แหล่งกลางในการจำหน่ายหมากพลู อยู่ในคลองบางหลวง
คลองโอ่งอ่าง	แหล่งกลางจำหน่ายโอ่ง อ่าง ไห ดินเผา โดยชาวมอญจากเมืองนนท์
คลองบางลำภู	จำหน่ายเรือสำปั้น เรือประทุน เรือขนาดเล็ก และผลไม้สวน เช่น ทุเรียน
คลองบางหลวง	จำหน่ายเรือขนาดเล็ก มีโรงต่อเรืออยู่หลายแห่ง

นิราศของสุนทรภู่ได้กล่าวถึงย่านผลิตบางแห่งไว้ เช่น :-

- นิราศพระแท่นดงรัง : ถึงบ้านบุขันสนั่นก้อง เขาหลอมทองเทถ่ายละลายไหล¹⁵
 นิราศภูเขาทอง : ถึงโรงเหล็กตากถ่านควันโขมง มีคันทโยงผูกสายไว้ปลายเสา¹⁶
 นิราศทวาราวดี : ถึงบ้านปูนปูนนี้ก็ลีล็บ ช่างอาภัพจริงนะปูนมักสูญหาย¹⁷

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับแต่หมากพลูชุมชนลือชญา ปูนไม่ขายออกสู่ด้วยคุณเขาให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในคริสตศาสนา เช่น วัดกะละหว่า (Calvaire) และที่ขาดไม่ได้คือแหล่งบันเทิงต่าง ๆ เช่น โรงงิ้ว โรงน้ำชา โรงฝิ่น โรงบ่อน โรงหวย เหลลา และโรงโคมเขียว แหล่งบันเทิงเหล่านี้ชาวไทยนิยมไปหาความสนุกสนาน ไม่แพ้ชาวจีน

การควบคุมชาวจีน ชาวจีนในสามแห่งส่วนใหญ่เป็นพวกอกเกียนและแต้จิ๋ว มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ประมาณ 3-4 หมื่นคนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีทั้งลูกจีนที่เกิดในไทยและคนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ อันเนื่องจากกิตติศัพท์ที่ว่าเมืองไทยอุดมสมบูรณ์สามารถประกอบอาชีพสร้างฐานะได้โดยง่าย ตั้งแต่แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ จะมีชาวจีนเดินทางเข้ามามากโดยอาศัย "เก้าเก้" ในเมืองไทยเป็นผู้ออกทุนเดินทางให้²¹ พวกนี้ต้องหว่านให้เปล่าแก่เก้าเก้ใช้ค่าเดินทางชั่วระยะเวลาหนึ่ง จึงจะมีอิสระประกอบอาชีพของตนเอง เช่น เป็นกุลีรับจ้างหรือค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อนในระยะแรก แต่ด้วยความขยันขันแข็งและการเกื้อกูลในกลุ่มชาวจีนด้วยกันเอง ชาวจีนบางส่วนสามารถสร้างฐานะได้รับภรรยาของเป็น "เจ้าสาว" ขยายกิจการค้าใหญ่โตเป็นเจ้าของกิจการค้าสำเภามีห้างร้าน โรงสีข้าว โรงเลื่อยจักร โรงทำน้ำตาลทราย หรือเป็นเจ้าของนายนายกร อาชีพเหล่านี้มีส่วนช่วยผลักดันให้ชุมชนขยายลงไปทางใต้ตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้ง 2 ฟากมากขึ้นทุกที

ระบบการควบคุมชาวต่างชาติสมัยอยุธยาขึ้นอยู่กับกรมท่า ซึ่งจัดแบ่งเป็นกรมท่าขวา ดูแลการค้า และชาวต่างชาติที่มาจากฟากตะวันตกของอ่าวไทย เช่น มลายู อินเดีย และอาหรับ มีเจ้าพนักงานเป็นมุสลิม หัวหน้าจะได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระจุฬาราชมนตรี ส่วนกรมท่าซ้าย ดูแลชาวต่างชาติซึ่งอยู่ฟากตะวันออกของอ่าวไทยคือชาวจีนและญวน มีหัวหน้าคัดเลือกจากผู้อาวุโสและมีความสามารถเป็นที่ยำเกรงในหมู่ชาวต่างชาตินั้นควบคุมดูแลปกครองกันเอง ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระไชยสุริยา²² สมัยรัตนโกสินทร์ไทยยังคงสืบทอดระบบการควบคุมชาวต่างชาติเช่นนี้ หากแต่หัวหน้าชุมชนส่วนใหญ่จะมีบรรดาศักดิ์สูงขึ้นเป็นชั้นพระยา นอกจากนี้พวกเจ้าภริยานายกรมักจะได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางไทยเช่นกัน และที่สำคัญคือเงินเก้าเก้เหล่านี้จะมีความเกี่ยวเนื่องปะปนสายเลือดยกับชนชั้นสูงของไทย คือถวายธิดาเข้าเป็นเจ้าจอมหม่อมห้ามของพระมหากษัตริย์ เจ้านาย หรือแต่งงานกับขุนนางไทย ชาวจีนเก้าเก้เหล่านี้จะค่อย ๆ กลายเป็นไทยในที่สุด มีความจงรักภักดีต่อราชวงศ์และเมืองไทย เพราะถือว่าตนก็มีส่วนในการสร้างชาติ บุตรหลานส่วนใหญ่จะเข้ารับราชการกลายเป็นขุนนางไทยอย่างสมบูรณ์

สินค้าที่จำหน่ายในเขตสามแห่งส่วนแล้วแต่นำมาจากเมืองจีนโดยเรือสำเภาก็เป็นของชาวจีนแทบทั้งสิ้น ยกเว้นบางส่วนที่นำเข้ามาโดยสำเภากลางและสำเภาของเจ้านายขุนนางผู้ใหญ่ (สำเภาของชาวจีนจะจอดเรียงแถวตามยาวจากแนวปากคลองรอบกรุงลงไปทางใต้เรื่อย ๆ ถ้ามีมากลาก็จอดซ้อนเรียงเป็น 2 แถว ส่วนสำเภากลางจะจอดบริเวณท่าข้างวังหลวงขึ้นไป) บางครั้งการซื้อขายก็ดำเนินไปในลำสำเภานั้นเอง สินค้าที่นำมาจำหน่ายแบ่งเป็นหลายประเภท²³ เช่น

ผลไม้สด	ลิ้นจี่ ลูกพลับ ลูกท้อ ลูกไหน สาลี่ เกาลัด องุ่น แอปเปิ้ล
ผลไม้แห้ง	ลูกพลับแห้ง ลำไยแห้ง พุทราแห้ง บัวขี้เหล็ก บัวหวาด เมล็ดถั่วจี
ผลไม้ดอง	ลิ้นจี่ดอง ลูกท้อดอง บัวขี้ ลมอ มะพร้าว กระเทียมดอง มะนาวดอง
อาหารของชา	เต้าหู้ยี้ เต้าเจี้ยว หนานเลี้ยง ซีอิ้ว ฟองเต้าหู้ เก็ดหูหนู ดอกไม้จีน หน่อไม้จีน หอมหัวใหญ่ เกี่ยมฉ่าย กังฉ่าย ซีเช็กฉ่าย กังฉ่าย หัวใจไผ่ หูลตาม กระเพาะปลา เป้าฮื้อ ปลิงทะเล ปลาหมึกแห้ง ไข่เขี้ยวฉ่า ไนเส้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไปว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชีวิตไทย ในคลอง

ส. พลายน้อย

ผมเป็นลูกชาวเรือโดยกำเนิด เพราะพ่อกับแม่ได้ละอาคารบ้านเรือนเสียตั้งแต่ยังหนุ่มสาว อพยพมาอยู่เรือจ้าง ระยะเวลาขนาดใหญ่ ประพฤติตนเป็นพ่อค้าแม่ขาย เริ่มด้วยขายมะพร้าว เพราะความมีสวนมะพร้าวอยู่บางช้าง พ่อลูกเรือโตก็กลับมาเป็นพวกถามวาสิหรือที่ปลุกบ้านสร้างคานเรือ (อยู่ซ่อมเรือ) และใช้ช่วยซ่อมลูก ๆ คำซุง ขายเสา เฒ่าปูน อะไรต่ออะไรอีกหลายอย่าง เพราะฉะนั้นตั้งแต่เล็กจนโตผมจึงไม่ได้จับระตาดินสอปากกาเท่านั้น แต่ได้จับที่ระต้อแจว พาย แบกหาม ซึ่งน้อยคนจะเคยผ่านงานมาจนครบถ้วนกระบวนความของกุลีเช่นนี้

บ้านอยู่ริมน้ำ เพราะเป็นคานเรือที่เรื่อนานาชนิดจะต้องมาซ่อมที่นี้ ผมจึงคุ้นกับเรือลำ ๆ มาแต่เด็ก ๆ รู้จักตั้งแต่เรือขายหมูซึ่งมีขนาดกว้างเพียงกึ่งเศษ ๆ จนกระทั่งกว้าง ๕-๖ เมตร อย่างพวกเรือมอ ซึ่งใช้บรรทุกวัวควาย หรือเรือเปิดประทุนที่ใช้อยู่อาศัย เป็นต้น ที่ว่าเรือขายหมูมีขนาดกว้างเพียงกึ่งเศษ ๆ นั้นเป็นเรื่องจริง เวลาจอดอยู่ไม่มีกานั่งเรือจะเอียงเก้เก๋ (ภาษาปากสมัยเป็นเด็กใช้ว่าเอียงเขี้ยว) แต่แปลกที่คนจีนซึ่งเราเคยดูถูกว่าพ่ายเรือไม่เป็นหรือพ่ายเก้ ๆ กัง ๆ กลับพ่ายได้สบายไม่ล้ม เคยมีการทำพนันกันครั้งหนึ่ง ถือคณงานที่บ้านซึ่งเคยเป็นนักแข่งเรือขึ้นมาแล้ว (เรือแข่งก็แบบเรือปลอแต่เพียวและแถบกว่า คนไม่เคยพ่ายก็ล่มง่าย ๆ เหมือนกัน) ได้พนันกันว่าเรือขายหมูพ่ายไม่ขาดปรากฏว่าพอลงนั่งยังไม่ทันพ่ายเรือก็ล่มที่เขาใช้เรือขนาดเล็กเช่นนี้ขายหมูได้ก็เพราะในสมัยก่อนเขาไม่ได้ขายกัน

มากมายอะไรนัก มีเงินสลึงสองสลึงก็ซื้อหมูกินได้แล้ว เมื่อผมโตเป็นหนุ่มเริ่มรับราชการใหม่ ๆ อยู่บ้านนอกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ ต้องหุงข้าวกินเองซื้อเนื้อหมูบาทเดียวก็ผัดกับผักพอกินเข้ากลางวัน

คนขายหมูเป็นชาวจีนแท้ เวลาผ่านหน้าบ้านคนที่เคยซื้อประจำก็จะเป่าเขากวายเป็นสัญญาณดังวู้ว มีอยู่บ้านหนึ่งเลี้ยงนกขุนทองใส่กรงไว้หน้าบ้าน พอเรือขายหมูผ่านมาก็เป่าเขากวาย เจ้าของบ้านก็จะออกมาร้องเรียก "เจ๊กหมู" อย่างนี้เป็นประจำ มีบางวันเจ้าของไม่ทันเรียก นกขุนทองก็ร้องเรียก "เจ๊กหมู" แทน ทำเอาคนขายหมูเชื่อแหวะเข้ามา ถ้าเจ้าของบ้านซื้อก็ไม่เป็นไร ถ้าวันไหนไม่ซื้อคนขายหมูก็ปั่นกระปอดกระแปดไปทีเดียว

ศัตรูสำคัญของคนขายหมูในสมัยนั้นมีอยู่อย่างหนึ่ง คือในแม่น้ำเคยมีตัวมาก ซึ่งเป็นสัตว์ชอบกินปลา

๕๘ แม้จะละเรือขึ้นอยู่บ้านก็ยังเป็น...
 ๕๘ ไม่ว่างกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และโอกาสดี ๆ ก็แอบมาข้างเรือขาย
หมูกระโดดคาบหมูไปกินเสียบ่อย ๆ
ไม่ทราบว่ามันรู้ได้อย่างไรว่าเรือขายหมู
อยู่ตรงนั้น

สมัยก่อนตามแม่น้ำลำคลองมี
พ่อค้าแม่ขายพายเรือขายของกันมากมาย
เข้าทำนองเมียคัดท้ายผัวพายหัว ก็
เมียถือท้ายเรือและหยิบของขายไปด้วย
ส่วนผัวอยู่ทางหัวเรือมีหน้าที่พายและ
ส่งของให้บ้าง แต่ส่วนมากมักจะเป็น
แม่ขายมากกว่าพ่อค้า ถ้าเป็นพ่อค้า
ก็เห็นมืออยู่แต่พวกคนจีนที่ขายกล้วยเคี้ยว
กาแฟ และขายเหล้า ซึ่งใช้เรือสำปั้น
ขนาดเล็กซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าเรือขายหมู
สองเท่า

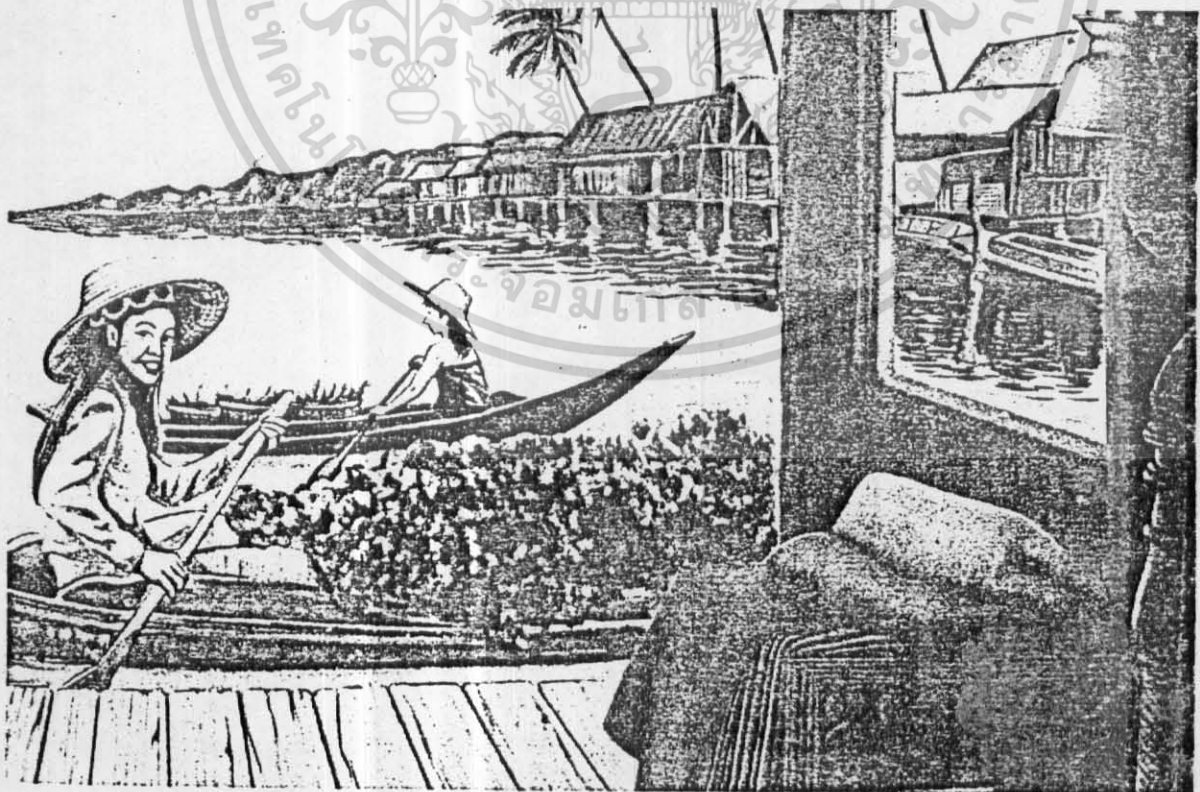
เรือขายกาแฟสมัยก่อนใช้แค
ระชนิดมีลูกยางกลม ๆ เวลาบีบลูกยาง
แคระจะดังเปิด ๆ กาแฟสมัยก่อนใช้ชง
ด้วยถุงผ้าขาว ๆ นอกจากหม้อหุง
เหลียงต้มน้ำแล้ว ก็มีตู้ไม้ขนาดเล็ก

ใส่ขนมต่าง ๆ เช่น ขนมฝรั่ง ขนมถั่วตัด
ขนมเกลียว ขนมงา ขนมเปียะ ฯลฯ
บางทีก็มีบุหรี่ยาด้วย ตอนท้ายเรือ
หลังที่นั่งเป็นลังไม้ใส่น้ำแข็ง เวลาเขา
จะทูนน้ำแข็งให้เป็นก้อนเล็ก ๆ เขา
จะเอาน้ำแข็งใส่ถุงผ้าใบหนา ๆ วาง
บนไม้แล้วใช้ท่อนไม้ทูนน้ำแข็งให้แตก
ละเอียด เรียกว่าพายล้างขายน้ำแข็ง
ใส่ด้วย บางทีก็ทำขนมปังเย็น คือหั่น
ขนมปังเป็นชิ้น ๆ วางในจาน แล้ว
ใส่น้ำแข็งคลุมข้างบน ใส่น้ำหวานใส
นมข้น ถ้าเป็นพวกเด็ก ๆ ก็ชอบกิน
น้ำแข็งกด คือใส่น้ำแข็งใส่แก้วขนาด
เล็กแต่สูงหรือใช้สังกะสีทำรูปแบบ
เดียวกับแก้ว กดน้ำแข็งให้แน่นแล้ว
เอาไม้ไผ่ขนาดโตกว่ากำปั้นตบเสียบ
ลงไปตรงกลาง ดอดเอาแก้วออกเอา
น้ำหวานโรยที่น้ำแข็ง คนกินถือกำ
ไม้ไผ่ดูกิน

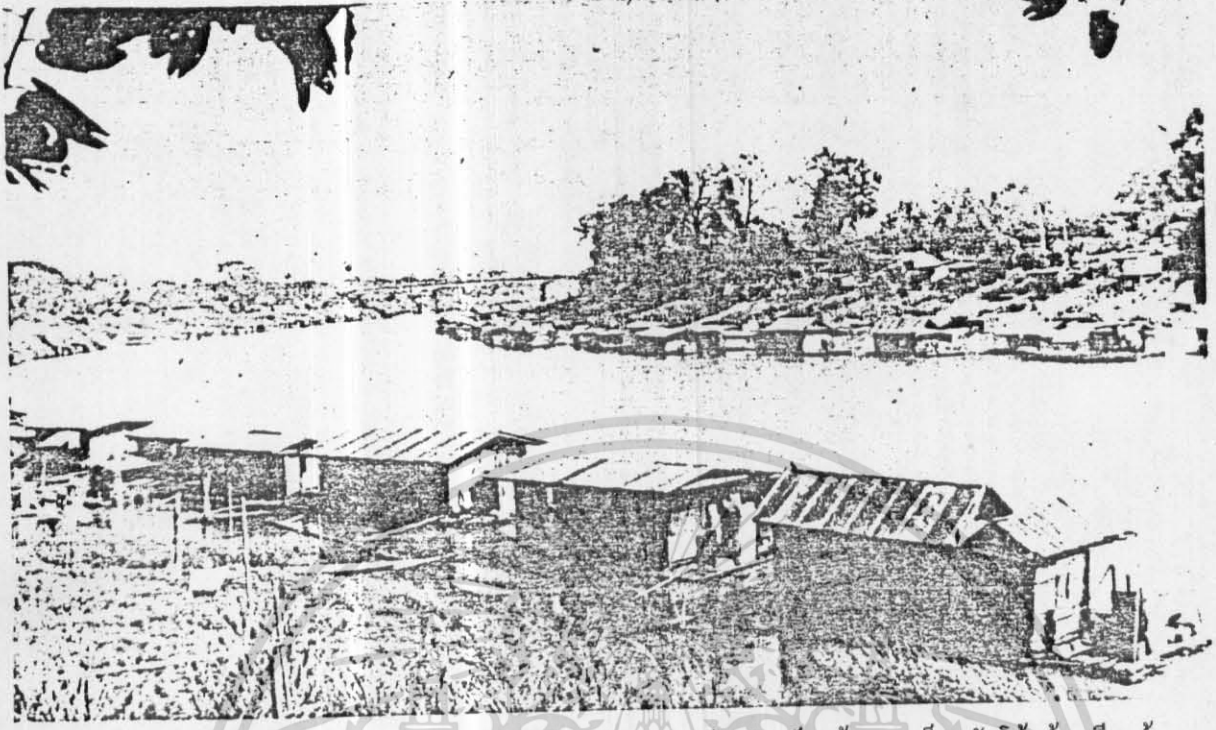
ของโปรดของพวกเด็ก ๆ นอก
จากน้ำแข็งกด ก็มีไอติมหลอดหรือไอติม

แท่ง ลักษณะแบบเดียวกับน้ำแข็งกด
แต่ทำสำเร็จเป็นแท่งแข็งดีกว่า และมี
หลายสี บางทีใส่เปลือก ใส่น้ำแข็งด้วย
กินอร่อยดี ไอติมพวกนี้ใส่ถังสังกะสี
กลม ๆ ใส่ไว้ในถังไม้ ครอบ ๆ ถังสัง-
กะสีมีน้ำแข็งผสมเกลือโรยไว้โดยรอบ
เพื่อไม่ให้ไอติมละลาย แบบเดียวกับ
ถึงใส่ไอติมน้ำมะพร้าวที่ดักใส่ด้วยขาย
พวกไอติมแท่งกับไอติมน้ำมะพร้าวนั้น
มีทั้งที่ใส่เรือเร่ขาย และหาบขายตาม
ถนน เป็นของพวกคนจีนทำขายอีก
เหมือนกัน

เรือขายกล้วยเคี้ยวกับเรือขายกาแฟ
ขายไอติม ในเวลานี้ยังพอหาดูได้ตาม
ชนบทบ้านนอก และไม่ค่อยเปลี่ยน-
แปลงอะไรมากนักคนออกจากภษาณะ
ที่ใช้ แต่เรือขายเหล้าหาดูไม่ได้อีกแล้ว
เพราะมีลักษณะพิเศษคือมีธงสีแดง
ปักเป็นเครื่องหมาย ภายหลังเปลี่ยน
มาเป็นแผ่นสังกะสีทาสีแดง และมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวหนังสือเงินว่า “สุวรรฐบาล” กำกับไว้ด้วย และว่าไม่ได้ขายเหล้าเดือนเหล้าหรือสุราสมัยก่อนมีไม่กี่ชนิดส่วนมากเป็นเหล้าโรง (๒๘ คีกร) กับเหล้ายาพรค่างโชน เหล้าสมัยก่อนมีทั้งที่บรรจุขวดและบรรจุไหสูงพวกไหของ

เหล้าชนิดใสไหเป็นของเก่าที่สุดแต่โบราณไม่มีใช้ขวด มีกลอนในหนังสือขุนช้างขุนแผนตอนที่พันบโนดือไบบอกมาจากเมืองสวรรค์โลกลงเรือยาวแก้ววามกับไพร่ ระหว่างทางพบเรือขายเหล้า ตามกลอนว่า
“กรั้นหันวัดใหม่ไปบ้านครูลูถึงท่ากงลงพิงหวา
เข้าพิจรวังจันทร์น้ำคั้นสำรับว่าชัยโชนโดนเรือแจ็ก
เออเรือขายเหล้าชาวเราจวยพะซี่ไบใส่บวยฉวยเหวยเด็ก
ยกขึ้นเรือได้ไหไม่เล็ก
ถีบเรือแจ็กเจ้าของร้องโรไป”
นี่แสดงว่าคนจีนชอบขายเหล้า

มานานแล้ว ในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ว่าคนจีนดื่มกลั่นสุราขายและเลี้ยงหมู เพราะของสองอย่างนี้มีความสัมพันธ์กัน คัมเหล้ากลั่นเหล้าก็จะมีสำเหล้าหรือคากเหล้าสำเหล้าก็ให้เลี้ยงหมูได้ เพราะฉะนั้นเอเชียทั้งสองนี้คนจีนผูกขาดมาตลอดเมื่อคัมเหล้าขายก็ต้องเลี้ยงหมูขายรวมกันไปจึงจะไม่เสียของ และเป็นการลดต้นทุนด้วย

พวกเรือขายเหล้าไม่ได้ขายทั้งวันจะออกขายเฉพาะตอนบ่ายเท่านั้น คนกินหรือขาประจำจะรู้เวลากัน พอบ่ายประมาณ ๔-๕ โมงเย็น ก็จะมานั่งกอยที่ริมคลองฝักดูเรือขายเหล้า เพราะเรือขายเหล้าไม่มีสัญญาณเหมือนพวกขายหมู ขายกาแฟจึงต้องใช้วิธีร้องขาย “เหล้ามาแล้วโว” ทอดเสียงยาว ๆ อย่างเดียวกับคนขายหมูร้องว่า “หมูโว” ถ้าขี่เกียเป่าเขาควย พวกกอกเหล้าเมื่อถึงเวลาเคยกินแล้วไม่ได้กินก็มักจะมือการ บางคนพอเห็นธงแดงหรือ

ป้ายแดงก็พากันโอด้อักเสียบแล้วคนกินเหล้าสมัยก่อนเขาไม่ค่อยจะซื้อเป็นขวด มักจะซื้อกันทีละกึ่งสองกึ่ง กึ่งนี้เข้าใจกันว่าจะมาจากภาษาจีนว่ากึ่ง เป็นเครื่องตรวจรูปทรงกระบอกสูงประมาณนิ้วครึ่งทำด้วยทองเหลืองคนขายเหล้าใช้ดวงเหล้าใส่แก้วขายเลยเกิดเป็นสำนวนเรียกคนกินเหล้าหรือเมาเหล้าว่า “กึ่ง” ไปด้วย อย่างเห็นคนแสดงท่าทางว่าเมามากกว่า “นี่คงไปกึ่งมาแล้วซี” หรือ “คงจะกึ่งมากไปหน่อย” เป็นต้น

นอกจากพวกขายกาแฟ ขายหมูขายเหล้า ก็มีพวกแม่ค้าขายผักขายผลไม้บรรทุกสินค้าลงเรือสำปั้นคอน (เป็นเรือสำปั้นโตกว่าเรือขายกาแฟ ขายกล้วยเดี่ยว) ซึ่งใหญ่พอที่จะมีคนนั่งทางหัวเรือช่วยพายได้อีกคนหนึ่ง เรือสำปั้นคอนขายผักหรือผลไม้มักจะมีคนเต็มลำเสมอกันไป เพราะบนเรือเขาจะวางจานเชิง ซึ่งใส่ของที่จะขายเช่นมะเขือพวง มะเขือขื่น แดงอ่อน บาง

๑๖ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

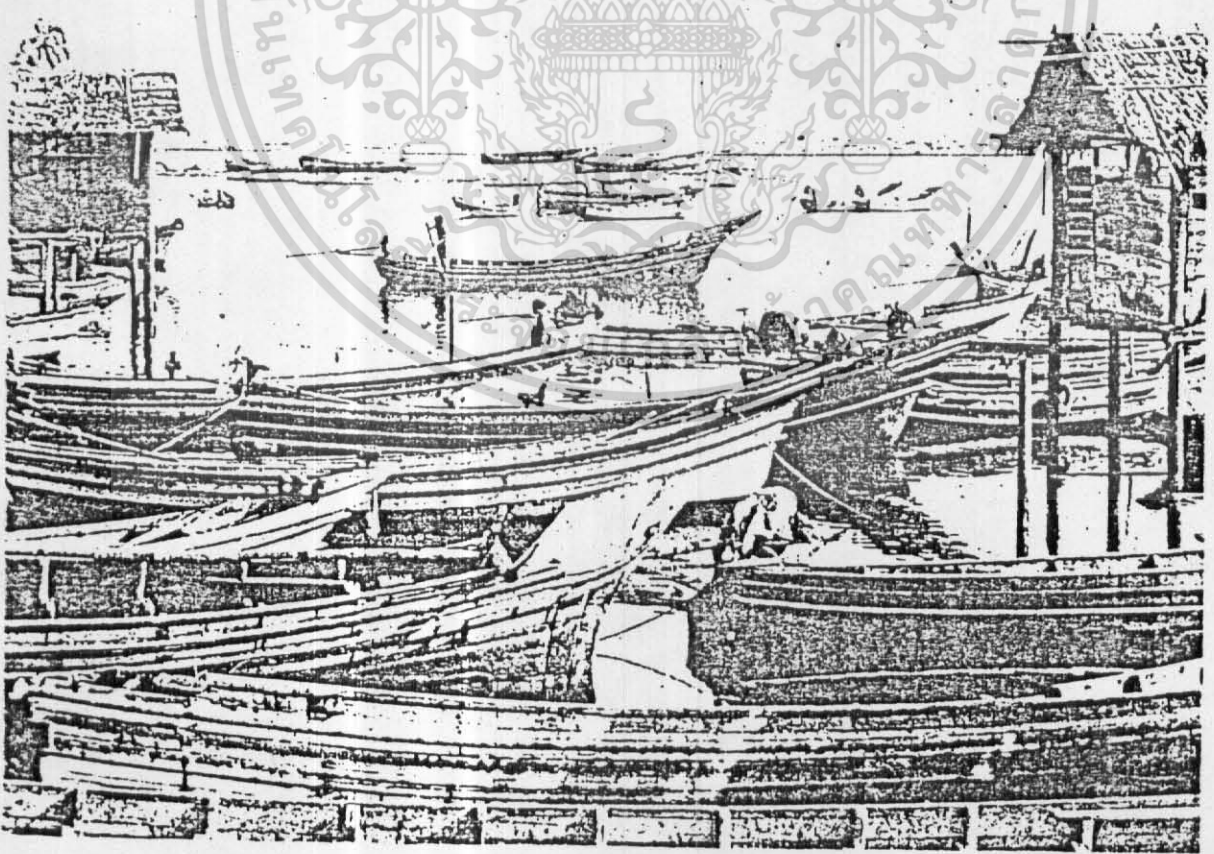
ทรงเมื่อถึงหน้าผลไม้ป่าออกลูกก็มี
 ขยายด้วยเช่น ชำมะเลียง ผลสีดำ ๆ
 มีสองอย่าง ชนิดผลใหญ่เรียกกันว่า
 ชำมะเลียงบ้าน ต้นสูงออกลูกเป็นพวง
 ผลเล็กเรียกว่าชำมะเลียงป่า ตอน
 เป็นเด็ก ๆ เคยเก็บเอาชนิดผลเขียว ๆ
 มาใส่ไม้ไผ่ยิงกันเล่น ถูกใครเข้าก็
 เจ็บเหมือนกัน ชำมะเลียงนี้เด็ก ๆ
 ชอบกิน เพราะกินแล้วปากดำฟันดำดู
 น่าเกลียดที่หากินยากเห็นจะเป็นลูกนมแมว
 เพราะคนมักเก็บเอาดอกไม้ไปใส่ในคอง
 เพื่อเป็นกรวยขายกันหมด ดอกนมแมว
 หอมคนชอบซื้อไว้ดมเล่น

ผลไม้ป่าสมัยก่อนมีขายมาก
 ประเภทสีดำนอกจากลูกชำมะเลียง
 ...แล้วยังมีลูกหว้าและไข่เน่า ลูกไข่เน่า
 ...ผลโลกว่าอย่างอื่นนิยมจับเกลือป่น
 ...กัน ผลไม้ป่าที่เขากินและเข็ดขยาด
 ...งานทุกวันนี้คือลูกหว้า เพราะกิน

แล้วห้องผูกสามวันไม่ยอมถ่ายพาลเป็น
 ไข้ไปเลย กินยาถ่ายธรรมดาไม่ได้ผล
 ในที่สุดต้องดัดเกลือดัดเข้าไประฆ
 เกาเหล่าหนึ่งจึงได้ผล

ที่เล่ามาข้างต้นนั้นเป็นชีวิตของ
 ผู้คนแถวริมคลองในจังหวัดพระนคร
 ศรีอยุธยา และพวกพ่อค้าแม่ขายสมัย
 เมื่อ ๕๐ กว่าปีมาแล้ว ซึ่งในสมัยนั้น
 ยังมีตลาดน้ำอยู่สองแห่งคือที่บริเวณ
 หน้าวังจันทร์เกษมแห่งหนึ่ง และบริเวณ
 หน้าวัดมหาธาตุซึ่งติดต่อกันไปถึง
 หน้าวัดมหาธาตุสงครามอีกแห่งหนึ่ง พวก
 แม่ค้าบางคนบรรทุกเตงไทยแดงอ่อน
 แดงโมมาจากสิงห์บุรี ชัยนาท เรือ
 พวกนี้มักเป็นเรือสำปั้นประทุนเล็ก ๆ
 กันแดดกันฝนได้ บางทีก็ใช้เรือสำปั้น
 สวน ซึ่งใหญ่กว่าเรือสำปั้นคอนและ
 ไซ้แจว เรือสำปั้นสวนจะมีระพร้าว
 กกล้วยอ้อย ของหนักและมีจำนวนมาก

การค้าขายทางเรือของพวกตลาดน้ำ
 จะเริ่มตอนเช้าและตลาดวายในตอน
 เย็น ตกตอนกลางคืนก็มีพวกพ่อค้า
 แม่ขายอีกสองประเภท คือคนจีนขาย
 ข้าวต้มปลาหรือหมู ใช้เรือแบบเดียวกับ
 กับเรือขายกล้วยเดี่ยว ข้าวต้มเขาจะ
 ใส่หม้อดิน เวลามีคนซื้อก็จะมีภาษา
 ทำด้วยสังกะสีที่ถือแบบโพงคักน้ำ
 ของจีนใช้ตีปลารุงเครื่อง คักข้าวต้ม
 ใส่ซามเกาเหล่าแล้วก็เทเครื่องข้าวต้ม
 ใส่ลงไป โรยพริกไทยนิดหน่อยเป็นอัน
 ใช้ได้ เรือขายข้าวต้มจะใช้ไฟตะเกียง
 แก๊ส ผิดกับแม่ค้าขายขนมซึ่งใช้เรือ
 สำปั้นคอนบุพื้นเดิมลำ เพราะมีลาดขนม
 วางเต็มไปหมด ส่วนมากก็เป็นทองหยิบ
 ทองหอด ฟอยทอง เม็ดขนุน สังขยา
 ขนมหม้อแกง ขนมชั้น สาเกูปอก ถั่วดำ
 ต้มน้ำตาล แกงขวดหักทองหรือกล้วย
 ขวดซี ฯลฯ เรือขายขนมไทยใช้ตะเกียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่ามีปิ๊แก่้วกันลม เวลาร้องขายเขา จะพรรณานามคทุกอย่างว่ามีอะไรบ้าง ทอดเสียบแหลมแล้วก็ไปลงท้ายว่า "แม่ฮื้อย" เป็นจบ เรื่องร้องขายขนมนี้ แปลกที่ถนนกรุงเทพฯ ไปฟังที่อยุธยา แล้วบอกว่าไม่รู้เรื่อง ผมเคยถามหรือทนาย มาจอดที่วัดราชาธิวาส ได้ยินแม่ค้า ร้องขายขนมที่ฟังไม่รู้เหมือนกัน เพราะ จังหวะลีลาแตกต่างกันไป

ความจริงหรือขายขนมตอนกลาง- วันก็มีแม่ค้าเป็นขนมประเภทขนม คอกดิน ขนมถ้วยกวน ข้าวหลามตัด ข้าวหมาก ขนมไข่เหี้ย ขนมถ้วยฟู ขนมใส่ไส้ ขนมกล้วย ขนมตาล ฯลฯ เป็นขนมแห้ง บางรายก็ขายเฉพาะ ขนมถ้วย ขนมปลากวิมไข่เต่าบ้าง ขนมแบบนี้ส่วนมากคนไทยทำแล้ว ขายเอง

ของกินที่มีขายเฉพาะหน้าก็เห็น จะได้แก่ข้าวโพดกั่ว บางรายก็เอาที่ กั่วแล้วใส่คั่วสีเหลืองแบบเดียวกับคั่ว อ้อยกวนขายเรือเร่ขาย แต่มีอยู่ราย หนึ่งจอดแหอยู่หน้าบ้านชื่อปานกแก้ว มีลูกชายสองคน กบเล็กชื่อการเวก เป็นคนช่างพูดช่างเจรจาได้ยินเสียง พุดคลอกลกทั้งวัน แต่คงไม่ค่อยเรียกชื่อ เดิมมักเรียกกันว่าเจ้าเวก ที่ขายของ ที่การเวก (แถมแถมว่าผมหลายปี) เป็น พ่อค้าข้าวโพดกั่วรายใหญ่ ทำเป็นแพ ลูกขวบเล็ก ๆ ดังเดาใช้กระทะใบบัว ขนาดปากกว้างสองสอก ใส่ทรายกั่ว ให้ร้อนแล้วจึงใส่เม็ดข้าวโพดลงไป เอา ไม้ไผ่ผ่าปลายให้เป็นซี่คล้ายไม้กวาด ใช้ก้นไม้ให้ทั่วกระทะ ข้าวโพดจะแตก บวมเป็นดอก แล้วจึงตักใส่ตะแกรงร่อน เอาทรายออกเหลือแต่ข้าวโพดที่บาน แล้วใส่บีบปิดฝาไว้ แต่ตามปรกติเขา จะพรมน้ำเกลือนิดหน่อย หรือถ้าจะ

ทำชนิดหวานก็คลุกกับน้ำตาลโคคนดที่ ละลายเป็นยางเหนียวแล้ว

ของกินเฉพาะหน้าที่พายเรือขาย อีกอย่างหนึ่งก็คือข้าวเม่าทอด ซึ่งจะ ทำขายกันเฉพาะหน้าน้ำ ซึ่งเป็นระยะ ที่กล้วยไข่สุก ถิ่นนอกจากจะกินกับ กระจยาสารกแล้วก็เอาข้าวเม่ามาห่อหุ้ม กล้วยไข่ทอดขายเป็นแพ ๆ อีกด้วย ยิ่งเป็นระยะที่มีงานไหว้พระตามวัด ด้วยแก้ว จะมีเรือขายกล้วยแขก ข้าวเม่า ทอดเต็มไปหมด ส่วนขนมเล็ก ๆ นั้น ที่นิยมขายกันมากเห็นจะเป็นขนมปัง

มีดมะขม ที่เรียกเช่นนี้ก็เพราะเขา ทำขนมปังเป็นรูปหละมมะขม เอาด้วย หลอดร้อยเป็นพวง มีกระดวยแก้วสี ต่าง ๆ กันระหว่างชั้นขนมปังแต่ละเม็ด เด็ด ๆ ชอบกลิ้งกลอด่างพวงมาลัย ดูออกจะโก้ไม่น้อย

มาถึงขนมที่นิยมทำขายในหน้า หนาวได้อีกอย่างหนึ่งเป็นขนมที่คนจีน ทำขาย ใช้แป้งข้าวเหนียวทอดในกระทะ แบน ๆ แบบเดียวกับกระทะทอดหอย แมลงภู่ แต่ไม่ได้ทอดจนไหม้เกรียม เพียงแค่ให้แป้งสุกเท่านั้น เวลามีคน ซื้อก็ใช้แผ่นเหล็กตักออกมาเป็นชิ้น เล็ก ๆ พอกำ มีง่ากั่วผสมน้ำตาลทราย โรย เรียกขนมอย่างนี้ในภาษาจีนว่า "กะละจี่" กินเวลาอุ่น ๆ ร้อน ๆ ก็

อร่อยดี เคี้ยวนี้ไม่ค่อยพบ แต่ก่อน เวลาหน้าหนาวมีคนจีนพายเรือขาย ภายหลังใช้หาบขายตามถนนก็มีบ้าง ที่เล่ามาทั้งหมดนั้นเป็นเรื่อง ของพ่อค้าแม่ขายที่พายเรือเร่ขายตาม แม่บัวลำคลอง ซึ่งในปัจจุบันนี้ลดน้อย ลงมากทั้งของที่ขายและเรือแม่บัว ส่วน แพที่ขายของไม่ได้เล่าเพราะเรื่องของ แพเป็นเรื่องต่างหากออกไปอีกแบบหนึ่ง

ที่นี่จะกล่าวถึงพ่อค้าแม่ขายที่ เร่ขายไปตามถนนบ้าง ที่ยังจำได้ติดตา ก็กินขายเนื้อสะเต๊ะ ซึ่งเป็นคนมุสลิม พอม ๆ อายุมากแล้ว หานเนื้อสะเต๊ะ ขายในสมัยนั้นดูเหมือนจะยังไม่มีหมู สะเต๊ะ เขาจะมีที่นั่งทำด้วยผ้าใบพับได้ รองนั่ง คนกินก็นั่งล้อมรอบหาบ ไม่ ต้องมีโต๊ะเหมือนอย่างทุกวันนี้ และ ดูเหมือนจะมีอยู่เพียงเจ้าเดียว อีกคน หนึ่งจะเป็นอินทรีหรือมุสลิมไม่ทราบแน่ ชาติดังเดิม เอาถาดตั้งบนพานนึ่งที่ระย ะส่วนมีอกซี่ขยับเหล็กสองอันดั่งที่อกแก้ว เป็นสัญญาณไปด้วย เวลามีคนซื้อก็ เอาเหล็กที่ถือนั้นเป็นเครื่องมือ ก็ อื่นหนึ่งเป็นแผ่นหน้ากว้างสักสองนิ้ว วางบนดั่งงบน แล้วเอาท่อนเหล็กอีกอัน หนึ่งเกาะที่แผ่นเหล็ก ก็จะกระเทาะ ดั่งเมธออกมาเป็นชิ้น ๆ ดั่งเมธนี้ทำด้วย น้ำตาลเกี่ยวกับอะไรก็ไม่ทราบเกี่ยว แล้วเหนียว ๆ บิด ๆ อีกอย่างหนึ่ง เรียกว่าดั่งเมธหลอด เพราะทำเป็นแผง แต่กลวงเป็นหลอด แล้วมีแผ่นแปง บาง ๆ พ่อกินอร่อยกว่าดั่งเมธเฉย ๆ

ของกินเล่นที่คนจีนเดินเร่ขาย มีอีกอย่างหนึ่ง คือพวกของดอง- แปร์ยว ๆ เค็ม ๆ เช่นแก้มขิงดี มะขม ดอง ลูกสมอ มะดันดอง มะเฟือง อีก อย่างหนึ่งเดี๋ยวนี้หากินยากรูปร่างคล้าย ลูกมะเค็ดอขณะที่ยืนนี้มักซื้อไม่ออก

คนขายจะสะทกกระนะที่ท่าเป็นช่อง ๆ ใส่ของซ้อละซ้อข้าง ขณะที่เดินไปก็ เป่าปี่แต่ซ้อแคไปด้วย ใครได้ยินเสียงปี่ก็ เป็นอันรู้ว่าของเปรี้ยว ๆ หวาน ๆ มาแล้ว

ที่เล่ามานั้นดูจะขาดเครื่องคัม ประเภทใส่ขวดไปอย่างหนึ่ง เครื่องคัม ประเภทนี้มีชื่อเรียกกันในครั้งนั้นว่า น้ำมะเน็ด หรือน้ำลมะเนด มาจาก ภาษาอังกฤษว่า lemonade มีทั้งน้ำ หวานสีเขี้ยว สีแดง และน้ำขิง แม้ ของผมชอบอย่างหลังนี้มากบอกวา กินแล้วโล่ลมดี จะนับจึงมักจะซื้อเป็น โทล ๆ น้ำมะเน็ดนี้แปลกกว่าน้ำขวด อย่างอื่น ก็ความธรรมดาขวดต้องมี ฝาหรือไม้ก๊อกปิดหรือจุกไว้ เวลาเปิด ก็กดฝาน้ำหรือจุกออก แต่ขวดน้ำมะเน็ด มีลูกแก้วกลม ๆ อยู่ในตัวแก้ว ลูกแก้ว นี้เป็นจุกจุกปิดขวด เมื่อจะเอาน้ำออก จากขวดก็กดจุกให้จุกไม้ก๊อก วางตรง ลูกแก้วแล้วใส่ฝามือคดลงไป ไม้ก๊อก ก็จะดันลูกแก้วตกลงไปที่ก้นขวด แล้วจึงรินน้ำออกมาได้ แต่ก็ต้องกลบ ระวังไม่ให้ลูกแก้วกลิ้งออกมาจุกที่ ปรากฏขวดซึ่งจะปิดทางน้ำไหลออกมา ไม้ได้

น้ำมะเน็ดจะมีขายในเมืองไทย ตั้งแต่เมื่อใดไม่ทราบเพราะยังไม้ได้ กัน เท่าที่เคยจดบันทึกไว้ปรากฏว่า ในการฉลองหอพระสมุทวชิรญาณใน พระบรมมหาราชวังเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๐๘ (พ.ศ. ๒๔๓๒) ก็มี ร้านขายน้ำ "ลมะเนดแลโซลาไอเช- กริม" ด้วย แสดงว่าน้ำลมะเนดเป็น เครื่องคัมเก่าแก่ที่มีในเมืองไทยมานาน เกือบร้อยปีแล้ว

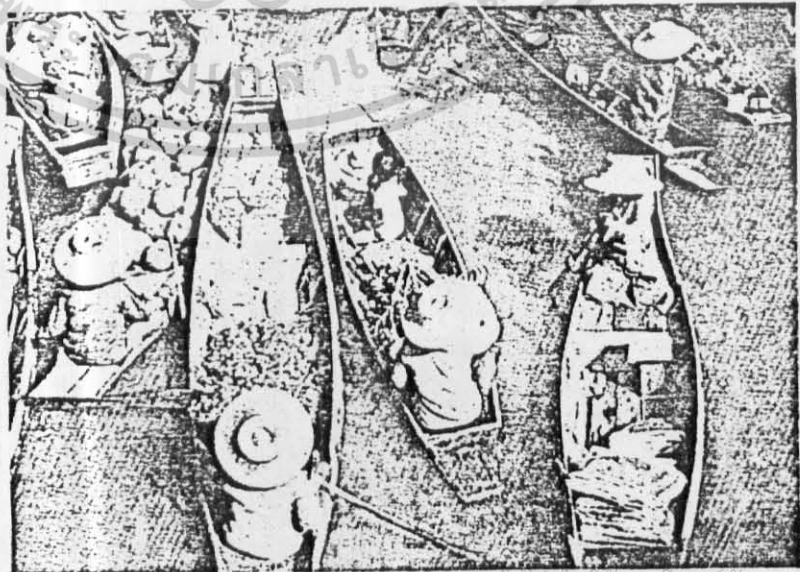
เล่าแต่เรื่องของกินมาบิดยาว น่าจะเล่าถึงพวกพ่อค้าแม่ขายประเภท

ของใช้บ้าง เพราะแต่ก่อนมีเรือพ่อค้า เร่บรรทุกเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ จาก กรุงทพฯ ขึ้นไปขายตามหัวเมืองที่ อยู่ริมแม่น้ำหลายพวกด้วยกัน มีทั้ง คนจีนและคนไทย คนจีนมักใช้เรือ ประทุนขนาดย่อมมีพวกด้วยขามบ้าง พวกเครื่องคองของเก็บประเภทใส่ โห้บ้าง บางทีก็เรียกพวกนี้ว่าพ่อค้า เรือส่ง ก็ขนสินค้ามาส่งขายให้พ่อค้า ที่อยู่ประจำที่เช่นในตลาด หรือตาม เรือแพที่ไม่ได้ไปขนสินค้ามาขายเอง ถ้าเป็นคนอิสลามก็ใช้เรือข้างกระดาน ขนาดเล็กขายพวกแห ปลากระเทียม ไบลาณ ซฎาไบลาณ มีคนไทยอยู่คู่หนึ่ง เป็นเกวหนุ่มเมียสาวใช้เรือข้างกระดาน ขนาดเล็กกลมแต่งสีสวยงาม ขายของ เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ตั้งแต่ถ้วยชามชุด (ก็มีถ้วยชามหลายขนาดแต่อาจวางรวม ลงในใบที่ใหญ่ที่สุดได้หมดอย่างสวย งามโดยใช้ฝากล้วยเรียงประดับเป็นเหมือน กลีบดอกไม้ ซึ่งในสมัยก่อนนิยมมาก) นอกจากนี้ก็มีพวกหม้อข้าวเคลือบ สีขาว และหม้อสำหรับต้วยปัสสาวะ สีเดียวกัน ที่ลิ้นคั้นสำหรับพวกเด็ก ๆ ก็คือเครื่องเล่นงานเสียงชนิดปากลำโพง

กว้าง ๆ ของเหล่านี้ดู ๆ ก็ไม้แปลก แต่ในสมัยโน้นเป็นของโก้หรูดูเป็นผู้ดี สำหรับคนที่มิใช่เป็นอันมาก

อีกลำหนึ่งที่ผมชอบเป็นพิเศษ เป็นเรือแบบเดียวกับกัน แต่ขายหนังสือ อย่างเดียว คนขายคงจะเคยเป็นครู มาก่อนจึงเรียกกันว่าครูปลิว หนังสือ ที่ขายก็พวกหนังสือกลอนแนววัดเกาะ และตำนานต่าง ๆ เล่มเล็ก ๆ ราคา เล่มละ ๕ สตางค์ ๑๐ สตางค์ หรือสลึง หนึ่ง แต่ขายอยู่ไม่นานก็เลิกไปเพราะ คนซื้อหนังสืออ่านสมัยก่อนหายาก และครูปลิวก็เปลี่ยนอาชีพมาเป็นช่าง ช่อมเรืออยู่กับพ่อของผมนตอนที่มา สร้างกานเรือดังกล่าวแล้วข้างคั้น ใน สมัยก่อนคนต่างจังหวัดหาซื้อหนังสือ อ่านได้ยาก บางทีต้องรอรหาซื้อในเวลา มีงานวัด ผมเองก็ซื้อหนังสือจากงาน ห้างกระจาดวัดพนัญเชิงเป็นประจำ

เรื่องพ่อค้าแม่ขายเท่าที่เล่ามานี้ จับแค่เพียงการกำขายเล็ก ๆ น้อย ๆ แบบพ่อค้าเร่ ความจริงยังมีพวกพ่อค้า ของสวนพวกชาวเรือ ชาวแพอื่น ๆ อีกมาก จะเล่าทั้งหมดก็จะยืดยาวไปนัก จึงขอบุติแต่เพียงเท่านี้

เอ็กสารินเป็นเอ็กสารินหลวงวันเวสสำหรับงานเพื่อการศึกษาศึกษาเท่านั้น ไมอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

๒๒ ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

ความสำคัญของโครงการ

ความเป็นมาของโครงการ

จากการที่ได้ไปเห็นสภาพตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีความรู้สึกว่
 ที่นี่เป็นการค้าเนิรรูปแบบธุรกิจสำหรับชาวต่างประเทศโดยเฉพาะ สภาพแวดล้อม
 ที่โคถุสร้างขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และทราบมาว่าที่นี่ยังมีตลาดน้ำ
 อีกแห่งหนึ่งคือที่ตำบลโพธิ์หัก จึงได้ไปสัมผัสบรรยากาศของสถานที่แห่งนั้น
 เกิดความรู้สึกประทับใจ จึงอยากถ่ายทอดความรู้สึกนี้ให้กับผู้สนใจทั่วไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดความรุ้ในวัฒนธรรมของชาติ ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลง
ไป
2. เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาของผู้สนใจต่อไปในวันข้างหน้า
3. เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ ของชาวบ้านที่อาศัย
ริมแม่น้ำลำคลอง
4. เพื่อต้องการบอกถึงสภาพปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นอันจะมีผล
ต่อตลาดน้ำโพธิ์หัก

กลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากเป็นสารคดีที่จะมุ่งหวังในค่านความรู้ กลุ่มเป้าหมาย
 จึงเป็นผูที่มีความสนใจ โดยเฉพาะนักเรียนและประชาชนโดยทั่วไป

แนวความคิด

ต้องการ เสนอตลาดน้ำในลักษณะที่เป็นจริงตามสภาพที่โคพบ
 และบอกถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นี่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื้อหา

ควยเหตุที่ว่า สภาพสังคมไทยแต่เดิมมีคติฐานริมแม่น้ำลำคลอง มีอาชีพทางการเกษตร ทำให้เกิดสภาพวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากสังคมเมือง การที่มีแม่น้ำเปรียบเสมือนสายโลหิตเส้นใหญ่หล่อเลี้ยงชีวิต

ตลาดน้ำที่เกิดขึ้นได้ในสถานที่ซึ่งห่างไกลความเจริญนั้นหมายถึงว่าสภาพท้องถิ่นที่นี้ยังขาดซึ่งการคมนาคมที่ดีกว่า จึงทำให้ตลาดน้ำแห่งนี้มีลักษณะที่ยังเป็นธรรมชาติ เนื้อหาที่กองการแสดงให้เห็นว่าตลาดน้ำที่เป็นจริงเป็นเช่นไร แนวโน้มของตลาดน้ำที่นี้จะ เป็นเช่นไร เมื่อมีรูปแบบของวัฒนธรรมอื่นมาทำให้ตลาดน้ำที่นี้อาจต้องเปลี่ยนแปลงไป

รูปแบบของภาพยนตร์

กองการในรูปแบบที่แตกต่างไปจากสารคดีอื่นๆ โดยมีสิ่งที่มาช่วยเราใจให้แก่ผู้ชม เพื่อให้ติดตามเรื่องโคคลอกโคยกการใช้เทคนิคในการลล้ากับภาพ เลือกใช้คนตรีประกอบที่เหมาะสมควรกับโครงเรื่อง

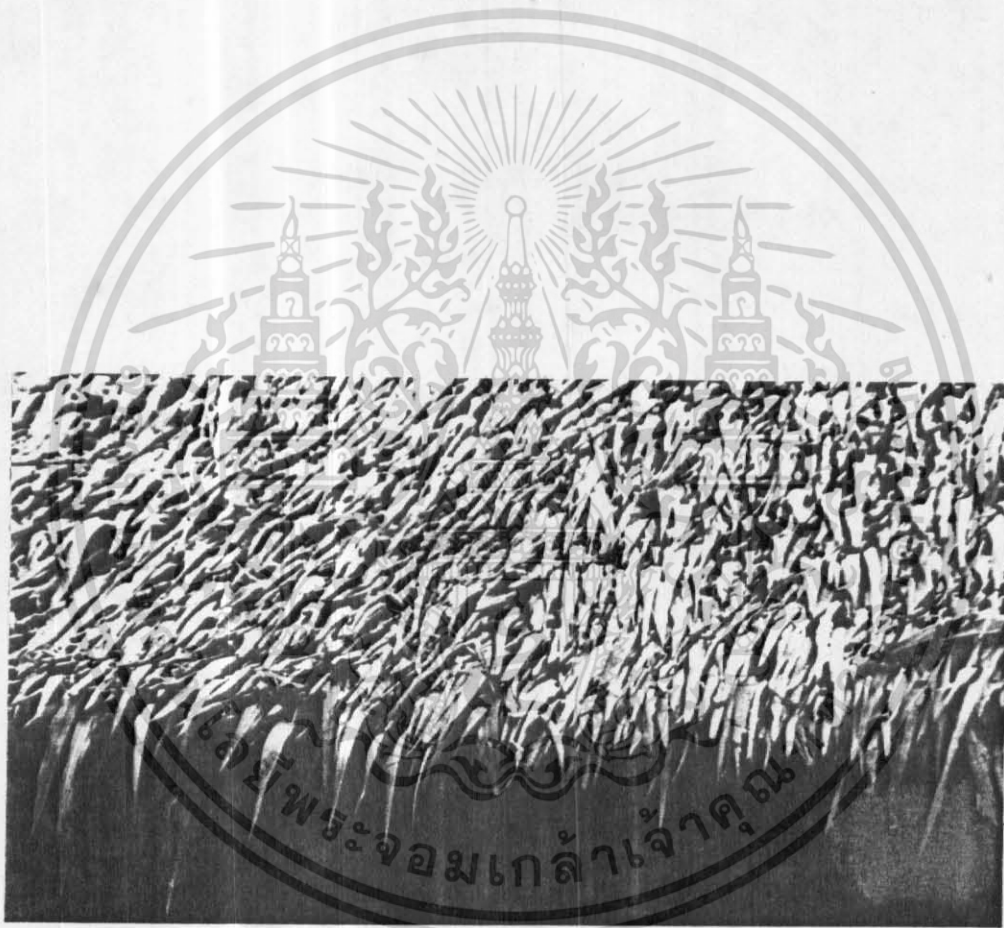
การถ่ายทำใช้กล้องวีทีโอระบบ ชูเมติก ซึ่งสะดวกและช่วยประหยัดในกว่ามากที่จะเป็นการถ่ายทำควยฟิล์ม

ขอบเขตของโครงการ

จัดเสนอเป็นภาพยนตร์สารคดี เรื่องตลาดน้ำโพธิ์หัก ความยาวของเรื่องโดยประมาณ 20 นาที ซึ่งไม่ควรที่จะนานไปกว่านี้ เพื่อจะได้ให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่ายเกินไป ทั้งนี้ผู้เสนอโครงการจะเป็นผู้คุ้มครองการดำเนินงานของตนตั้งแต่การหาข้อมูลจนกระทั่งผลิออกมาเป็นภาพยนตร์ที่สมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากโครงการ

1. เป็นการประมวลความรู้จากการ เรียนมา เพื่อนำมาใช้
ในโครงการนี้อย่าง เหมาะสม
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์จากการทำงาน, การใช้อุปกรณ์
3. เพื่อการศึกษาจากผลงานของคนที่สนใจในโอกาสต่อไป
เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอีกส่วนหนึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3 การรวบรวมข้อมูล

สำหรับการทำงานไม่ว่าประเภทใดๆ สิ่งที่เราเป็นมากที่สุดอย่างแรกคือการรวบรวมข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ภาพยนตร์ก็เช่นกันและเนื่องด้วยภาพยนตร์เป็นสื่อสารมวลชนที่จะออกสู่สายตาประชาชนมากที่สุด สิ่งที่เราติดต่อสายตานั้นย่อมต้องมาจากพื้นฐานความจริง ข้อมูลต่างๆที่จะนำมาประกอบการพิจารณา เราสามารถหาได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆหรือผู้ที่มีความสามารถในก้านนั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเรามากถ้าเราหาข้อมูลไว้มาก

ในการทำโครงการพิเศษสำหรับภาพยนตร์ ควรจะมีข้อมูลในก้านต่างๆ นอกเหนือจากข้อมูลที่เสนอในโครงการด้วย ข้อมูลต่างๆที่ไ้มากจะเป็นประโยชน์ต่อเราทั้งนั้น บางอย่างที่เราไ้เห็นมา เราอาจถือเป็นแนวทางในการศึกษาไ้ เพื่อที่เราจะไ้นำมาประยุกต์ใช้

จะขอกล่าวถึงการทำงานในเรื่องการหาข้อมูลของสารคดีเรื่องนี้อย่างคร่าวๆ ว่ามีขั้นตอนอย่างไร ในครั้งแรกที่ไ้เห็นตลาดน้ำก็ไ้ถ่ายภาพมาประกอบ จากนั้นเริ่มหาข้อมูลจากเอกสารซึ่งนับว่าเป็นการยากยิ่งสำหรับตลาดน้ำโพธิ์หัก แทบไ้มีข้อมูลที่ไ้เป็นเอกสารไ้เห็นเลย แต่ไ้ไ้ความเอื้อเฟื้อจากปล ก้อว่าเกอว่าเนินสะควกที่ทานไ้ไ้กรุณาไ้ยืมหนังสือ "ท่องเที่ยวไทยในคำเนินสะควก " นอกจากนั้นเป็นการหาข้อมูลจากตลาดน้ำอื่นๆหรือเรื่องที่เราเห็นว่าเกี่ยวข้องมาเป็นส่วนประกอบ

นอกเหนือจากนั้นเมื่อข้อมูลเอกสารไ้มีเราต้องเป็นผู้สื่อข่าว นั่นคือการไ้พูดคุยกับชาวบ้านในดินนั้นอาจต้องจับบันทึก, อัดเสียงคำสัมภาษณ์จากหลายๆ คน ต่างวัยกันออกไป บางทีต้องใช้เวลาหลายวันในการนี้เพื่อที่ว่าเราจะไ้ข้อมูลมาพอ

จากที่ไ้กล่าวมาข้างตนพอจะเรียบเรียงไ้ว่า

1. ข้อมูลทาง เอกสาร จากหนังสือ, สิ่งพิมพ์
2. จากการสัมภาษณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่มาของข้อมูล

1. ข้อมูลทาง เอกสาร ดังที่กล่าวไว้แต่ก่อนกันว่า เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตลาคมน้ำโพธิ์หักแทบไม่มีจึงต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวของมาประกอบกัน ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. ท่องเที่ยวไทย ในคำเนินสะทวัก โดย พระครูสิริวารณวิวัฒน์
2. ชีวิตไทยในคลอง โดย ส.พลายน้อย
3. สรุปขอราชการจังหวัด ราชบุรี
4. ตลาคในกรุงเทพฯ การขยายตัวและการพัฒนาการ โดย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. นิตยสาร สารคดี ฉบับที่ 34 ปีที่ 3 เดือนธันวาคม 2530
6. บ้านในกรุงเทพฯ โดย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งหมดนี้เป็นส่วนที่นำมาใช้เกือบทั้งหมด มีบางที่ไม่ได้ใช้เลย และก็มีบางที่ยังใช้เพียงส่วนน้อย บางอย่างที่ได้อ่านพบจากที่อื่นก็ได้จดจำนำมาใช้ก็มีมากเช่นกัน จะเห็นว่าถ้าเราได้ข้อมูลในส่วนนี้มากพอ ก็ช่วยทำให้เราได้เข้าใจในเรื่องที่เราจะศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์นั้น ทำให้เราได้รายละเอียดเกี่ยวกับตลาคมน้ำโพธิ์หักดียิ่งขึ้น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับชาวบ้านทำให้เรารับรู้ถึงวิถีชีวิต และพฤติกรรมของคนในท้องถิ่น อีกประการหนึ่งคือเราสามารถไปขอมลอย่างรวดเร็ว แต่ก็ต้องนำมาแจกแจงส่วนที่เสียของสิ่งที่ได้มาอีกด้วย แต่ขอเสียของการหาข้อมูลแบบนี้ก็คือ ในบางเรื่อง เราไม่สามารถจะเข้าถึงปัญหาได้

เนื่อง เพราะยังขาดประสบการณ์ในการหาข้อมูลประเภทนี้อย่างมากที่เกี่ยวข้องข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์นั้นดีมาก จึงขอคัดมาเพียงบางส่วนที่เห็นว่าสำคัญต่อการที่นำไปเขียน เป็นบทต่อไปเท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1. ปลัดอำเภอเกษมสันต์

" ตลาดน้ำหลักห้ายังอยู่ในเขตความรับผิดชอบของเรา ... ขณะนี้เราได้ขออนุญาตงบประมาณสำหรับสร้างทางถนนไปยังหลักห้าแล้ว ... ก็คงอีก 2 ปีถึงจะเสร็จ ... ถนนลูกรังไม่ราคายาง งบประมาณเรามีไม่พอ "

2. ชาวบ้าน อายุประมาณ 55 ปี

" ... ตลาดที่นี่มีมากกว่า 50 ปี ก็เริ่มพร้อมกันกับตลาดปากคลองลัดนั้นและคูจะเกือบร่วม 100 ปีน่าจะไค้ นมมาอยู่ที่นี้กว่า 30 ปีแล้ว...สมัยก่อนชายกับที่กินาวัดปราสาทสิทธิ์ เรือเยอะหลังมานี้เรือเครื่องมีมาก คลื่นมันแรง เรือขายส้มไม่ไหว เลยย้ายมาขายในคลองอย่างที่เห็น...มันน้อยลงกว่าเดิม...แต่ก่อนเขามีนัดกันทุกวันโกนวันพระ เดือนหนึ่งมีแค่ 4 วัน คอนันนี้ทุกวันไม่เว้น และยังเกี่ยวนี้มีนัดกันแทบทุกวัน คนเริ่มเปลี่ยนไปขายมาก ขายก็ดีกว่าเพราะขายไค้ทั้งวัน และเปลี่ยนที่ไปเรื่อยๆ เช่น วันนี้นัดกันที่วัดข้างในพรุ่งนี้ก็อีกที่หนึ่ง หมุนไปเรื่อยๆ..."

3. พ่อค้าแม่ค้า

จากการไค้พูดคุยกัน จึงขอยกตัวอย่างจากสินค้าบางประเภท

3.1 พ่อค้าขายหมู มีอยู่หลายเจ้าเหมือนกัน รายที่ไค้ค้มานี้อายุ 30 กว่า

" หมูนี้ไปรับมาจากโรงฆ่าเลย เอมามาไม่มากพอขายไปวันๆ หากเหลือก็ทำเป็นน้ำมันหมู ตลาดวายก็เลิกไม่ไปขายที่ไหนค้อ "

3.2 แม่ค้าขายปลาเค็ม

"บ้านอยู่แถวนี้เอง ปลานี้ก็ไปเอามาจากแม่กลอง ขายทุกวันขายไปเรื่อยๆ สายหนอยก็พายไปขายตามบ้าน แลวค้อยกกลับบ้าน"

3.3 พ่อค้าขายขนมตาล กะละมังใบใหญ่พอสมควร

" ค้ินมาทำตั้งแต่ 2-3 ทำเอง สองคนกับน้องชาย เสรีจกพายมาขายเลย "

3.4 พ่อค้าขายผัก

" ไค้ยมมากขายส่ง ไปรับเอามาจากสวนข้างใน แลวเอามาขาย ผักขายไปกับเรือพาย แลวก้เอามาส่งยังหน้าตลาดอีกค้อ "

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการพูดคุยกับชาวบ้าน เมื่อไปกุสุมาณที่ถ่ายใหม่อีกหน

1. ชาวบ้านที่อยู่ไฟรั้ง

" จะมาถ่ายคอนนี่เทรอ... เรือเริ่มน้อยแลนะ ..นำมาคอนเคียน
ที่แลวมีมากกว่านี้..."

2. พ่อค้าชายควยเดี่ยว

" เคียวนี้เรือ่น้อยกว่าแต่ก่อนมาก เมื่อก่อนเรือนี้เต็มคลองเลย
คอนนี่เขาไปค้ากันทางอื่นมากกว่า ตามันคียง, ลองไปขายที่
อื่นไกลออกไปบ้าง..."

3. แมคบางคน

" ..มันมีวัดที่เขาให้เปิดเป็นนัคนันเกือบทุกวัน เสียค่าเช่าที่
ก็ขายไค้ทั้งวัน พวกเรือไม้ทองเสีย แต่ก็ขายสพวกแฉงไม้ไค้
บางอย่างเขาลดราคาไ้มากกว่าของเราเสียอีก..."

ประเภทของสินค้าที่นำมาขายในตลาดน้ำโพธิ์หัก

ประเภท	รายละเอียด
ผัก	ส่วนมากเอามาจากในสวน, รั้วมาขาย, ปลุกเอง.
ผลไม้	ปลุกเอง, รั้วมา, มีหลายอย่าง แตงโม เงาะ ส้ม.
เนื้อหมู	จากโรงฆ่า, เอามาพอสมควรไม่มาก.
เนื้อปลา	ปลาทะเลมาจากแม่กลอง, มีไม่กี่เจ้า
ขนม	มีหลายอย่าง ขนมตาล, ไอศกรีม, ทองม้วน, ไข่หงส์ ขนมถ้วย เป็นคน
กวยเตี๋ยวเรือ	
คอกไม้	มีอยู่เจ้าเดียวขายอย่างเดียว.
กาแฟ	
ของใช้อื่นๆ	สบู่, ยาสีฟัน, หรือไม่กี่ขายมาตุงก็ยังมี นอกเหนือจากนั้นก็ขายอย่างเล็กๆ น้อยๆ เช่นน้ำปูนกินหมาก, ไข่เบี๊ยะ, หอม, กระเทียมและอื่นๆ.

ความแตกต่างระหว่างตลาดน้ำดำเนินสะดวกทั้งสองแห่ง

ข้อแตกต่าง	ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	ตลาดน้ำโพธิ์หัก
สภาพสังคม	มีความเจริญกว่า	ยังอาศัยเรือเป็นพาหนะ
เวลาขาย	8.00-12.00	04.00-10.00
สินค้าที่ขาย	ที่ระลึก, ของสำเร็จรูป	ของใช้ในครัวเรือน
ภาษา	มีภาษาต่างประเทศ	ภาษาไทยพื้นๆ
นักท่องเที่ยว	แหล่งการท่องเที่ยว	ชนบทไทยๆ
ระบบการค้า	แบบธุรกิจ	ธรรมดาๆแลกเปลี่ยนกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การบันทึกข้อมูลด้วยภาพถ่าย

ภาพถ่าย เป็นสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งไม่ว่าจะเป็นสภาพบรรยากาศของสถานที่, บุคคล, สิ่ง เกี่ยวข้องอื่นๆ จะช่วยส่งเสริมงานของเราได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เราสรรสร้างความคิด สารคดีเรื่องนี้ได้ถ่ายภาพไว้ เป็นภาพสไลด์ จึงเป็นส่วนน้อยที่นำมาใส่ไว้ในสารนิพนธ์เล่มนี้ การถ่ายภาพเป็นการบันทึกมุมมองที่เราได้เห็น เราสามารถนำมาใช้เป็นภาพประกอบที่เล่าเรื่องราวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยให้เรานึกภาพในขณะเขียนบทได้เช่นกัน

สถานที่ถ่ายทำ

สภาพของสถานที่ถ่ายทำ มีผลอย่างมากใน การตัดสินใจว่ามีผลต่อการถ่ายทำอย่างไร หากสถานที่อยู่ห่างไกลจากตัว เมืองปัญหาที่จะ เกิด ขึ้น อันควรรคำนึงถึงคือ

1. การเดินทาง
2. ที่พัก
3. ความปลอดภัยต่อทรัพย์สิน
4. มีอุปกรณ์ต่อการถ่ายทำหรือไม่

ในเรื่อง ของสถานที่ที่ค่า เป็นสะดวก อุปกรณ์ทั้งหลายคือใช้เรือ เป็นพาหนะเพียงอย่างเดียว เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะ เกิดขึ้นจึงต้องหาเรือที่มีขนาดใหญ่พอสมควร ส่วนที่พักไม่เป็นปัญหาแต่อย่างไร เขาได้ให้ความต้อนรับเป็นอย่างดี คือรานท่าชนม ลิมยงลง จึงขอขอบคุณมาในโอกาสนี้ด้วย ทำให้กองถ่ายไม่ต้องเดินทางไกลจากที่พักเลย

ความสะดวกต่อการถ่ายทำเพียงไร เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่ง ความน่าจะเป็นในการมาถ่ายทำที่นี้กับถ้ามีแห่งอื่นให้ เลือกรควรจะใช้ที่ไหนเหมาะสมกว่า ในเรื่อง การขนย้าย, การ เปลี่ยนมุมถ่ายมีมากไหม เมื่อเทียบกับสถานที่อื่น จึง ขอยกตัวอย่างให้เห็น เค้นซักขึ้นเพื่อความเข้าใจ

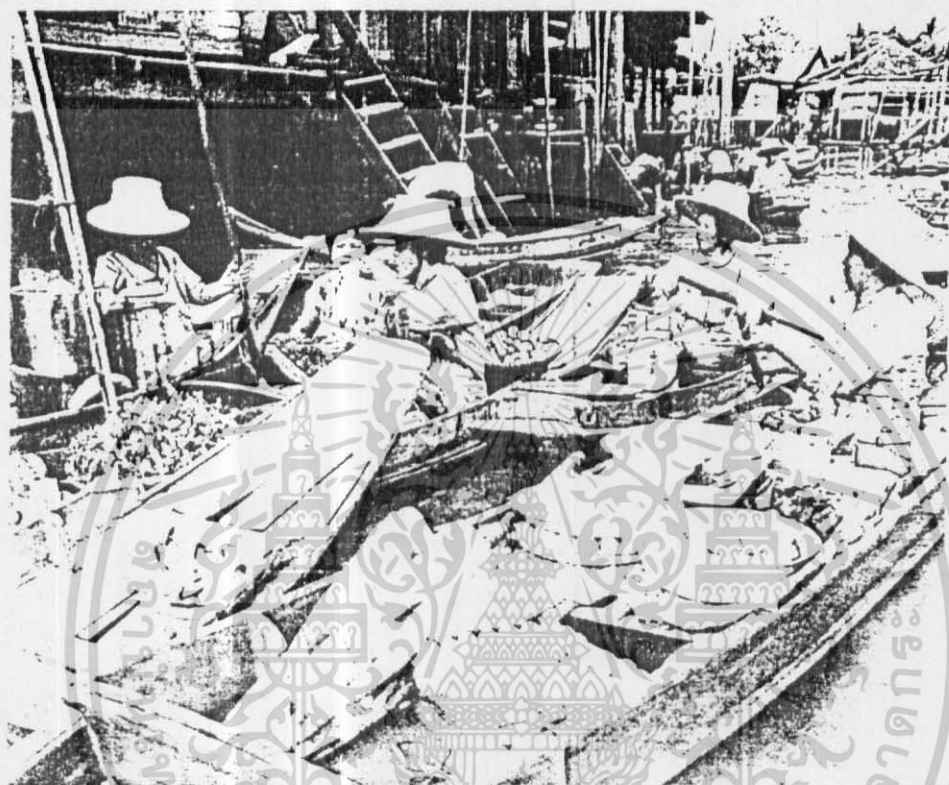
นอกจากตลาดน้ำที่ดำเนินสะดวกแล้ว ในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงยังมีตลาดน้ำให้เราได้เห็นอยู่ 2 แห่งคือ ตลาดน้ำวัดไทร กับ ตลาดน้ำบางคูเวียง ถ้าจะเปรียบเทียบแล้วที่นี่ยังใกล้เคียงชุมชนอีกมากกว่าที่จะไปยังดำเนิน แต่ที่ทั้งสองแห่งที่กล่าวมาเป็นการยากที่จะไปถ่ายทำไม่ว่าจะเป็นที่พักผ่อนสบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องความสะดวกในการถ่ายทำกรรณยานุภาพต่างๆ เป็นไปด้วยความยากมาก ไม่สามารถตั้งกล้องถ่ายจากฝั่งใดเลยของลงเรือถ่ายหรือไม้ก็เป็นการถ่ายจากบ้านเรือนที่อยู่ริมน้ำ สภาพหมู่บ้านที่ข้างต้นที่ดำเนินสะดวกยังมีสะพานไม้ทอดยาวไปตลอดฝั่งคลองทำให้ถ่ายทำเลโลกดีกว่า

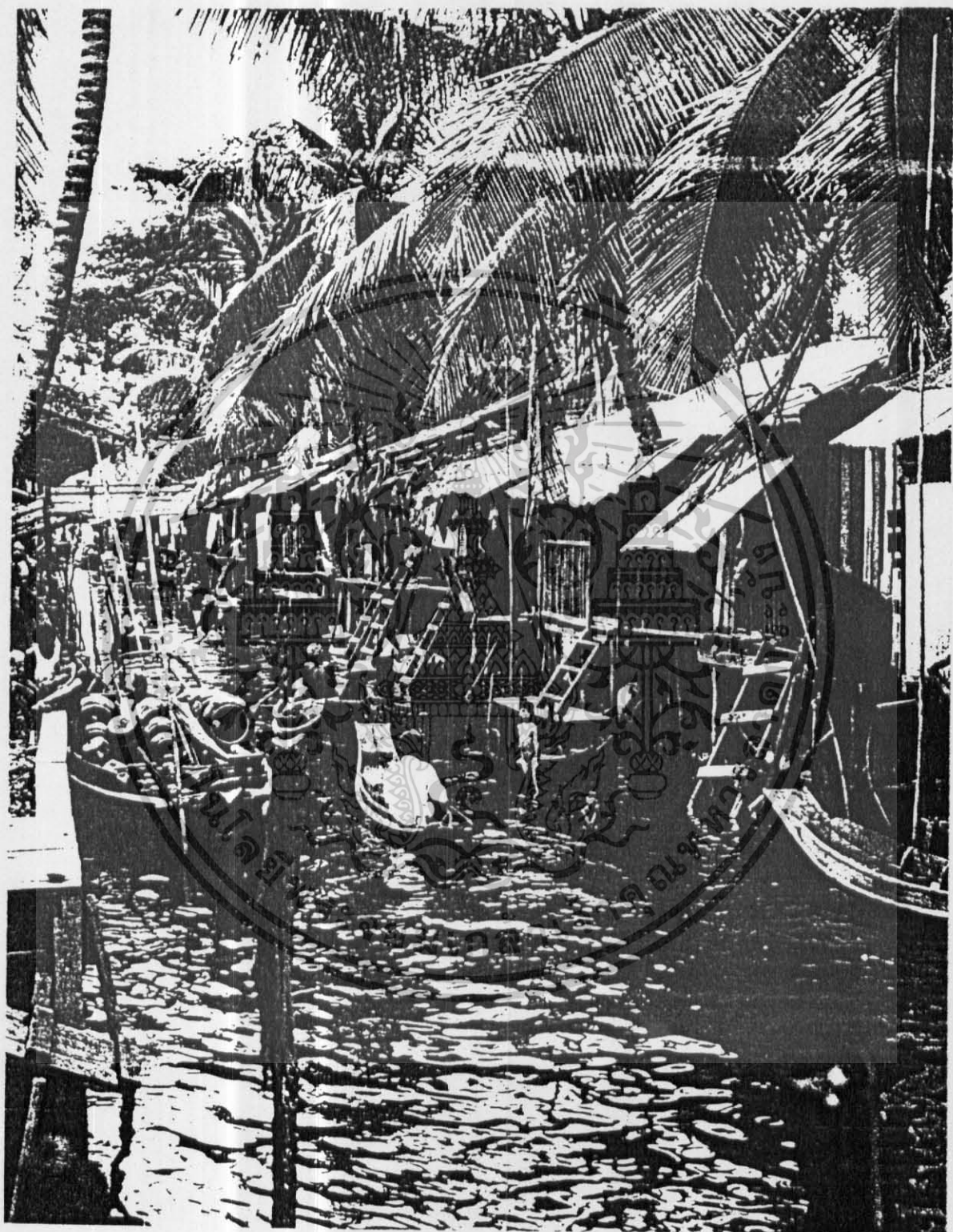
(คงจะเห็นจากภาพที่นำมาเปรียบเทียบกัน)

นอกจากสถานที่ถ่ายทำแล้ว สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นยังจะเป็นส่วนช่วยให้เราได้ภาพมาประกอบเรื่องให้ดีขึ้น ควรทำการสำรวจหาที่ไว้มองอีกทั้งยังเป็นการช่วยให้เราได้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ที่นั่นได้ดี นำไปใช้กับเรื่องใกล้

ดังนั้นควรที่จะคำนึงถึง เรื่องสถานที่ถ่ายทำไว้มองมากที่สุดหากมีที่ให้เลือกมากก็ยิ่งเป็นการดี ทั้งนี้ต้องคิดเรื่องการวางมุมมองของภาพว่ามีการซ้ำซ้อนของภาพกันประการใด.

ตลาดน้ำบางกอกเวียง จะมีลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการถ่ายเป็น
อย่างมากเพราะ สภาพคลองไม่มีที่จะสามารถวางอุปกรณ์ได้เลย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเขียนบท

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการที่เราได้ข้อมูลเพียงพอแล้ว นำมาเรียบเรียงแยกเป็นหมวดหมู่ สิ่งใดที่มีความสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาเก็บไว้ ตามลำดับ เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนบทต่อไป ในครั้งแรกที่ท่าสารคดี ของการใช้คำพูดที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนอันอาจเกิดขึ้น ใช้คำพูดของคนท้องถิ่นมา เป็นสิ่งกระตุ้นความสนใจอย่าง ที่ปลัดอำเภอกำเนินโคกผก " เรามีโครงการที่จะสร้างถนนจากที่นี่ไปถึงหลักห้า ภายในเวลา 2 ปีนี้ " โคโยใช้เป็นการเปิดเรื่องเลยที่เดียว ผู้ชมยังไม่รู้ว่าเรากำลังกล่าวถึงอะไร ซึ่งจะคอยเปิดเผยเป็นลำดับต่อไป แต่ในที่สุดความคิดนี้ก็เปลี่ยนไป

เพื่อเป็นการสะดวกเราสามารถจัดลำดับข้อมูลเป็นแนวทางในการจะบอกเล่าเรื่องราวจะเริ่มจากสิ่งใดก่อน หรือการสลับตำแหน่ง อาจทำให้เกิดเรื่องราวที่น่าสนใจกว่า ทำให้ความคึกคักหลาย แล้วจึงค่อยเลือกว่าแนวทางใดที่ดีที่สุด

บทบาทยนตร์

บทบาทยนตร์เสมือนเป็นหัวใจของการฉายทำ เราสามารถเรื่องราวของภาพยนตร์ใดก่อนที่จะเสร็จสมบูรณ์ ทำให้เราเปลี่ยนแปลงแก้ไขชนิดพลาก ก่อนการฉายทำ เป็นการวางแผนงานที่รัดกุม จากการที่ได้หาแนวทางของเรื่องใดออกมาเป็น 3 แนวทาง ที่ไม่เหมือนกันเลยในค่านของการนำเสนอ ดังนี้

1. การดำเนินชีวิตของชาวบ้าน , นำผลิตภัณฑ์ ของคนไปสู่ตลาดน้ำ
2. การเปรียบเทียบระหว่างตลาดน้ำธุรกิจกับตลาดน้ำที่แท้จริง
3. การย้อนสู่อดีตของการพัฒนารูปแบบของตลาด

ทั้ง จะเห็นได้จากตารางที่แสดงไว้ในตอนท้ายบท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากโครงเรื่องที่ได้วางไว้นั้นได้เลือกที่จะทำในข้อ 1 จึงเริ่มร่าง เป็นบทสำหรับคำบรรยายเอาไว้ แต่ก็ได้รับคำแนะนำให้เขียน เป็นบทที่ตรงการถ่ายออกมาก่อน โดยที่บทนี้จะเป็นโครง เรื่องทั้งหมดเช่นกันแต่สำคัญที่ภาพมากกว่า การใช้เทคนิคเมื่อเสร็จสมบูรณ์เป็นการถ่ายภาพในแผ่นกระดาษ สำหรับการเขียน เป็นบทภาพนี้ทำให้เราทราบว่าเราต้องถ่ายสิ่งใดบ้าง หากมีเพียงแต่คำบรรยายภาพที่ออกมาอาจจะไม่ตรงตามที่หวังไว้ และยังสะดวกเมื่อถึงขั้นตัด-ต่อ เราสามารถเห็นเป็นรูปร่างมากและยังอธิบายให้ทีมงานได้รับรู้อย่างรวดเร็วเช่นกัน (ตัวอย่างอยู่ท้ายบทนี้)

ภายหลังจากที่บทภาพเสร็จ ได้เริ่มเขียน เป็นบทร่างสำหรับคำบรรยายต่อไป บทบรรยายที่เขียนต้องมีการปรุงแต่ง เพื่อให้ได้กับเนื้อหา และภาพที่ปรากฏ ดังนั้นคำบรรยายจึงยังมีลักษณะของการ เขียนอยู่ ไม่ใช่ภาษาพูด เมื่ออ่านดูจึงรู้สึกว้าจืด เป็น เพียงแนวให้ เกิดภาพพจน์ต่อไป

ในบทร่างครั้งแรกยังใช้ปัญหาที่กำลังจะ เกิดกับตลาดน้ำที่นี้ที่จะมีผลต่อไปในอนาคต นั่นคือ เรื่องของการสร้างถนน เข้าไปยังหมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งจะ ทำให้ชุมชนเกิดความรำลึกที่เสียค้ายคอบรรยากาศเช่นนี้ เพื่อให้เรื่องมีสิ่งน่าสนใจที่จะติดตามชม แต่ครั้นหลังการถ่ายทำครั้งแรกไม่นานก็ได้กลับไปยังสถานที่ถ่ายทำอีกหน ก็ได้ข้อมูลใหม่ๆ มา ต้อง เปลี่ยนบทใหม่เพื่อให้ทันต่อการถ่ายคราวต่อไป จะได้เตรียมการดีกว่าเราต้องการสิ่งใดเพิ่มเติมจะได้จกไว้

เนื่องจากสถานที่ถ่ายทำที่กำหนดไว้บางแห่งมีระยะทางไกลเสีย เวลาถ่ายทำบางจำต้องคัดออกไปและปรับบทใหม่ เพื่อทดแทนกัน เช่นการสัมภาษณ์ปลัดอำเภอที่ต้องคัดออกไปเนื่อง เพราะ เราได้เปลี่ยนปัญหาจากข้อมูลใหม่จากการสร้างถนนไปเป็นตลาดนัดแทน สถานที่บางแห่งก็ได้พบเห็นใหม่ขณะถ่ายทำก็ลองนึกถึงว่าจะนำมาใช้ได้เพียงไรการมีบทถ่ายทำอยู่ทำให้เราสามารถคัดลึนใจได้อย่างรวดเร็ว แต่ถาเป็นบทบรรยายบางครั้งเป็นการยากที่จะนึกภาพได้ขณะนั้น

สำหรับบทบรรยายจริงมาเสร็จเอาที่ช่วงกำลังตัดต่อ ในตอนนั้น ไคท์หาผู้บรรยายเตรียมไว้คอยและไคท์ให้ทรงแก่เธอไปลองอ่านดูก่อน ทั้งยังให้ช่วยเกลาสำนวนหรือแก้เพิ่มเติมตามเห็นสมควร เพราะผู้บรรยายจะไคท์ราบว่าตรงไหนควรแก้เปลี่ยนแปลงอย่างไร การออกเสียงเป็นเช่นไร มีการพูดคุยกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้ผลที่ออกมาตรงตามความคิดของเรา อีกทั้งยังคิดว่าตนเองยังมีความรู้ในภาษาชานอย ควรจะให้ผู้ที่มีความชำนาญมารับหน้าในส่วนนี้ไป

อย่างไรก็ตาม บทภาพยนตร์ เป็นเสมือนหัวใจของการถ่ายทำ เพื่อที่เราจะได้ทราบว่าผลงานจะเป็นในรูปแบบใด ภาพยนตร์สารคดีส่วนมากไม่สามารถที่จะกำหนดขนาด, มุมมอง ไคท์มากเท่ากับภาพยนตร์ประเภทอื่นๆ ที่จะเนรมิตรไคท์เกือบทุกอย่าง ดังนั้นการทำความเข้าใจเรื่องจากบทที่มีอยู่ จะทำให้เราสามารถแก้ไขปัญหาไคท์อย่างที่เป็นไปควยความรอบคอบมีเหตุผล มีชื่อนักจะ เปลี่ยนก็เปลี่ยน ทำความใจไคท์เสมอ เป็นการทำงานที่ไม่มีการวางแผนที่ดี อาจทำให้ผลที่ออกมาไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ไคท์วางไว้

ถึงแม้ว่าเรามีบทอยู่ในมือ คิดไว้อย่างรอบคอบแล้วก็ตามปัญหาที่จะเกิดขึ้นมีไคท์ทุกขั้นตอนการทำงาน ซึ่งเราคงเป็นผู้ตัดสินใจควยความรอบคอบ โดยเฉพะอย่างยิ่งการถ่ายทำภาพที่ออกมาควร เป็นสิ่งที่เราคงให้ความสำคัญที่สุด ดังนั้นบทควรจะต้องคิดถึงความเป็นไปได้ในการถ่ายทำเพื่อจะไคท์ไม่เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์

โครงบทรายงานครุศาสตร์ " ตลาดน้ำโพธิ์หัก "

รูปแบบการนำเสนอ

1. ไต่เตล
2. ซีเควน 1 กำเนินสะควก
 - 2.1 ตลาดน้ำกำเนิน
 - 2.2 อาชีพเกษตรกรรม
3. ซีเควน 2 ตลาดน้ำโพธิ์หัก
 - 3.1 สภาพ
 - 3.2 ตลาดน้ำตอนเช้าตรู่
 - 3.3 การค้าขายกัน
 - 3.4 ตลาดบก, ตลาดสด
 - 3.5 ตลาดวาย
4. ซีเควน 4 ปัญหาที่เกิดขึ้น
 - 4.1 สัมภาษณ์
 - 4.2 สรุป, ขอขอบคุณ

ทั้งหมดนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในขณะจัดทำบ้างเล็กน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 4. คนพายเรือ
- 5. ตลาดน้ำ
- 6. บ้านเรือน
- 7. แมคชาชายชนม

- สำคัญภาพ
- กลอง
- บทบรรยาย
- ผู้กำกับ

ซีเควน 1.

- 1. ทองทุ่งยามเช้า, คนชาวปลิว ลม ไบบัว, หยกน้ำค้าง
สายลมพัดผ่านทองทุ่งยามเช้า
ทุกคนเริ่มกิจวัตรประจำวัน
- 2. หมอบานริมคลอง, มุคนหลาดหลาย
ราคาแพง, เรือเมล
ความเป็นมา, ความเป็นอยู่
- 3. คลองเก่าเนิน, สะดานที่ต่างๆ
ชีวิตชาวสวน
- 5. ตลาดน้ำโพธิ์หัก
สภาพของตลาดน้ำ
- ตอน เขามีค, พระบิณฑบาตร
ความเป็นมาการขายของ
- เริ่มเช้า, เรือเมล, มุคน
ของที่นำมาขายกัน
- สัมภาษณ์คุณลุง
- 6. เรือที่ขาย, เรือขายกาแฟ
ลักษณะของ เรือต่างๆ
- 7. ตลาดควาย

ซีคอน 2 ปัญหาที่เกิดขึ้น

1. ตลาดสดหน้าวัดปราสาทสิทธิ์
การขายส่งกัน, ความจำเป็น
สัมภพณ์	ความสำคัญของตลาดสด, การที่
พัฒนาของตลาด
2. การสร้างถนนจากถนนใหญ่
สภาพท้องที่, รถเมล์เล็ก
สัมภพณ์ปลัดอำเภอเก่าเป็น
ถามความรู้สึกของชาวบ้าน	ความสำคัญของโครงการ
การเปลี่ยนแปลงสังคม, ความ
เจริญ, แหล่งท่องเที่ยว

ซีคอน 3 สรุป

1. สภาพความงกงามของตลาดหน้า
ที่เห็นถึงบรรยากาศชีวิตแบบไทยๆ
ที่กำลังจะหมดไป | ควรที่เราจะอนุรักษ์วัฒนธรรม
พื้นบ้านที่นี้ไว้หรือไม่อย่างไร? |
|--|---|

-ภาพนิ่งของตลาดหน้า

ขอบคุนและทีมงาน

เพิก เอวาท

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงการคัดย่อจากบทจริง รายละเอียดบางอย่าง
ได้คัดออกไปบ้าง เพียงเพื่อให้เห็นแนวทางการเขียนบทภาพออกมาเท่านั้น
ส่วนคำบรรยายเราเขียนเป็นคำย่อๆไว้ว่าจะกล่าวถึงอะไร เมื่อมีภาพนี้ปรากฏ

บทร่างสำหรับคำบรรยายสารคดี "ตลาดน้ำโพธิ์หัก"

โดยที่บทร่างนี้เป็นบทร่างครั้งแรกเริ่มโครงการ

ขณะที่สายลมพัดผ่านท้องทุ่งอันเย็นเฉียบ ผ่านแสงแดดเมื่อรุ่งอรุณ
นำคางจากรাত্রีกาลยังคงเหลืออยู่ ทุกๆ คนละจากที่นอนอันอบอุ่นอย่างอาลัย
เพื่อคืนขึ้นรับวันใหม่ เริ่มการทำงานในหน้าที่ของคน เล็กๆ แดงตัวไปโรงเรียน
ชาวสวนชนผลิตภัณฑ์ลง เรือไปส่งยังตลาด

บ้านเรือนริมน้ำคลองดำเนินสะดวกสายนี้ส่วนมากยังเป็น เรือนไม้
แถวคึกคักต่อกัน บางหลังปลูกกันอย่างโคกเคี้ยวก็มี แต่ละบ้านมีลักษณะชั้นเดียว
ส่วนหน้าบ้านจะมีสะพานไม้ทอดยาวไปตลอดฝั่งคลองแม้ว่าช่วงใดที่มีคลอง เล็ก
ก็จะทำเป็นสะพานข้ามไปเพื่อมิให้ขาดเนื่องกัน ตัวบ้านเองจะมีนอกชานเพื่อไว้
ทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างสบายประตูเป็นแบบบานเกล็ดหรือไม้ก็เป็นที่ลุกรงไปร่ง
ภายในเป็นโล่งโล่ง แบ่งห้องใดก็ตามสภาพครอบครัว บางก็ทำคารคา เช่น
ร้านถั่วรูป, ขายน้ำมัน, ขายของ เครื่องใช้แมกระทั่ง โรงหนังก็มีให้เห็น

หากเปรียบสภาพเช่นนี้กับบ้านริมน้ำในที่อื่นๆ เช่นจังหวัดนนทบุรี
แล้วที่นี้จะไม่มีการนั่งเล่นในยามเย็น คงเนื่องเพราะสะพานไม้ที่ผ่านหน้า
บ้านของคนที่ทุกคนมีส่วนร่วมเกี่ยวกันจึงไม่จำเป็นที่จะคงท่าหน้า
และเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ที่อยู่ที่นี่สามารถไปมาหาสู่กันได้ง่าย

(ช่วงชีวิตชาวสวนไม้โคเขียนไว้)

ตลาดน้ำคลองโพธิ์หัก หรือที่ชาวบ้านรู้จักว่า ตลาดหลักห้า เป็น
ตลาดน้ำที่ตั้งอยู่ตรงข้ามวัดปราสาทสิทธิ์ ตลาดน้ำนี้เกิดขึ้นพร้อมๆ กับตลาดน้ำ
ดำเนินสะดวก เมื่อก่อนชายฝั่งตั้งแต่หน้าวัดเรื่อยลงมาถึงคลองโพธิ์ ต่อมาพอ
มีเรือเครื่องมากขึ้นทำให้เรือพายคายเขาไปขายกันในคลองโพธิ์หัก
คงเพราะเรือเครื่องทำให้เกิดคลื่นแรง

คลองโพธิ์หักชาวบ้านมักเรียกว่าคลองบัวงาม ในคลองมีวัดชื่อ
วัดบัวงาม ทำให้ชาวบ้านเรียกกันสะดวกพายมากกว่า

การจ้างยแต่เดิมมีเรือมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากผิด ในสมัย
ก่อนสัก 20-30 ปีชาวบ้านจะมากขึ้นตั้งแต่ 4 มารถไ้ซาหนอยจอกเรือหรือ
อู่เรือพอจอกพักกันได้ แต่ในปัจจุบันมักใช้เรือเครื่องทำให้ไม่เสียเวลาพายเรือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สายแล้ว คลาคน้ำที่นี้เริ่มไม่มีเรือ เรือต่างๆพากันแยกย้ายไปตาม
 ทงของคน บางก็ กลับบ้าน , ไปขายคองยั้งที่อื่น พายไปตามคลอง เลือ
 ชาวบ้านที่อยู่ไกลจากชุมชนไม่มีเวลาจะมาซื้อของที่ตลาดก็ได้อาศัยเรือเหล่านี้
 ซื้อสิ่งของ เครื่องใช้ อาหาร นับว่าการค้าขายแบบนี้สามารถไปถึงหมู่บ้านไกลอย่าง
 ไกลฉิดและมีผลคี่ยิ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทร่างสำหรับคำบรรยายสารคดี "ตลาดน้ำโพธิ์หัก" ครั้งที่ ๑

คนชาวปดิวไลสาวอยู่กลางท้องทุ่งอันเขียวชอุ่ม
ช่วยทำให้จิตใจของเราเต็มไปด้วยความชื่นใจ
สิ่งเหล่านี้เองที่เป็นความอุดมสมบูรณ์

คำเนินสะควก หลายคนคงจะคุ้นเคยกับชื่อนี้เป็นอย่างดี เพราะเป็น
อำเภอหนึ่งของราชบุรี มีชื่อเสียงมากในคานสดานที่ท่องเที่ยวที่หารายได้ให้กับประ-
เทศมากที่สุดแห่งหนึ่ง นั่นคือ ตลาดน้ำคำเนินสะควก

อำเภอนี้ยังคงเป็นอำเภอหนึ่งที่ยังคงใ้การสัญจรทางเรือมากที่สุด ประ-
ชาชนในท้องถิ่นยังทำอาชีพทางการเกษตรกรรม ต้องไ้รับน้ำจากแม่น้ำดำเนินในการ
เพาะปลูก จึงทำให้คลองคำเนินสะควกมีคลองที่แยกออกเป็นคลองเล็ก คลองน้อย
ย่อยออกไปกว่า ๒๐๐ คลอง

เนื่องจากคลองนี้เป็นคลองที่ขุดขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ-
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ทรงเห็นว่า ถ้าหากมีเส้นทางคมนาคมเชื่อม
คลอง กรุงเทพฯ ถึงจังหวัดสมุทรสงครามจะดีไม่น้อย เนื่องจากเส้นทางทางน้ำที่มี
จากกรุงเทพฯ ไปก็ถึงเพียงสมุทรสาครเท่านั้นเอง ภายคลองที่ขุดขึ้น คลองภาษีเจริญ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาตรีสุวิวงศ์ (ช่วง มุนนาค)
เมื่อครั้งยังพระราชนานบรรดาศักดิ์เป็น พระปราณีศรี มาเป็นผู้อำนวยการขุดคลอง
โดยเริ่มทำการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๔ เป็นระยะทางรวมทั้งสิ้นกว่า ๑๕ กิโลเมตร
แบ่งออกเป็น ๔ ช่วงของการขุด ต่อมาเรียกกันเป็นหลักเขต เพราะแต่ละช่วงจะมี
เสาหินกำหนดไว้ตลอดเส้นทาง สมัยนั้นการขุดดินงบประมาณแผ่นดินไปกว่า ๑ แสน-
บาท ซึ่งก็นับว่ามากโขอยู่ในขณะนั้น การขุดคลองใ้แรงงาน คนอ้วน ๆ มีไ้ใช้
เครื่องจักรไ้ ๆ ทั้งสิ้น เปิดทำการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑ โดยใ้เวลาในการขุด ๒
ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ควยทรงเห็นว่าคลองนี้เป็นคลองที่ขุดขึ้นมาใหม่ที่ยาวมาก และยังเป็น
คลองที่ขุดไคร้งไม้คกเคียวไปมาสะดวกต่อการสัญจร จึงทรงพระราชทานนามอันเป็น
มงคลแก่คลองว่า "ค่านินสะควก"

วิถีชีวิตของชาวบ้านค่านินสะควก ส่วนมากทำอาชีพเกษตรกรรม ทำการ
เพาะปลูกพืชผักผลไม้เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะองุ่นเป็นผลไม้ที่ขึ้นชื่อมากที่สุด นอก
จากนั้นยังมี แคนงโม, มะละกอ, มะพร้าว ส่วนผักที่ไซ้ในครั้้งเรือน พวกผักกาด-
ขาว, บักชี, ตามสภาพความทองการของคน

ส่วนต่าง ๆ ส่วนมากมีอยู่ไกลจากถนน การนำผลผลิตออกมาขายยัง
ต้องการไซ้เรือเป็นพาหนะ เพื่อนำมาส่งยังตลาด, หรือทำรับส่งต่าง ๆ ซึ่งบาง
ครั้้งก็มีพ่อค้ารับซื้อบางส่วนเลยก็มี

สำหรับการปลูกองุ่นต้องอาศัยระยะเวลาในการเพาะปลูกนานพอสมควร
กว่าปี จากการที่เพาะเมล็ดขึ้นมา ในการนี้ต้องอาศัยการจ้างแรงงานจากคนใน
ชุมชนมาช่วยกัน ก็จะเห็นว่าแรงงานส่วนมากมักเป็นหญิง เนื่องเพราะค่าจ้าง-
แรงงานถูก เจ้าของสวนต้องอาศัยแรงงานเหล่านี้เพื่อช่วยในการปลูกพืชผลของคน
แต่ในบางสวนมีเนื้อที่ ในการเพาะปลูกน้อยอาจไม่จำเป็นต้องจ้างแรงงานเหล่านี้
ก็ได้

ตลาดน้ำโพธิ์หัก เป็นตลาดน้ำอีกแห่งหนึ่งของคลองค่านินสะควก
เป็นตลาดน้ำที่ยังมีลักษณะสมบูรณ์ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีความเป็นอยู่แบบไทย ๆ ซึ่งนับ
วันความเจริญทางคานวักดูจะเข้ามาถึง สภาพแวดล้อมที่นี้ต้องเปลี่ยนไปอย่างแน่นอน
ภาพบรรยากาศแบบนี้ก็จะเหลืออยู่ในความทรงจำของคนที่นี่เท่านั้นเอง

ตลาดน้ำคลองโพธิ์หัก หรือที่ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า ตลาดน้ำ
หลักห้า คงเป็นเพราะตั้งอยู่ในเขตหลักห้าของคลองค่านินสะควก การเดินทาง
มายังตลาดที่นี้สามารถมาได้ทางเคียว คือ ท้องนั้งเรือจากท่ารถมา ไซ้เวลาประ-
มาณ ๒๐ นาทีเศษ จึงนับว่าไกลพอสมควรเลยก็เคียว

ตลาดน้ำที่มีมานานกว่า ๒๐ ปีแล้ว แต่เดิมมีไคมาขายกันในคลองนี้เท่านั้น แต่เดิมขายกันอยู่หน้าวัดปราสาทสิทธิ์ ต่อมาเรือเครื่องเริ่มมีมากขึ้นและมักทำให้เกิดคลื่นลูกใหญ่ ๆ เรือพายคู่คลื่นไม่ไหวก็เลยย้ายมาขายกันในคลองโพธิ์หักนี้เอง

หากจะมารถลากน้ำแห่งนี้ ต้องมาแต่เช้าหน่อยเริ่มขายกันแต่เช้านี้ก็เรือไปจนทอดสายตลาดเริ่มวายแล้ว

ตอนที่ ๔ - ๕ ก็พอมีเรื่อนำสินค้ามาส่งขายกันแล้ว ส่วนมากจะนำเอาของมาส่ง บางก็มารอสัก ๒ โมงเช้า เรือต่าง ๆ มีมากขึ้นมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนมากจะพายกันมา ผู้คนแถวนั้นเริ่มกิจกรรมประจำวันของคน คำนวณไฟที่ทวายพุ่งแลให้เห็นเป็นหย่อม ๆ พระเริ่มออกบิณฑบาตรขายเรือใบเล็ก ๆ บางก็เกินออก เรือเมล่มารอรับผู้โดยสาร ไม่นานนักนั้นก็เริ่มต้นจากการหลัดไหล มีชีวิตขึ้นมาราวต่าง ๆ เปิดต้อนรับวันใหม่ หลายคนมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส

สินค้าที่นำมาขายกันส่วนมากก็จะเป็นพวกผัก ผลไม้และของบริโภคต่าง ๆ ที่ต้องมีไว้ในครัวเรือนนอกนั้นก็จะเป็นของใช้

ลักษณะของเรือพายขายกันส่วนมากจะเป็นเรือสำปั้น แม้ว่าในปัจจุบันเริ่มมีเรือเครื่องใช้กันแล้วพอสมควร แต่ก็คงเป็นเพราะชาวบ้านที่พายเรือมาขายส่วนมากบ้านจะอยู่ไม่ไกลจากที่นี่เท่าไรนัก

เรือที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะ มีมานานจนจะหาดูโดยยากในสมัยนี้ เห็นจะเป็นเรือขายกาแฟ เป็นเรือที่มีประทุน มีซี่กรงกันเป็นสัดส่วน สภาพของเรือแม้ว่าจะลำเล็กแต่ก็ยังสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ ใ้เนื้อที่ภายในใต้อย่างมีประสิทธิภาพ ประทุนข้างในไว้สำหรับ ถาดแก้ว หรือขนมต่าง ๆ ด้านหลังใ้ก่อนนำแข็ง เมื่อต้องการนำแข็งก็เพียงหยิบมาเป็นก้อน นำมาใ้สูงเพื่อหุบให้ละเอียดอีกทีหนึ่ง เอกลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ จะใ้เสียงแตรเรียกลูกค้าส่วนเรือประเภทอื่น ๆ ก็จะแค่แปลงไปตามสภาพสินค้าของคน

ผู้ที่มาซื้อของในตลาดก็คือ พ่อค้าแม่ค้าในเรือนั่นเอง ส่วนมากจะเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การแลกเปลี่ยนสินค้าหรือการฝากขาย

ตลาดเป็นสถานที่หนึ่งที่ชาวบ้านจะมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน

หลังจากทุกคนเสร็จภารกิจที่นั่นแล้วต่างก็แยกย้ายกันกลับบ้าน หรือนำสินค้าของคนไปขายยังที่อื่น ๆ อีก แต่ละคนก็จะมีลูกค้าประจำ เนื่องจากเรือหลายสามารถพายลัดเลี้ยวไปตามคลองเล็กคลองน้อยได้

จากสภาพที่เราได้เห็น บรรยากาศเช่นนี้ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีของชาวชนบทที่ยังห่างไกลความเจริญทางวัตถุ ซึ่งในขณะที่โลกก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง การเสื่อมสลายของวัฒนธรรมย่อมเกิดขึ้นได้ทุกขณะ ที่นี้ก็เช่นกันในขณะที่เส้นทางคมนาคมยัง เป็นตัวบังคับให้ชีวิตที่นั่นต้องดำเนินไปแบบที่เป็นอยู่ แต่เมื่อโลกก้าวมาหาการคมนาคมเป็นไปไค้สะดวกกว่านี้สภาพของที่นั่นคงจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างแน่นอน

เมื่อทางการเริ่มมีโครงการที่สร้างถนนต่อจากที่เคยมีอยู่ จะต้องมีการสร้างถนนเข้ามาถึงยังชุมชนนี้ในอนาคตอันใกล้

(คำสัมภาษณ์ ปลัดอำเภอคำเนินสะแกก)

กล่าวถึงตลาดน้ำโพธิ์หัก ,ตลาดน้ำคำเนินสะแกก,
การสร้างถนน, แผนพัฒนาชุมชน.

ถึงแม้ว่าการสร้างถนนของทางราชการจะมี แต่ชาวบ้านบางห้องที่ไ้
เริ่มร่วมมือกันสร้างทางเข้ามาในไรสวนของคนก็มีเช่นกัน

(คำสัมภาษณ์ของชาวบ้าน ๒ - ๓ คน)

สภาพของที่นั่นกำลังจะเปลี่ยนแปลงไป เราควรที่จะมีหนทางใดที่จะสามารถกำหนดให้ตลาดน้ำแห่งนี้เป็นอย่างที่ควรเป็น หรือจะปล่อยให้สิ่งบางอย่างที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเข้ามามีบทบาทในชุมชนแห่งนี้ ?

บทวางครั้งที่ ๒

คำเนินสะวก เป็นชื่อของสถานที่ ที่หลายคนคุ้นเคยเป็นอย่างดี ไม่แต่คนไทยเท่านั้น แม่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศก็รู้จักกันไป คำเนินสะวก สถานที่ท่องเที่ยวที่หารายได้ให้กับประเทศมากแห่งหนึ่ง จากชื่อของ "ตลาดน้ำคำเนินสะวก"

ชื่อเสียงของตลาดน้ำที่นี่ เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวเป็นอันมาก นักท่องเที่ยวจะโคพบกับบรรยากาศแบบชนบทของไทย

แต่เดิมตลาดน้ำคำเนินสะวก ขายกันที่หน้าปากคลองลัดพลี มาในปัจจุบัน ไต่ย้ายมาขายกันในคลองคันเขม เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง เนื่องจากคลองคันเขมมีท่าเล็กกว่า และใกล้กลับมาเป็นตลาดน้ำคำเนินสะวกจนถึงปัจจุบันนี้ ที่นักท่องเที่ยวมากันที่นี่เอง

เนื่องจากชีวิตของชาวบ้านที่นี่ ยังมีความเป็นอยู่ที่ผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง การคมนาคมที่สำคัญคือองโงเรือเป็นส่วนมาก ทางรถยังมีไม่มาก และเนื่องจากคลองคำเนินสะวกเป็นคลองที่ขุดขึ้นมาตั้งแต่ รัชกาลที่ ๔ มีความยาวมาก อีกทั้งชาวบ้านยังคงประกอบอาชีพ การเกษตร

แต่สภาพของตลาดน้ำที่นี้ความเป็นธุรกิจที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้บรรยากาศที่เป็นธรรมชาติไม่ค่อยจะมี นอกจากการแข่งขันกันค้า แม้สภาพที่นี้จะไม่เป็นดังที่คิด

นอกจากนี้ตลาดน้ำคำเนินสะวกที่หน้าพजरวณที่ไต่เอี่ยมมาก่อนหน้านี้แล้ว คำเนินสะวกยังมีตลาดน้ำอีกหลายแห่งที่อยู่ในคลองคำเนินสะวก แต่แห่งหนึ่งที่ยังคงบรรยากาศชีวิตแบบไทย ๆ ที่ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวไปชม เหมือนดังยังคงซ่อนตัวอยู่อย่างเงียบ ๆ ท่ามกลางความเป็นอยู่อย่างง่ายแบบชาวบ้านแท้ ๆ ซึ่งลักษณะเช่นนี้คงเหลือให้เราโคสัมผัสเพียงไม่กี่แห่งแล้ว นับวันก็จะหมกไปท่ามกลางกระแสของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เสียงพายุที่จ้วงกระหน่ำเป็นจังหวะ
เรือลำน้อยไค่แล่นไปข้างหนา
เหมือนกันจะรีบไป แยกไม่
เรือล่องไป ไบ่ไหน

ตลาดน้ำ เรือค่าง มายังตลาดน้ำที่วานี้
"ตลาดน้ำ โพร้หัก"

ตลาดน้ำแห่งนี้ยังคงอาศัยการเดินทางค้ำเรืออยู่ ตลาดน้ำนี้เราเดินทาง
มาจากทวารวดี ประมาณ ๒๐ - ๓๐ นาที ขึ้นอยู่กับเรือเมดที่เรานั่งมา

คลองโพร้หัก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "หลักห้า" เป็นตำบลหนึ่งของ
กำแพงแสน การมาที่นี่ยังคงอาศัยเรือเป็นพาหนะ เส้นทางอื่นยังมาไม่ถึง แต่กิ่ง
อีกไม่นานนักที่ถนนจะเริ่มเข้ามามีบทบาทแทนที่ ที่นี่ยังเป็นเสมือนเขตนครที่ติดต่อกับ
อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด สมุทรสาคร

ตลาดน้ำโพร้หัก อยู่ในคลองโพร้หัก จากความบอกเล่าของชาวบ้านที่อยู่ที่นี่
ทำให้เราทราบว่า ตลาดนี้มีมานานแล้ว เกมที่ดังอยู่หน้าวัดปราสาทสิทธิ์ ต่อมาเมื่อ
เรือเครื่องมีมากขึ้นทำให้เรือพายค่างเกิดความลำบากในการพายที่คลองแคบๆ จึงได้
ย้ายมาขายกันในคลองโพร้หัก

หากจะถามว่าตลาดน้ำทำไมจึงมาอยู่ที่นี่ เป็นเพราะเหตุผลดังกล่าวน่า
ข้างต้นแล้ว

ตลาดน้ำที่นี่เริ่มขายกันตั้งแต่ ปี ๔ - ปี ๕ แล้ว การที่เราต้องออกมา
มาขายกันแต่เช้าก็เพราะว่า บ้านอยู่ไกลบ้าง หรือ ชาวสวนไค่น้ำผลิตของคน
ออกมาส่งยังร้านค้า ส่วนมากจะมารอให้เขา เรือค่าง ๆ เริ่มมาขึ้น การขายกันใน
ตอนเช้ามีก เขาใช้ไฟจากแบตเตอรี่ในเรือ คอยส่องไฟให้กับคนที่มาซื้อของกัน

ยามเช้า หลายบ้านได้เริ่มค้นวันใหม่ เรือเมดมารับผู้โดยสาร เรือ
เครื่องค่างแล่นกันขวัคไขว่ พระออกบิณฑบาตควายเรือบคล้ำเล็ก ๆ จากช่วงเวลาไม่
เฝ้าสำนวนเป็นเอกลักษณ์ที่สงวนไว้สำหรับพระสงฆ์ในพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อผู้ดูได้เห็นใบเรือใบเรือซึ่งเป็นการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นานนัก ที่นี้ก็กลับเหมือนจากต้น ชีวิตวันใหม่ได้เริ่มคนที่โพธิ์หัก

เรือพายเริ่มมากขึ้นแล้วแล้วแล้วแล้ว ที่ค่อย ๆ มากขึ้น จนกระทั่ง คลาด
น้ำได้เริ่มคึกคักกัน ของที่นำมาขายส่วนมากเป็นสินค้าที่มาจาก การเพาะปลูก พวกพืชผัก
ผลไม้ ผักต่าง ๆ ผลไม้ก็มีพวก แตงโม, กล้วย, เงาะ ซึ่งเป็นผลไม้ที่สามารถปลูก
ได้ในท้องถิ่น ออกความสดูกาก

นอกจากพวกผักผลไม้สด ๆ ที่ยังคงเห็นไม่มากในสมัยนี้ก็เห็นจะเป็น
เรือขายหมู ที่ยังคงไร้คาร้างเงินอยู่ เพราะสะดวก ซื้อขายก็ไม่มาก

แม้แต่อาหารสำเร็จรูปก็มีให้เลือกชิมได้หลายอย่าง ส่วนมากก็เป็นพวก
ขนม ข้าวแกงต่าง ๆ ขนมถ้วย แค่นี้เห็นชะชากไม้ไค้ก็เป็นถ้วยเดียวเรือ

เรือที่ไร้พายส่วนมากเป็นเรือสำปั้น แม้ว่าปัจจุบันจะมีเรือเครื่องไร้กัน
แล้วก็ตามที่ แต่มิราคาแพงอีกทั้งพอคาแม่ค้าส่วนมากบ้านจะอยู่ไม่ไกลนัก จึงไม่มีความ
จำเป็นมากที่ตอ้งการมี

ถ้าหากใครสงสัยว่า ใครละที่มาซื้อของที่นี่ หรือผู้ซื้ออยู่ที่ไหน ผู้ซื้อคือ
ชาวบ้านที่พายเรือหรือพวกแม่ค้าก็เป็นผู้ซื้อชายกันเอง โดยมากมักเป็นการแลกเปลี่ยน
กัน หรือการฝากของไปขายบางก็มี ยอมแสดงให้เห็นว่า การค้าเป็นชีวิตแบบนี้ เป็น
อย่างถอยที่ถอยอาศัยซึ่งกันและกัน

การจิวางสินค้าที่เห็นก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้คนมาใช้ในช่องว่างที่พอเหมาะ
ง่ายต่อการหยิบฉวย หากหยิบไม่ถึงก็ให้เรือลำอื่นหยิบให้ก็ได้ หรือบางทีก็จะมีอุปกรณ
พิเศษที่ช่วยให้สะดวกขึ้น เช่นเรือขนมถ้วย ส่วนเรือที่เราไม่คอยไค้เห็น ในปัจจุบัน
ก็คือ เรือขายกาแฟ ที่ยังมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองเป็นเรือที่มีประทุน กราบเรือมี
ลูกทรงกันเป็นสัดส่วนแม้ว่าเรือจะเล็กแต่ไ้เนื้อที่ในเรือให้เกิดประโยชน์ไค้ก็

ตอนนี้เรือที่มาขายมีน้อยลงกว่าเคิมมากนัก นั้นเป็นคำพูดของชาวบ้าน
แฉวนั้น แม้กระทั่งแม่ค้าที่พายเรือขายของตัวเองยังบอกเรากว่าทุกเคียวกัน ในขณะ
ที่เราถามว่าทำสารคดีที่นี่ บรรยากาศชีวิตแบบนี้คงอีกไม่นานนักที่จะเริ่มเสื่อมความนิยม
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งวันเวาสำหรับารส่งไปเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้เฒ่าเห็นไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่าใครมีใ้ใด ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัฒนธรรมโลกก็ตามที่เชื่อมความนิยมของคนในสังคมนั้น มันย่อมหมกไปตามกาลเวลาของมันเอง จะช้าหรือเร็ว ก็ขึ้นอยู่กับสภาพของวัฒนธรรมแบบอื่นที่จะมาแทนที่ จะดีกว่าหรือไม่ ความเจริญทางวัตถุที่จะมีผลต่อวิถีชีวิตที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงให้ชุมชนโพธิ์หัก เป็นไปในรูปแบบใด ย่อมทำให้เขาต้องยอมรับสภาพที่จะเกิดขึ้นกระนั้นหรืออย่างไร

และค่ายเหตุที่ว่า การเปลี่ยนแปลงจากคลาคน้ำไปสู่ คลาคน้ำที่มีอยู่เป็นประจำแทบทุกวัน ตามแหล่งชุมชนต่าง ๆ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เขาเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตไป เราคงหวังไว้แต่ว่าความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นคงจะเหมือนการพายเรือที่กูนีบร้า ไปตามจังหวะของพายที่กระทบน้ำอย่างเรื่อย ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5
การถ่ายทำ

หลังจากบทภาพยนตร์เป็นรูปเป็นร่างเป็นที่พอใจ ขั้นตอนต่อไปที่ควร
รีบกระทำคือ หาทีมงาน แต่หาเป็นปัญหาของการทำโครงการพิเศษนี้ ไม่สามารถ
ที่จะหาทีมงานที่เป็นรูปเป็นร่างได้ชัดเจน เนื่องจากทีมงานส่วนมากก็จะเป็นนักศึกษา
ในชั้นเดียวกัน ต่างคนก็ยังมีงานที่ต้องทำเช่นกัน แต่ถ้าหากหาทีมงานที่สามารถอยู่
พร้อมกับเราได้ตลอดเวลาย่อมทำให้งานของตนเสร็จได้ตามใจนึก เนื่องจากเพราะ
ทีมงานจะเป็นผู้ที่เข้าใจเรื่องของเราได้ดีกว่า การปรึกษากันตั้งแต่หาข้อมูลบ้าง ให้
ท่านแนะนำขณะเขียนบท ยิ่งทำให้เราสามารถมองเห็นข้อผิดพลาดของตนจากสายตา
ผู้อื่น แต่ในการนี้ผู้รับผิดชอบต้องมีใจเป็นกลางต้องไม่นึกว่างานของตนถูกต้องแล้ว

แต่ครั้งนี้การถ่ายทำของข้าพเจ้า ได้ทีมงานหลังจากเขียนบทเสร็จทีมงาน
จะเป็นในรูปแบบขอความช่วยเหลือ จากเพื่อน ๆ รุ่นน้อง โดยแต่ละคนที่เลือกหา -
ควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการถ่ายภาพ เครื่องมืออุปกรณ์ เพื่อที่จะช่วยเราในการ
ประสบปัญหาที่อันอาจจะเกิดขึ้น

ผู้รับผิดชอบโครงการ ต้องเป็นผู้รู้เรื่องและต้องทำความเข้าใจกับทีมงาน
ของตนว่าความต้องการของตนคืออะไร การตัดสินใจหาทีมงานอย่างถูกต้องด้วยความ -
ระมัดระวังรอบคอบ สำหรับการถ่ายทำสารคดีตลาดน้ำในชั้นนี้ ด้วยความรู้สึกละอาย
การเก็บสภาพความเป็นจริงใช้มากที่สุด จึงต้องการถ่ายในฤดูฝน เมื่อความรู้สึกที่ว่า
แสงกำลังสวย เหมาะกับการถ่ายภาพเป็นอย่างยิ่ง การหลีกเลี่ยงในการถ่ายหน้าหนาว
และหน้าร้อนเป็นที่สุด ซึ่งเหตุผลของฤดูกาลจะกล่าวไปตอนต่อไป

การถ่ายทำของกล่าวในลักษณะของงานวันต่อวัน ปัญหาที่ประสบมากับการ
แก้ไขในข้อผิดพลาดนั้น ได้ติดต่อขอถ่ายครั้งแรก เมื่อต้นเดือนกรกฎาคม ทีมงานประกอบ
ด้วย

1. นายสุธีรัชย์ ชาญนุกูล
2. นายวสินต์ ปกป้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระยะเวลาในการถ่ายทำ 3 วัน คือ 10 - 12 กรกฎาคม 2531 โดยวันที่ 30 กรกฎาคม อุปกรณ์ และคนพร้อมจึงได้ย้ายไปยังตำบลโพธิ์หัก เนื่องจากสถานที่ไกลจากชุมชนและต้องใช้เรือเป็นพาหนะลำเลียงของจึงไปตอนเย็นของวันที่ 10 ช่วงเวลานั้น เรือในคลองมีน้อย จึงไม่มีปัญหาในการขนถ่าย

เช้าวันรุ่งขึ้นของวันที่ 11 ตื่นกันตั้งแต่ 5 ทุ่มกล้องออกมาดูบรรยากาศ ว่าเป็นอย่างไร ในใจคิดว่าชาวบ้านเขาดังไม่คนเด่นอะไรนักที่เราเอาอุปกรณ์นั้นเข้ามาอยู่ แต่พอถึงตอนเช้าความรู้สึกเป็นกังวลถึงกลัวโดนหนีไป จึงถ่ายตามมุมมองที่ได้วางไว้ จากภาพถ่ายโลก ซึ่งจะเป็นประโยชน์มาก ถ้าหากเราได้เตรียมกำหนดความควรระวังกล้องมุมใดจึงจะเห็นว่าเหมาะสม เนื่องด้วยปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ จึงต้องถ่ายมุมกด แสงจึงจะไม่โตคและมีปัญหาเรื่องการเป็นการมองแบบสังเกตการณ์ในวันแรกต้องการเก็บบรรยากาศงาม ๆ ไว้ก่อนว่าต้องการตรวจจุดใด พอถ่ายไปได้สักหน่อยแบบเตอร์ก็หมดจึงพักการถ่ายทำไว้ประมาณ 3 ชั่วโมงเศษ ๆ

ช่วงบ่ายก็เดินดูสภาพบริเวณนั้น ว่าควรถ่ายอะไรบ้าง ในที่สุดก็ออกมาถ่ายเก็บบรรยากาศของสภาพภูมิประเทศข้าง คลอง โพธิ์หัก ขณะที่ไม่มีเรือมาค้าขายกันแน่นขนัดเหมือนตอนเช้า การใช้ชีวิตริมคลอง อามน้ำเรือคาง ๆ กลับบ้าน เป็นต้น

วันรุ่งขึ้นวันที่ 12 คนเขาเหมือนเมือวานแต่เตอร์ไม่สามารถชาร์ตไฟทันเวลา จึงต้องใช้เครื่องแปลงไฟมาช่วยให้ถ่าย แต่ก็ไม่สามารถถ่ายได้ไกล ๆ เนื่องจากสายไฟเกาะทางเคื่อน อีกทั้งฝนนี้ทว่า จะตกลึก เมื่อเห็นว่าถ่ายไม่ได้พอสมควรจึงเปลี่ยนมาใช้แบคเตอร์ต่อ แต่ก็อีกไม่นานก็หมดอีก เนื่องเพราะเหตุฝนช่างคน จึงพักการถ่ายในเวลาใกล้ ๆ กับเมือวาน แตนานกว่าหน่อย

ในวันนี้เองที่ให้พระบิษษาครทางเรือ นับว่าเป็นโอกาสดีมาก เมื่อเห็นจึงถ่ายในลักษณะแพ้นตามมาตลอดไม่ตัดเลยโดยไม่จำเป็น สมใจนึกเลขนี้เดียว

พอตกบ่ายพวกเราก็นอนของเงินทางกลับมาถึงที่พักอีกแห่งหนึ่ง เมื่อขนย้ายกลับกรุงเทพฯ ต่อในเช้าวันรุ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารหนึ่งของงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เสร็จการถ่ายทำครั้งที่ 1

ในการถ่ายครั้งนี้ มีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลายประการเลยทีเดียว ทำให้เกิดความคิดในการแก้ไขปัญหการถ่ายทำครั้งต่อไป ดังนี้

1. เราสามารถถ่ายภาพได้อย่างรวดเร็ว เพราะกำหนดมุมมองจากแสงไว้ก่อนทำให้ไม่ต้องเสียเวลาในการเลือกมุมมอง

2. อุปสรรค สะพานไม่มีประโยชน์ในการขนย้ายอุปกรณ์จริง แต่มีข้อเสียก็คือ ไม่ว่าจะมีคนเดินหรือเร็วมากกระทบ ณ จุดใดจุดหนึ่งบนสะพานมันก็จะส่งแรงสั่นสะเทือนไปทั้งสะพานไม ทำให้ภาพที่ออกมาบางครั้งดูไหว ๆ จึงต้องแก้ด้วยการขอให้เขาหยุดเดินในระยะไกลพอสมควร

3. การถ่ายทำหน้าผานนับว่าเป็นโอกาสดี แสงที่ตกลงมานุ่มนวล เพราะมีเมฆบัง แม้นว่าผานจะไม่ตกขณะถ่ายทำก็ตามแต่ความต้องการคือ ถ้าผานตกแล้วเรือพวกนี้เขาจะแก้ไขปัญหาวางไร ที่จะไม่ให้สินค้าเปียกผาน เพราะส่วนมากมักจะไม่มีการกันเลย

4. เกี่ยวกับ Battery ให้นำไปใช้ 4 กอนไม่เพียงพอเลย ไม่สามารถจะชาร์ตให้เต็มภายในวันเดียว ทำให้ช่วงระยะเวลาในการถ่ายสั้นมาก

5. เสียงมีไคมันท์กกลับมาเลย เนื่องจาก Microphone มีสายที่ยาวกรูกรังมากไป แม้มันจะสะดวกต่อการขนย้าย อีกทั้งเรือเครื่องทำให้เสียงแตกพร่าไม่คอยไคมันท์

สรุป แม้นว่าจะไม่มีเสียงเจบ แต่ก็สามารถเก็บภาพได้ตามต้องการจะชาก็แต่เพที่มันมีน้อยเกินไป และยังไม่สามารถถ่ายภาพเกี่ยวกับวิถีความเป็นอยู่ของคนที่นี่ได้มากพอ

ภายหลังจากกลับมาแล้ว ก็ไปฉายดูว่าผลออกมาเป็นอย่างไร เนื่องจากขณะที่ไปไม่มีไคมันท์จอภาพสีดู จึงไม่สามารถเช็คได้ว่าสีออกมาเป็นไหน ปรากฏว่ามีทั้งที่สีออกมาไม่ตรงกับตามฉันทจริง จะออกสีเหลืองพอสมควร แยกภาพก็ออกมาสีดีจน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

น่าพอใจ จึงสามารถที่จะเลือกภาพได้ว่าจะทำออกมาในรูปใด และภาพใดที่เรายังคงชก
อยู่ เช่น การลงเรือในลักษณะแผนรายคาของคณชายคองนำเอา มอนิเตอร์ ไปด้วย
เพื่อตรวจสอบสภาพว่าตรงตามต้องการไหม

ในช่วงนี้เว้นไปซักประมาณ 3 เดือน จึงไปถ่ายใหม่ซักชน ในช่วงเปลี่ยน
ลุคผมเห็นว่าแสงจะเปลี่ยนมุมและสีของแสงก็เปลี่ยนไปอีกด้วย จึงไม่ไปสำรวจสถานที่
ใหม่อีกหนและนักก็บ้านที่จะไปพักโตเป็นที่เรียบร้อย จากการไปสำรวจได้ข้อมูลใหม่
นำมาแก้ไขบทให้ดีขึ้น แสงเปลี่ยนไปตามที่คาดไว้ ดังนั้นผู้รักการถ่ายภาพจึงสังวรณ
เรื่องนี้ให้ค เป็นหัวใจอันหนึ่งที่เราจะใช้ภาพต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ต่างกันออกไป

การถ่ายภาพครั้งที่ 2

การถ่ายภาพครั้งที่ 2 ตอนแรกก็คิดว่าวันไว้ประมาณเดือนพฤศจิกายนแต่ทว่า
มีปัญหาเรื่องอุปกรณ์ไม่พร้อมจึงต้องงดถ่ายไป ครั้นอุปกรณ์พร้อม คือช่วงมกราคมระยะ
เวลา 1 สัปดาห์ การเตรียมการพร้อมพอสมควรในครั้งนี้งานดูจะมีปัญหาหนัก เพราะ
เลือกช่วงวันหลังปีใหม่ทำให้คนมีกำหนดระยะเวลาไปน้อย จึงต้องแบ่งออกเป็น 2 ทีม
แจวผลักดันไป-มาจึงจะครบระยะเวลาตามกำหนด โดยเริ่มจากวันที่ 4 มกราคม-10
มกราคม 2531 จึงมีรายชื่อทีมงานต่อไปนี้

ทีมแรก	1. ประสิทธิ์	ศรিতานนท์
	2. นัท	ประสมสงค
	3. วิชิต	กันธพิภน

ไปช่วงวันที่ 4 - 6 จากนั้นจึงมี

ทีมที่สอง	1. ประสาน	ชลศานนท์
	2. วิชชุจินต์	ยัมสุชต

กลับวันที่ 11

โดยที่การทำงานในแต่ละวันจะเป็นดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- วันที่ 3. ขนอุปกรณ์ไปยังดำเนินสะดวก
- " 4. ถ่ายวันแรกที่ตลาดนำดำเนินสะดวกเพื่อนำมาใช้ในการเปรียบเทียบกันระหว่าง 2 ตลาดนำ ไม่ได้อะไร เนื่องจากต้องขายอุปกรณ์มียอดตายไปครึ่งวันก็กลับมา
- " 5. ถ่าย ณ ที่เดิม เริ่มมีปัญหากับแบตเตอรี่กล้อง และไม่ได้ถ่ายพอตอนเย็น ออกไปถ่ายบรรยากาศริมน้ำแถวนั้นดูได้ภาพเรือเอี่ยมจุ่นไปในช่วงไต้เกิ้ล อีกทั้งสภาพของคลองดำเนินสะดวก พอสมควรจึงกลับ
- " 6. เข้าไปถ่ายในสวนอุน ระยะทางไกล เขารถไป ถ่ายภาพพอสมควร จึงกลับมา และแบตเตอรี่มีปัญหาอยู่เลยตัดสินใจเข้ากรุงเทพฯ มาเช็คเรื่องนี้ ที่มงานกลับหมด
- " 7. ไปที่บริษัทชายแมคเตอร์ อี.ซี.เอส. ตรวจดูจนเสร็จพอเย็นกลับไปยังที่ดำเนินสะดวก
- " 8. วันที่ 5 ที่มงานจัด 2 มาตั้งแต่เมื่อวาน ไต่ไปถ่ายสวนมะพร้าวตามการลงเรือถ่ายตั้งแต่ 11.00 - 14.00 น. ได้ภาพชีวิตริมคลองการพายเรือกลับบ้านของแม่ค้าพอกา พอสมควร พอตอนเย็นเห็นว่าจะไปถ่ายสภาพหมู่บ้านตอนเย็นดูบ้างจึงออกมาถ่ายกันที่สะพานทางรถไฟ บข.ส. ในภาพดวงอาทิตย์ตก จนลับขอบฟ้าจึงกลับ
- " 9. วันที่ 6 ของการถ่ายไปถ่ายที่โพธิ์หัก ในมุมมองจากอีกด้านหนึ่งของคลอง ไต่ไปติดต่อบ้านที่เคยขอพักอาศัยว่าจะมาพัก อีกสัก 2 วัน ช่วงนั้นทางบ้านกำลังทำขนมเปียะ เพื่อไว้ในเทศกาลตรุษจีนจึงกลับมาที่บ้าน
- " 10. ไปถ่ายที่โพธิ์หักแต่เช้า ลงเรือถ่ายโดยขอยืมที่เรือชายเบ็ดทะเลใจโดยนั่งหน้าเรือตามเขาไปเรื่อย ๆ พอถ่ายก็ยืมเรือชาวบ้านแถวนั้นถ่ายต่อ ช่วงบ่ายพักตกเย็นออกไปถ่ายภาพดวงอาทิตย์ตกจากมุมมองของคลองที่ในภาพออกมาดังที่เห็น ในขณะนั้นเองต้องรีบกลับบ้านนำแม่อีกม้วนมาเปลี่ยน นับว่าสนุกพอสมควรที่ตองแข่งกับดวงอาทิตย์ที่กำลังลับขอบฟ้า ดวงโคเป็นความรู้สึกสุขมากที่ได้เห็นภาพเช่นนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วันที่ 11. วันสุดท้ายของการถ่ายทำ ต้องเตรียมตัวกลับภายในวันนี้ ตั้งแต่คืนที่ 4 เพื่อมาถ่ายภาพตลาดน้ำตอนตี 4 - ตี 5 เอาไป 800 วัตต์ มากจริง แต่ก็ได้ใช้ เนื่องจากต้องการภาพที่เป็นธรรมชาติมากที่สุดของตลาดน้ำช่วงนี้ พอถึงเช้าถ่ายสภาพตลาดสดหน้าวัดปราสาทสิทธิ์ พอตอนสายไปถ่ายสัมภาษณ์หญิงคนหนึ่งให้ทัศนะว่าเดี๋ยวนี้เธอไปขายตลาดนัดดีกว่าจะออกเมื่อไหร่ก็ได้ ชายดีกว่าในตลาดยังมีอีก ทำให้เราได้ความคิดใหม่ที่จะเสนอต่อไปผู้ชมในคานาอิทธิพลของรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ที่จะทำให้คนหันไป

พอตอนเที่ยงก็ชนของกลับมาที่บ้านพัก เตรียมตัวกลับกรุงเทพฯ

สำหรับการถ่ายทำครั้งที่ 2 มีปัญหาในการถ่ายบางพอสมควร

1. แม็กเตอร์รี่สำหรับกล้อง มีปัญหาต้องกลับมาแก้ไขที่กรุงเทพฯ เนื่องจากเพราะแถวนั้นไม่สามารถซ่อมแซมได้ไม่มีความรู้พอ

2. ไม่สามารถถ่ายให้ตามโปรเจกต์ที่วางไว้ เนื่องจากเพราะสถานที่บางแห่งไกลเกินไปที่จะถ่ายทำต้องเสียเวลาเป็นอย่างมาก

3. ทีมงานผลิตเปลี่ยนทำให้เหมือนกับเริ่มต้นกันใหม่ตลอดเวลา ไม่มีความต่อเนื่องสำหรับทีมงาน จึงต้องลงมือถ่ายเองเป็นบางครั้งเพื่อเป็นการประหยัดเวลา

4. ปัญหาการลงเรือถ่าย ไม่สามารถทำใหกลองนั่งได้ บางครั้งต้องพลาดโอกาสก็ ๆ ไป เนื่องจากเรือโคลงไปมา

5. ในแง่คิดของผู้ร่วมงานบ้างเหมือนกับเป็นการมองคนละมุม แต่ก็ไม่สามารถจะแก้ไขอะไรให้ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ หรือบางครั้งก็เป็นข้อแนะนำที่ดี จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

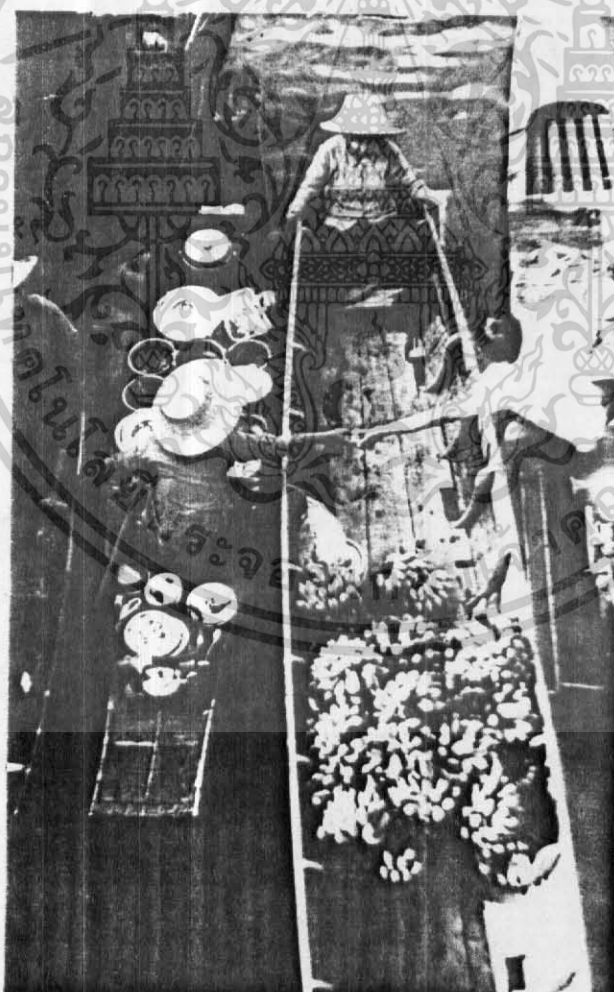
6. ระยะเวลาเป็นสิ่งสำคัญ จากการถ่าย 2 งานใน 2 ฤดู ทำให้ภาพออกมา สีสันไม่เท่ากัน มีปัญหาในการจัดจอ อีกทั้งระยะเวลาสำหรับกองถ่ายมีน้อยเกินไปไม่สามารถจะทำงานใดตรงตามเป้าที่วางไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. ตารางการทำงานมีผลดีมาก ช่วยให้ทราบว่าเราควรจะทำอะไร
บ้างในวันต่อวัน สามารถปรับแก้ไปได้เพื่อให้การเวลากำหนดทราบว่าสิ่งใดขาดสิ่งใด
ไม่จำเป็น

8. ไม่ให้ใช้ไฟ 800 วัตต์ ในการจักษแสงใด ๆ เลย แม้ว่าจะทำใน
เวลาที่ต่อไฟก็ไม่มี และต้องการภาพที่ดูสมจริง จึงให้ปรับ เกรน ไปที่ - 18

เสร็จสิ้นสำหรับขั้นตอนการฉายทำ ขั้นตอนที่เหลือคือการรวบรวมภาพ
ที่ถ่ายทั้งหมดมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการเทพ ที่ไปถ่ายมา
ครั้งแรกมีเพียง 3 มวน

1. 860119 11 กันยายน 2530 ผลไม้, ของกินต่างๆ
2. 860104 12 " พระมัญจาคยาตร, อาบน้าลูก
สภาพของคลองกำเนิน,
3. 870207 สายบัว, ผลไม้ต่างๆ, เรือมุกกค, ดอกไม้, ข้าวโพค

ครั้งที่สอง 7 มวน

4. 4 มกราคม 2531 ตลาดน้ำกำเนิน
5. 8 " " " นิ่ง เรือเขาคลอง
6. 7 " " " หมูบ้านและสวนองุ่น
7. 860120 8 " " " สวนองุ่น, กวางอาทิตย์
8. 870218 10 " " " นิ่ง เรือที่คลองโพธิ์หัก
9. 870219 9 " " " ตลาดน้ำโพธิ์หัก
10. 870220 10 " " " หน้าวัดปราสาทสิทธิ์,

ทั้งหมดรวมทั้งสิ้น 10 มวน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 6
หลังการถ่ายทำ

ขั้นตอนที่ยุงยากที่สุดไ้ผ่านไปแล้วก็ยังมีขั้นตอนที่ยุงยากเข้ามาแทนที่ นั่นคือ การลำดับภาพ ภาพทุกภาพที่ถ่ายมาทั้งหมด ย่อมมีคียบางไม่คียบาง ดังนั้น การคัดเลือกภาพ ควรเป็นภาพที่ให้ความหมายโดยไม่ตองใช้คำพูด ๆ เสริมแต่ง เข้าไปอีก แต่ก่อนที่เราจะเริ่มการลำดับภาพ เราควรจะมีบันทึกไว้ก่อนว่า เพื่ ม้วนใดถ่ายอะไรบ้าง ตั้งแต่ต้นจนท้ายม้วน ทุกม้วน จะทำให้เราทราบภาพ ใดภาพใดควรใช้ตอนไหน อย่างไร บางครั้งการถ่ายทำอาจไม่สมบูรณ์ตามบทที่วาง ไว้ เราต้องคัดเลือกภาพออกมาทดแทนกันคียบาง การทำบันทึกนี้จะช่วยเรามากใน ขณะที่ต้องทราบว่เราสามารถเรียงภาพให้พอดีกับเนื้อเรื่องหรือไม่

สำหรับการลำดับภาพ ให้ใช้วิธีจัดและจำภาพที่มีอยู่ มาเขียนว่เรา ต้องการภาคใดบ้างตรงช่วงไหน แบ่งเป็นส่วน ๆ โดยไม่คำนึงถึงเอฟเฟ็คอื่น ๆ เพียงแค่ต้องการให้ออกมาเป็นเรื่องกว้าง ๆ ในใจเท่านั้น เพื่อสะดวกในการคัดเลือก จริง คิงตัวอย่าง "ตลาดน้ำโพธิ์หัก" ตอนเช้ามีค

- สภาพตลาดตอนเช้ามีค
- ชาวบ้านพาเรือ
- บรรยากาศตอนเช้ามีค
- พระบิณฑบาตร

าจา,

ซึ่งก็มาจากภาพยนตร์ที่ได้เขียนไว้ย่อย่างคร่าว ๆ ส่วนภาพรายละเอียด ก็จะมาแทรกเข้าไปตามความเหมาะสม และหลังจากที่ดูเทปจนหมดแล้วมีปัญหาคือ - สำคัญคือ สีของภาพไม่เท่ากันคนละโหล่นสี เนื่องจากถ่ายม้วนคียบางแสงทำให้คุณสมบัติ ของแสงเปลี่ยนไป เป็นยากที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้

ในการตัดต่อเนื่องจากมาพิจารณาแล้ว เรื่องคลาคน้ำ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความหลากหลายของเรือต่าง ๆ หากตัดต่อแบบลักษณะธรรมดา ๆ แล้ว จะทำให้เรื่องที่จะออกมาเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ ไม่ได้อารมณ์ที่หลากหลาย จึงต้องใช้เทคนิคในการตัดต่อช่วย เช่น ตัดภาพซ้าย, ตัดภาพกลับไปกลับมา และบางครั้งก็ปล่อยให้ภาพบรรยายตัวเองออกมา เช่น ชาวบ้านคุยกัน การพายเรือไปตามบ้านให้คำพูดสั้นๆ

จะเห็นได้เด่นชัดมากก็มี 2 - 3 ความรู้สึกที่ใช้เทคนิคภาพเข้ามาช่วย คือ ตอนเริ่มต้นกับช่วงเช้าครู พระบิณฑบาตรและตอนท้ายเรื่อง

- ตอนเริ่มต้น ผู้ชมจะติดตามชมเรื่องของเราจะต้องซึนซึนให้เร้าใจ มีอารมณ์คล้อยตาม จึงใช้ภาพที่ตัดสลับกัน โดยมีเรือพวงเป็นแกนสำคัญและให้ภาพอื่นมาเป็นตัวแทรก ตามจังหวะเพลง ต้องการแสดงถึงการไร้อิทธิพลว่า เขาเป็นอย่างไร มีอะไรที่เกี่ยวข้องบ้าง เป็นลักษณะ ซึนซึน โขลิก โขลิก เรือพวงเสมือนลำคลองสายนี้ ภาพแทรกคือ ชีวิตบนคลองสายนี้ จะเห็นว่าไม่ต้องการเปิดตัวคลาคน้ำให้เห็นเลย
- เช้าครูพระบิณฑบาตร เป็นการขอเหมาะของเพลงและภาพที่ต้องการจะให้ดูลักษณะเช่นนี้ ส่วนตรงที่เป็นร้านสินค้าของเรือในมุมมองนี้ เป็นการบอกถึงว่าเรือแต่ละลำใดต่างพากันมายังคลาคน้ำ โห้หัดที่เห็น เห็นถึงความหลากหลายของสินค้า เหมือนที่เราไม่สนใจว่าเราจะอยู่ที่ไหน เราก็กพายเรือมายังที่นี่
- บทสรุป ใกล้จบเรื่องแล้ว เหมือนกับดวงอาทิตย์กำลังจะลับขอบฟ้าทำให้เรานึกถึงการสูญเสีย สิ่งหนึ่งสิ่งใด ความทุกข์ต่าง ๆ ที่สอแตรเข้ามาเหมือนกับการเป็นวิถีชีวิตของคนที่นี่เอง

ทั้ง 3 เป็นเสมือนส่วนที่สร้างความประทับใจแก่ผู้ชม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การตัดต่อครั้งแรกเป็นการตัดตลอด ยังไม่คำนึงถึงเอฟเฟกต์อย่างอื่นเลย เมื่อต้องการทราบว่าทั้งเรื่องมีความต่อเนื่องกันไหม ใช้เวลาตัดต่อ 3 - 4 วันเมื่อใหม่โครงเรื่องคร่าว ๆ ตามที่วางไว้ จึงนำมาฉายดูพร้อมกับวิเคราะห์ว่ายังใช้ไม่ได้ตรงไหน การใช้เอฟเฟกต์ตรงที่ใด เพื่อที่ว่าตัด - ต่อดังต่อไปนี้จะได้ใช้ชนิดหลากหลาย ดังกล่าว การวางโครงเรื่องในขณะตัดต่อที่สำคัญคือ ระยะเวลาของ ฉับ ที่นำมาต่อควรจะต้องสัมพันธ์กับคำบรรยายและต้องมีช่วงว่างบ้างปล่อยให้แสดงความหมายบ้างโดยมีต้องอธิบายด้วยให้หมดครบรายการ

การตัดต่อครั้งที่ 2 เป็นการตัดต่อจริง คิดถึงเอฟเฟกต์ การย้ายภาพ ปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดทั้งหมด การตัดภาพบางช่วงทิ้งไป การเสริมภาพเข้าไปแทนที่ตอมี - เหตุผลพอ เนื่องเพราะบทบาทยนตร์ควรเป็นหัวใจของงานของคนมาตลอด ไม่ควรที่จะนอกขอบออกไปมากนัก แต่ในคราวนี้การตัดต่อจริงนึกถึงบทบรรยายเป็นเกณฑ์ ว่าเราต้องการบอกอะไร ในช่วงนี้ในช่วงต่อไปคืออะไร จะเป็นส่วน ๆ ไปตลอด

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อตัดภาพครั้งที่ 2 เสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่าบางช่วงยังยาวไปบ้าง บางช่วงสั้นเหลือเกิน ไม่สามารถจะแก้ไขได้ทันที จึงต้องมาปรับแต่งบทบรรยายเพื่อให้พอเหมาะกับความยาวที่มียู่ทำให้ บางช่วงไม่มีความที่ต้องการนัก บางช่วงภาพไม่ตรงตรงกับคำบรรยายก็มี จึงเห็นเห็นว่าเสียค่ายอยู่เหมือนกัน

เสียง การบันทึกเสียง

- เสียงของ 1 ใช้กับเสียงจริง ของภาพยนตร์ตลอด
- 2 ใช้สำหรับคำบรรยายกับเสียงเพลง

การบรรยายเพื่อความรวดเร็ว และต้องแก้ไขบ้างในบางครั้ง จึงต้องมีการทดสอบก่อนหนึ่ จากนั้นจึงบรรยายจริงเลย เป็นช่วง ๆ ไปจนตลอดจนกระทั่งจบเรื่อง ซึ่งต้องจึกจำด้วยเพลงที่จะมาประกอบกันอีกเป็นตอน ๆ ไป เช่นกัน

เสียงผู้บรรยาย

นอกเหนือจากเสียงดนตรีประกอบแล้ว เสียงบรรยายมีผลต่อความรู้สึกของผู้ชมเป็นอย่างมาก มีบ่อยครั้งที่ภาพที่ตามมาด้วยที่เสียงบรรยาย ถ้าจะเปรียบ ผู้บรรยายว่าเป็นผู้ถ่ายทอดความคิดของผู้ทำรายการก็คงจะไม่ผิดไปจากนี้นัก การคัดเลือกเสียงผู้บรรยายควรมีลักษณะเช่นไฉน โดยส่วนตัวแล้วผมไม่ได้มีหลักเกณฑ์ใด ๆ ทั้งนั้น ส่วนมากใช้ความรู้สึกนึกคิดของตนเองว่าเราต้องการอะไร

1. เสียงผู้หญิง ที่ฟังดูแล้วน่าติดตาม ไม่ทุ้มหรือแหลมเกินไป
2. อารมณ์ที่เขาสามารถแปรเปลี่ยนเสียงของตนไปตามบทได้พอสมควร

สำหรับผู้บรรยายสารคดีเรื่องนั้น มีคุณสมบัติที่โดดเด่นไปมากกว่านี้มากเลย อย่างแรก สำหรับบทบรรยายผมไล่ให้เขาไปแกะเวลาส่วนไหนให้ได้ดีตามที่เขาคงต้องการแล้วกลับมาคุยอีกที มาพูดคุยกันลองฟังดูว่าชัดหูหรือไม่ ดีไหม ต้องการเสริมอะไรตรงไหน จนกระทั่งเราพอใจ และเขาก็สามารถทำตามที่เราพอใจทั้งสองฝ่าย

ขณะบันทึกเทปเนื่องจากไม่สามารถแก้ไขการได้ตามบทได้มากนักจึงต้องแก้ไขบทในทันทีทันใด อย่างเช่น ช่วงนี้ยาวไป ตัดลงได้ไหม ผมจะไม่บอกโดยตรงส่วนไหน ควรแก้อย่างไร ให้ผู้บรรยายได้ตัดสินใจ และเขาทำได้สิ่งที่ดีกว่านี้ คือ เขาสามารถปรับเสียงไปตามอารมณ์ของเรื่องได้ดี สิ่งเกิดจากการพูดคุยกัน ทำให้เกิดความรู้สึก ว่า ถ้าหากบอกว่าการอารมณ์เช่นนี้ อย่างนั้น เขอคงทำได้ไม่ยากและก็เป็นความจริงตามนั้น

คำบรรยายและผู้บรรยาย ต้องมีความเหมาะสม สำหรับบทอย่างนี้ ผู้บรรยายควรเป็นผู้ใด แต่บทเปลี่ยนผู้บรรยายสามารถปรับอารมณ์ให้ตามบทได้ ยิ่งเป็นการดีที่สุด ที่จะถ่ายทอดความรู้สึกให้เป็นไปตามนั้น สำคัญที่สุดคือ อารมณ์ของบทกับภาพที่จะสัมพันธ์กัน เพื่อให้ภาพยนตร์เกิดความกลมกลืนและสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง จึงควรคำนึงถึงเสียงผู้บรรยายด้วย มิฉะนั้นจะเป็นการลดเสน่ห์ของเรื่องอาจทำให้ผู้ชมไม่อยากจะติดตามใจจบให้เช่นกัน.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพลงประกอบ

สำหรับเพลงประกอบสำหรับหนังจะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ได้อรรถรสในการชมอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการที่จะเลือกสรรนำเพลงมาประกอบในหนัง ควรคำนึงถึงอารมณ์ เป็นสำคัญ เรากลงไม่ปฏิเสธว่า เสียงดนตรีสามารถสร้างบรรยากาศในหลาย ๆ อารมณ์ได้ ตลาคนำโพธิ์ทักก็เช่นกัน ความต้องการอันดับแรกคือ ไม่ต้องการใช้เพลงไทยเดิมมาเป็นตัวสร้างบรรยากาศ หากไม่แล้วจะทำให้ภาพยนตร์ออกมาดูน่าเบื่อ จึงเลี่ยงการใช้สื่อประเภทหนึ่ง ที่ต้องการหาผู้แต่งเพลงประกอบขึ้นมาจริง ๆ แค่ว่าเมื่อคิดอย่างใดแล้วทำยากในเวลาอันจำกัด

เมื่อเป็นดังนี้จึงต้องอาศัยเพลงบรรเลง ที่มีอยู่ในห้องตลาคมาเป็นเพลงประกอบด้วยการเลือกลักษณะของดนตรีที่ต้องการเป็นแบบความรู้สึกที่เกี่ยวข้อง - แม่น้ำลำคลองเป็นสำคัญ ครั้งแรกก็ได้ซึก Soul of The Machine ให้ความรู้สึกที่ใสเหมือนน้ำ และสนุกสนานตื่นเต้น บางเพลงจึงหว่าเหมาะสมควรอย่างมาก ครั้นต่อมาได้เพลงของ Shadowfax มาเป็นเพลงไตเติ้ล ซึ่งสนุกสนาน ลึกลับแฝงความอยากรู้อยากเห็นเป็นอย่างมาก จึงตกลงใช้เป็นเพลงไตเติ้ล

ถึงทุกถลามาแต่ตนแล้วว่า อารมณ์ของเพลงสามารถนำมาช่วยเสริมเรื่องของเราให้ในบางช่วงจึงจะชอกถลางถึง แนวเพลงแต่ละเพลงที่นำมาใช้ในแต่ละช่วงว่าเป็นความต้องการอย่างไร และให้ความรู้สึกอย่างไรในขณะเวลาที่ถลาคออกมา

เพลงแรก Another Country by Shadowfax

เพลงนี้ให้ความรู้สึกครั้งแรกที่ได้ฟังคือ สนุกตื่นเต้นแฝงด้วยความลึกลับ อยากรู้อยากเห็นแบบเด็ก ๆ ลักษณะของดนตรี ที่ให้จังหวะเช่นนี้และเสียงใส นำมาเป็นเพลงไตเติ้ลได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการลำดับภาพที่ต้องการแสดงว่าชีวิตริมน้ำเป็นอย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องอาศัยแม่น้ำลำคลอง โดยไม่ต้องการแสดงให้เห็นถึงตัวตลาคจนน่าอย่างตรงไปตรงมา เร็วเกินไป พอที่ความต้องการอีกประการหนึ่ง คือต้องการสะกด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้ชมควยการใช้เสียงเพลงลักษณะนี้ ให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกที่จะติดตาม
ชมต่อไปควย

ส่วนอีก 4 เพลงมาจากชุด Soul of the Machine

เพลงที่ 2 Time and the River

เพลงนี้ให้ความรู้สึกที่ลึกลับและให้ความรู้สึกเหมือนน้ำที่ไหลอย่างสงบ
แต่มีความรู้สึกเขือกเขินเป็นอย่างยิ่ง พอจะนำมาใช้ในช่วงที่เปลี่ยน -
บรรยากาศจากตลาดน้ำดำเนินสะดวกมายัง โพรเท็คไทต์เป็นอย่างสงบจาก
ตลาดน้ำดำเนินสะดวกที่มีความรื่นเริงมาเป็นสงบ ทำให้เหมือนกับว่า
ตำบลโพรเท็คไทต์ซ่อนตัวอยู่ท่ามกลางอารยธรรมอย่างแท้จริง ภาพที่ไรจึงเป็น
บรรยากาศของน้ำที่สงบเขือกเขินมีการเคลื่อนไหวน้อย

เพลงที่ 3 Water Trade

เหมือนเป็นการบังเอิญเหลือเกินที่เรือมาพ่วงจอดกันระหว่าง Water
Trade กับ ตลาดน้ำ จึงทำให้ได้โดยสมบูรณ์ที่สุด ขณะไค
ยินเพลงสามารถที่จะมองเห็นภาพได้อย่างจริง อีกทั้งมีความเป็นตะวัน
ออกพอ จึงต้องการให้ดูเหมือนกับเรือแต่ละลำกำลังทยอยกันมาตลาดน้ำ
ต้น

เพลงที่ 4 Land of the Morning Calm

ให้บรรยากาศที่สดใสและสดชื่นต้อนรับวันใหม่ ที่เต็มไปด้วยชีวิตในช่วง
ของตลาดน้ำ ก็กับการล่องเรือไปตามกันไค้ จึงนำมาใช้ใน 2 ช่วงที่
เสมือนเรือ ที่ล่องไปตามคลอง บางลำเลาะไปตามลำน้ำ คลองเล็ก
คลองน้อยตลอด

เพลงสุกหาย

เพลงที่ 5 The lure of Silence

เป็นเพลงที่ให้อารมณ์เหมือนกับการสูญเสียสิ่งที่รักไป หรือเศร้าใจ การสิ้นสุดของวันก็ได้ มีจังหวะที่สะกดคุณม ให้เกิดความเสียสย ตรงกับคำบรรยายว่า "มันเหมือนเป็นสัญญาณที่จะบอกเรา...." จึงเลือกให้เพลงนี้มาเป็นจุดจบของเรื่องที่จะทำให้ได้ตามวัตถุประสงค์ประสงค่นั้น

จะเห็นว่า แต่ละช่วงของการใช้เพลงมาประกอบสามารถฉายทอดจินตนาการที่วางไว้ ซึ่งต้องอาศัยการคัดเลือกการที่จะมาเข้ากันได้จึงหะวะที่เหมาะสมอีกด้วย ภาพกับเพลงควรสามารถไปกันได้โดยพอดี จะเห็นการเคลื่อนไหวและทำนองจินตนาการอย่างกว้างไกล

การทำงานเกี่ยวกับภาพยนตร์ควรที่จะต้องพิจารณาฐานในอันที่จะให้ได้ผลตามประสงค์ให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกที่ ห้วนไหว อยากติดตามเรื่องของเราตั้งแต่คนจนกระทั่งจบหากผู้ใดสามารถทำได้ดังนี้ จะประสบความสำเร็จไปได้หลายส่วนแล้วไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์เรื่องใดก็ตาม มันเป็นการยากที่จะอธิบายว่ามันเกิดได้อย่างไร ถ้าหากเราไม่พยายามที่จะทำให้ความรู้สึกที่ เขาต้องการนั้นมันได้ตามประสงค์ก่อนที่จะทำให้ความรู้สึกอันควรจะมีในเรื่องเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะสามารถทำให้คนผ่อนคลายตามความนึกคิดและอารมณ์ที่เกิด

จะสรุปว่า เพลงประกอบภาพยนตร์ก็มีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ ถาหากว่านำเพลงประเภทอื่นมาใช้ หนึ่งเรื่องนี้อาจจะไม่เป็นอย่างนี้ก็ได้ ควบความที่ไม่อยากให้หนังของคนเหมือนกันสารคดีเรื่องอื่นจึงเป็นการที่จะต้องทำออกมาในความรู้ถึงความรู้สึกประทับใจของคนออกมาให้เขาได้เห็นเสียก่อน จึงจะสามารถนำความรู้อื่นเป็นประโยชน์ให้เราได้

บทบรรยายภาพนครสวรรค์ "ตลาดน้ำโพธิ์หัก"

คำเนินสะควก เป็นชื่อของสถานที่ ที่หลาย ๆ คนคุ้นเคยเป็นอย่างดี เป็นทั้งชื่ออำเภอหนึ่งในจังหวัด ราชบุรีและเป็นชื่อของตลาดน้ำที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่ง แต่เดิมตลาดน้ำคำเนินสะควก ชายกันที่หน้าปากคลองลัด- หลี มาในปัจจุบันได้ย้ายมาชายกันในคลองคนเข้ม เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง เนื่องจากว่าคลองคนเข้มมีท่าเล็กลง และ ได้ย้ายมาเป็นตลาดน้ำคำเนินสะควกจนถึงทุกวันนี้ ไม่เฉพาะ แต่คนไทยเท่านั้น แม่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศน้อย คนนักที่จะไม่รู้จัก "ตลาดน้ำคำเนินสะควก"

คำเนินสะควก เป็นคลองที่ขุดขึ้นตามพระ- ราชดำริของพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ ๔ การขุดคลองนี้ ไร่แรงงานคนล้วน ๆ ไร่ระยะเวลาในการขุด ๒ ปี เติม โคตรงเห็นว่า เป็นคลองที่ขุดขึ้นใหม่และยาวมาก อีก ทั้งเป็นคลองที่ไม่คกเคี้ยวโงมา ยังสะดวกต่อการสัญจร จึงทรงพระราชทานนามอันเป็นมงคลว่า "คลองคำเนิน- สะควก"

วิถีชีวิตของชาวบ้านที่นี่ ส่วนใหญ่ยังคงอาชีพ ทางการเกษตรอยู่ เพาะปลูกพืชผักผลไม้ทั่วไป โดยเฉพาะ องุ่นเป็นผลไม้ที่ขึ้นชื่อมากที่สุด

การปลูกองุ่นต้องอาศัยระยะเวลาในการ เพาะปลูกนานพอสมควรกว่า ๖ ปี ตั้งแต่การเพาะเมล็ด จะเห็นว่าแรงงานส่วนมากมักเป็นหญิง เนื่องจากว่า ค่า จ้างแรงงานถูกกว่า และการเพาะปลูกองุ่นนั้นต้องใช้ ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก เพื่อไม่ให้ยอดองุ่นชำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับอันจะหาไว้หรือจากองุ่นตกลงนั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

"ตำบลโพธิ์หัก" หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "หลักห้า" เป็นตลาคน้ำลึกแห่งหนึ่งของคลองดำเนินสะดวกที่ยังมีลักษณะสมบูรณ์ของตลาคน้ำบริสุทธิ์ แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย ๆ เหมือนตอนเล่นอยู่ท่ามกลางอารยธรรมปัจจุบัน การเดินทางมายังตลาคน้ำแห่งนี้ สามารถมาได้ทางเดียว คือ ทางเรือเท่านั้น

ตลาคน้ำที่นี่มีมานานกว่า ๒๐ ปีแล้ว แต่เกิมีชาวบ้านค้าขายกันหน้าวัดปราสาทสิทธิ์ ต่อมาเรือเครื่องเริ่มมีมากขึ้น เวลาแล่นผ่านแล้วทำให้เกิดคลื่นลูกใหญ่ ๆ เรือพายู่คลื่นไม่ไหว จึงย้ายมาขายในคลอง โพธิ์หักนี้เอง

การค้าขายในตลาคน้ำ เริ่มขายกันตั้งแต่เรามีประมาณ ๓๕-๓๖ เรือค่าง ๆ เริ่มทยอยกันมาส่วนใหญ่จะมารอให้ถึงเรา ร้านรวงสองฝากฝั่ง เควียมตัวเปิดก่อนวันใหม่ขึ้น ฟ้าสาบแจ่ง แสงมะสังมะเลือง จากดวงอาทิตย์เป็นสีทองจับขอบฟ้า ความเป็นอยู่ที่บ้านแบบไทย ๆ ความเชื่อ , ความฝันในวันพรุ่ง ไม่นานนัก ล่าคลองที่หลับไหลก็ตื่นขึ้น มีชีวิตชีวาอีกครั้ง

ลักษณะของเรือที่พายู่ขายส่วนใหญ่ จะเป็นเรือสำปั้น แม้ว่าในปัจจุบันเริ่มมีเรือเครื่องใช้กันพอสมควรแล้วก็ตาม

ถึงพื้นที่ในเรือจะมีไม่มากนัก แคพ้อคาแม่คาก็จึกวางสินค้าของคนใดอย่างเหมาะสม การจึกวางสินค้าในเรือ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ดึงดูดใจแก่ผู้พบเห็น ในการไร้ที่วางอย่างเหมาะสม สะดวกต่อการหยิบฉวย หากลำนี้นหยิบใหญ่ซื้อไม่ถึง กวางเรือลำอื่นส่งต่อให้อีกทีหนึ่ง

สินค้าที่นำมาขายกันส่วนใหญ่ จะเป็นพวกผัก ผลไม้ และของเครื่องใช้ที่จำเป็นต้องมีในครัวเรือนบ้างก็ ขายกะปิ , น้ำปลา, บางลำขายปลาแห้ง สินค้าดังกล่าว แม้ค้าได้ไปซื้อหามาจากแหล่งอื่น นำมาลองขายที่ตลาดน้ำ นี้ ส่วนพวกผักสวนครัว มักจะนำมาจากสวนที่คนปลูกเอง จึงได้ผักสด ๆ เติงักก็มาจากสวนใหม่ ๆ มาขายแก่ผู้ซื้อ ทุกวัน เรือลำใด ขายสินค้าใคอยู่ ก็ขายสิ่งนั้นไปตลอด ไม่มีมีการเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น เปรียบเสมือนร้านค้าเล็ก ๆ ที่มารวมตัวกันอยู่ ในลำคลองแห่งนี้

ส่วนผลไม้ก็มีให้เลือกหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็น แดงโม, สับปรก, กลวยหอม กลวยน้ำว้า เรือขายขนม ไทย ทองหยิบ ฝอยทอง แม้กระทั่งดอกไม้สำหรับงานบุญ เรียกได้ว่า ตลาดน้ำโพธิ์ตากแห่งนี้ มีทุกอย่างที่คงการ หาซื้อ ค้าขายกันตลอด

นอกจากจะขายกันในคลองโพธิ์ตากแล้ว เรือ ที่มาขายยังไปขายกันที่ ตลาดบก หน้าวัดปราสาทสิทธิ์อีก ภาย เป็นรูปแบบของการขายส่งบ้าง ขายปลีกบ้าง สินค้าก็เป็นประเภทเดียวกัน ที่ขายในคลองโพธิ์ตากนี้เอง แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของตลาด จากการขายเรือ ขี่ขายกัน เป็นการตั้งหลักแหล่งในตลาดสดที่ผู้คนนิยม ครอบมาในปัจจุบัน

ตลาดน้ำนอกจากเป็นสถานที่ค้าขายสินค้าต่อกันแล้วยังเป็นที่ที่ชาวบ้านมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผู้ที่มาซื้อของ ก็จะเห็นได้ว่า นอกจากเป็นลูกค้าทั่วไปแล้ว ก็เป็นพวกพ่อค้าแม่ค้าขายในเรือด้วยกัน นั้นเอง ส่วนใหญ่จะทำในรูปแลกเปลี่ยนสินค้า หรือฝาก

อีกไม่นานนัก แม้มีการจักษรวรให้ตลาดน้ำโพธิ์-
หักนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสมบูรณ์อย่างจริงจัง หากถามความ
คิดเห็นจากคนที่นี่ หอคาญนี้รู้สึกว้า.....

(สัมภาษณ์สูง)

หอเริ่มสายตลาดก็เริ่มขาย หลังจากที่ทุกคน
เสร็จสิ้นภาระกิจที่นั่นแล้ว ต่างก็แยกย้ายกันกลับบ้านของตน
ไม่ก็นำสินค้าลงเรือไปขายยังที่อื่น ๆ อีก เรือสินค้าแต่ละ
ลำก็จะมีลูกค้าประจำ ตามบ้านในซอยคลองแต่ละแห่ง เนื่อง
จากเรือพายมีขนาดเล็ก จึงสามารถพายลึกและไปตาม
คลองเล็กคลองน้อยได้

ในขณะนี้ สภาพของตลาดที่นี่ กำลังจะเริ่ม
เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การคมนาคมทางอื่นที่คิดว่า
เป็นปัจจัยที่สำคัญที่พวกเขาสามารถนำผลผลิตออกสู่ทอง-
ตลาดได้ เร็วกว่าทางเรือ การเดินทางค้าขายโดยรถยนต์
นั้น ทำให้สินค้าขายได้ในเส้นทางที่ไกลกว่า ทั้งยังสามารถ
ชอกซอนไปตามแหล่งชุมชนต่าง ๆ ต่างกับทางเรือที่ต้อง
เสียเวลาไปกับระยะทางในการพาย

ตลาดบก หรือ ตลาดสด ที่เราเห็นเริ่มมีบทบาท
เข้ามาแทนที่ เพราะว่าตลาดบก มีไ้ตามแหล่งชุมชน
ทั่วไป หมุนเวียนเปลี่ยนตามวันและสถานที่ ทำให้พ่อค้า
แม่ค้าเปลี่ยนจากการที่เคยพายเรือขาย มาเป็นการขาย
ในตลาดสด เพราะว่าสะดวกกว่า และทั้งยังมีผู้ซื้อมากกว่า
ขายกันไ้ตลอดทั้งวัน ตั้งแต่เขาจรกเย็น ไม่เหมือนกับ
ตลาดน้ำที่ยังต้องมีเวลาจำกัดถึงกล่าว

(สัมภาษณ์)

มันเป็นเหมือนสัญญาณที่จะบอกเราว่า วัฒนธรรมใดที่เสื่อมความนิยมของคนในสังคมนั้น ย่อมหมดไป ความกาลเวลาของมันเอง จะซาหรือเร่วิถึขึ้นอยู่กับสภาพของวัฒนธรรมแบบอื่น ที่เข้ามาแทนที่ ความเจริญทางวัตถุที่มีผลต่อวิถีชีวิต อันสามารถทำให้ชุมชนโพธิ์หักแห่งนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

ภาพความงกงามของตลาดน้ำ ธรรมชาติของการใช้ชีวิตไทยแบบพื้น ๆ เป็นเสมือนศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่ยังหลงเหลืออยู่ ทิวทัศน์งกงามสองฟากฝั่ง ภาพเรือลำนอย ๆ พายเนิบซาไปค้ำลำนน้ำ ความเอื้ออารีแก่กัน มีสีสันแห่งวันใหม่อันงกงามที่นี่ จะสูญสิ้นไปหรืออย่างไร เราคงหวังไว้แต่ว่า ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น คงเสมือนการพายเรือที่กุเนิบซาไปค้ำลำนน้ำของพายุที่กระทบฉนวนน้ำอย่างเรื่อย ๆ ไม่มีวันสูญสิ้น.

โตเต็ล	โครงการพิเศษ	0.45	เพลงที่ 1	
	แนวความคิด	0.25		
	โตเต็ล	1.50		
ค่าเนินสะควก	ค่าเนินสะควก	9.20		
	นักทอง เทียว	1.10		
	สวนองุ่น	0.50		
ค่าบลโพธิ์หัก	โพธิ์หัก	1.20	เพลงที่ 2	
	แนะนำสภาพของทองที่	0.35	เพลงที่ 3	
	ตลาดหน้าคอนเซอมีค	0.44		
	ตลาดหน้าโพธิ์หัก	1.40		
	การชื้อขาย	2.40		
	ตลาดบก, ตลาดสก	0.42		เพลงที่ 4
	ช่วง คยกัน	0.42		
	สัมภาษณลุง	0.38		
	ตลาดควาย	0.94		
	สรุป, ปักท่าย	ตลาดนก		0.30
สัมภาษณชาวบาน		0.18		
สรุป		1.15	เพลงที่ 5	
	ขอบคุณ, บูรรมงาน	1.05		
	รวม	20.05		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 7

บทสรุปและขอเสนอแนะ

ภาพยนตร์สารคดี ตลาคหน้าโพธิ์หัก เป็นเพียงโครงการเพื่อการศึกษาวិชาภาพยนตร์ เป็นการประมวลความรู้ทั้งหลายที่เรียนมานานมาใช้ให้เหมาะสมกับเรื่องของตนเองได้เสนอ มิได้มุ่งหวังถึงความสมบูรณ์เต็มเปี่ยมนัก เรายังขาดประสบการณ์, ความพร้อม หลายอย่าง อุปสรรคต่างๆ ที่ผ่านมามีถือเป็นบทเรียนอันมีค่าของ เรามากกว่าเป็นผลที่ได้จากการศึกษาด้วยตนเอง ภายเห็นว่า สารคดีเป็นเรื่องที่ไม่ตาย และท้าทายคือความพยายามของเราที่จะถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ลงงานออกมาให้เหมาะสมเกิดความประทับใจและได้สาระน่ารู้ไปพร้อมๆ กัน ความน่าสนใจของสารคดีย่อมมีน้อยกว่าภาพยนตร์ประเภทอื่นที่สามารถสร้างจินตภาพและความบันเทิงได้มากกว่า แต่เราจะทำอย่างไรที่จะให้เหมาะสมเกิดความสนใจที่จะติดตามเรื่องได้ตลอดจนจบ

สำหรับผู้เสนอโครงการสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ กองเข้าใจรับรู้ถึงเรื่องราวพร้อมทั้งขั้นตอนการผลิตอย่างจริงจัง มิใช่แค่เฉพาะสารคดียังรวมไปถึงประเภทอื่นๆ ซึ่งผู้เสนอสารคดี สิ่งเหตุการณ์ในสภาพสังคมที่กองการจะดำเนินการหนึ่ง เพื่อเราเข้าใจและจะใ้วางแผนงานของคนได้รัดกุมยิ่งขึ้น

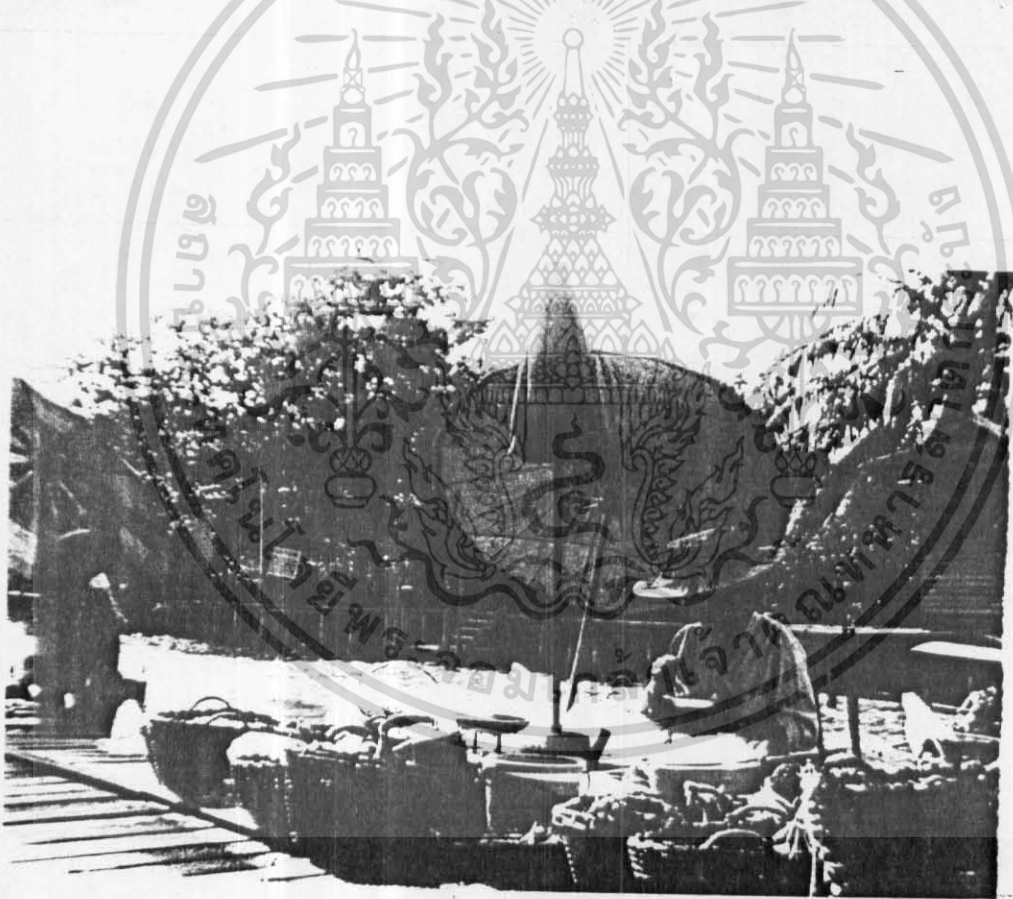
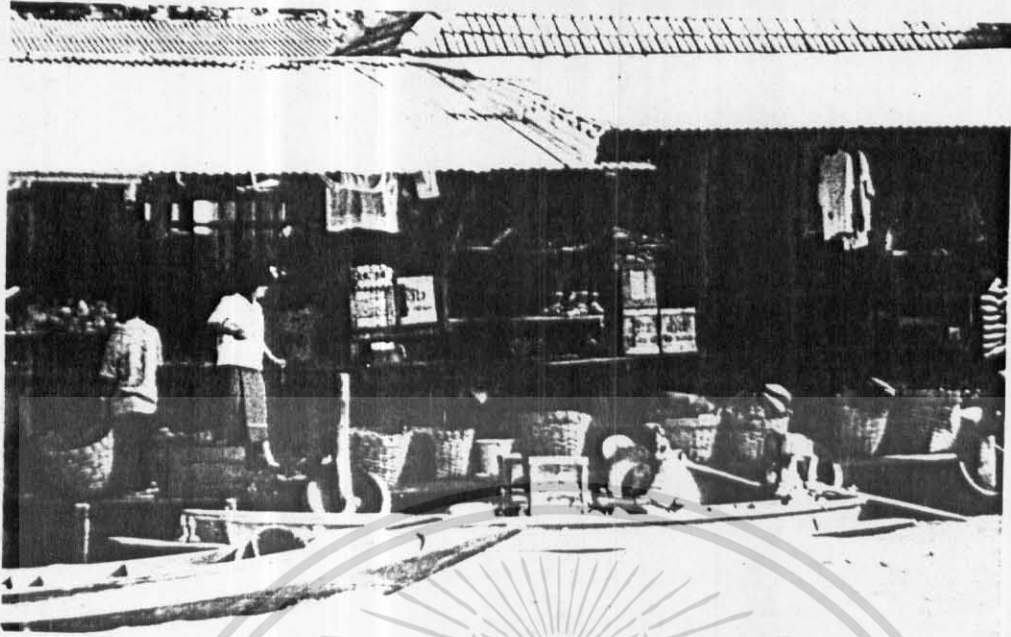
อีกสิ่งหนึ่งคือการเข้าใจในเรื่อง อุปกรณ์ที่ใช้ ทำให้เราสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การวางแผนมองที่สวยงามและให้ความหมายที่ชัดเจน ย่อมทำให้งานเสร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างดี แต่ยังมีปัญหาอยู่ทุกขั้นตอน เราคงต้องศึกษาใจให้ทันที่เพราะทุกอย่างต้องใช้ความคิดของเราเอง งานแต่ละประเภทแต่ละหัวข้อจะเกิดปัญหาที่แตกต่างกันออกไป จึงต้องเรียบเรียงกระบวนการทำงานไว้เพื่อจะหาข้อผิดพลาดได้ถูกจุดงานที่ออกมาจะมีประสิทธิภาพสูงสุด.

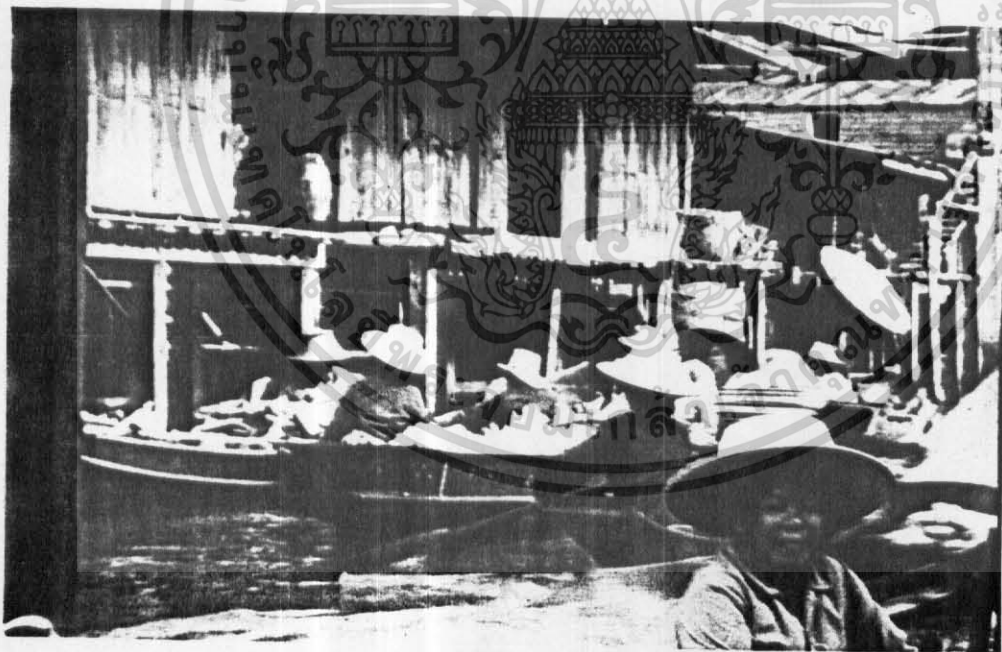
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

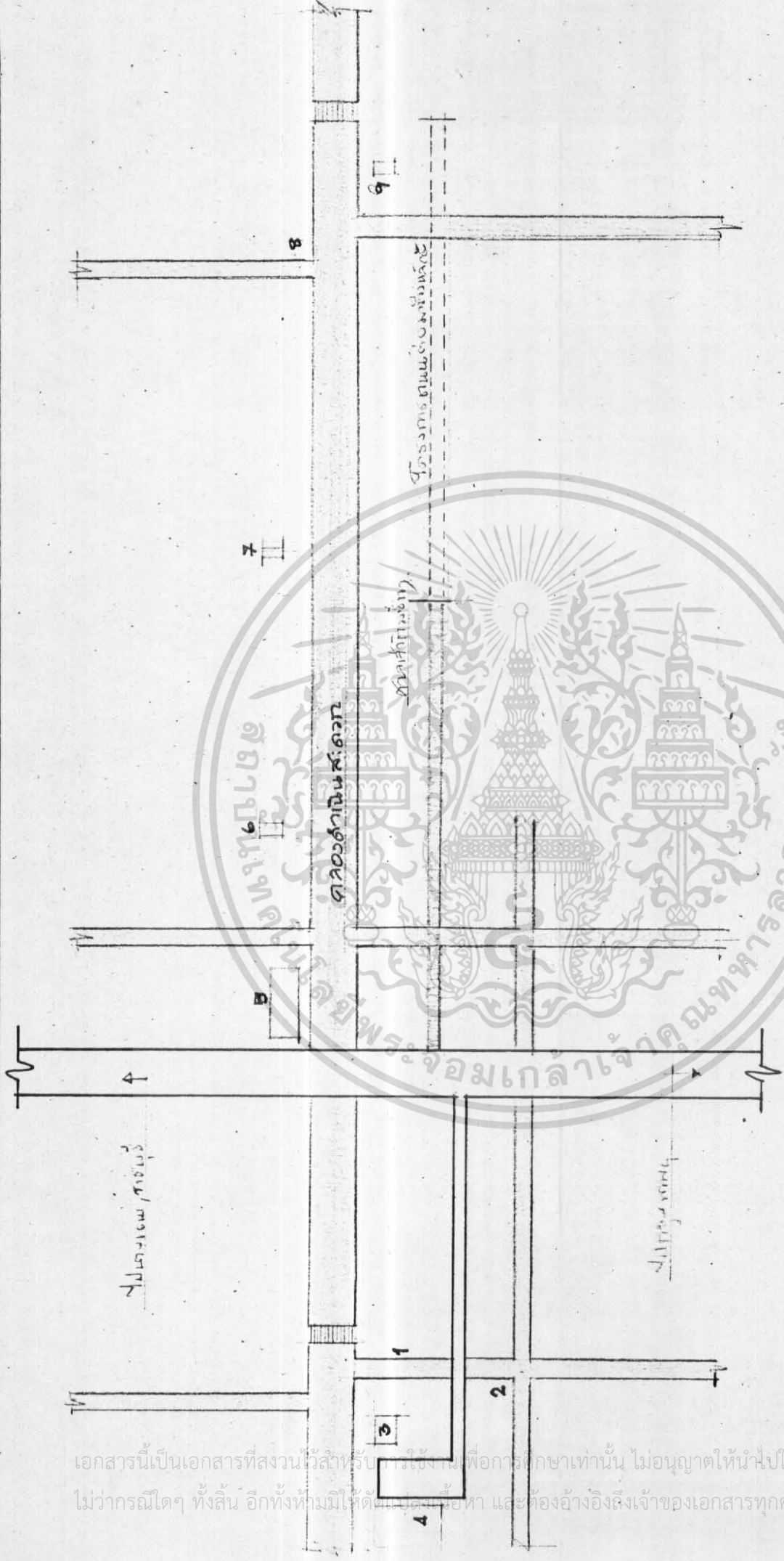
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น มิอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนผังตึก

- 1. ตึกสำนักงาน
- 2. บริเวณของห้องเรียน
- 3. กำแพงรอบ
- 4. วัสดุตกแต่งภายนอก
- 5. วัสดุผนัง โถงรับแขก
- 6. วัสดุผนัง โถงประชุม
- 7. วัสดุผนัง โถงสอน
- 8. วัสดุผนัง โถงรับประทานอาหาร
- 9. วัสดุผนัง โถงพักผ่อน
- 10. วัสดุผนัง โถงเก็บของ
- 11. วัสดุผนัง โถงเก็บหนังสือ
- 12. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้
- 13. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องเขียน
- 14. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ส่วนตัว
- 15. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้สำนักงาน
- 16. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ครัว
- 17. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องน้ำ
- 18. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องนอน
- 19. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องนั่งเล่น
- 20. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องทำงาน
- 21. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องประชุม
- 22. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องเรียน
- 23. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องสมุด
- 24. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องโถง
- 25. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องโถงใต้ดิน
- 26. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องโถงลอยฟ้า
- 27. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องโถงเชื่อม
- 28. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องโถงเชื่อมใต้ดิน
- 29. วัสดุผนัง โถงเก็บเครื่องใช้ห้องโถงเชื่อมลอยฟ้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปปรับใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต
 ไม่ว่าการณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปดหรือยืมทำ และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำใช้

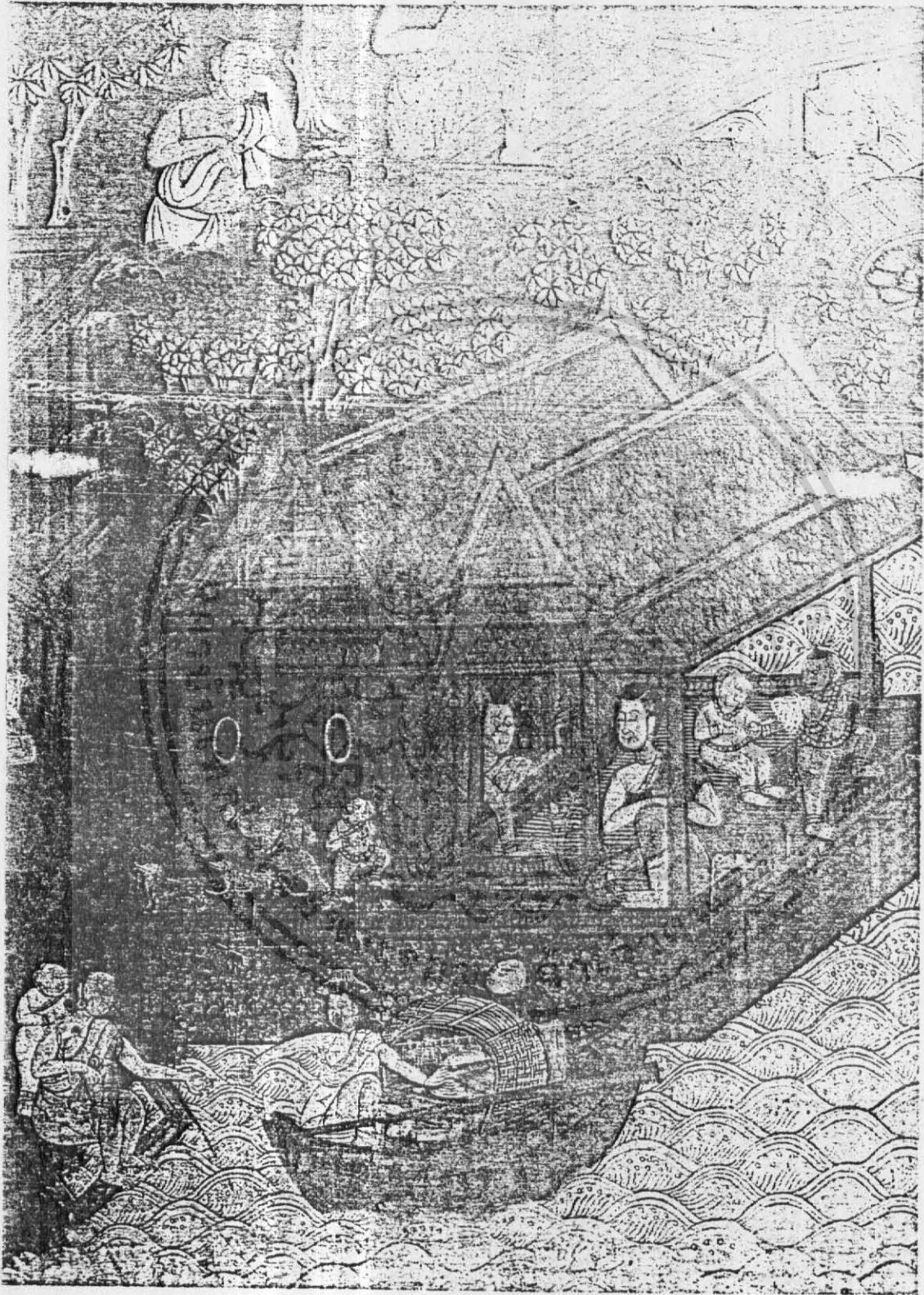

- 3 ส.ก. 2530

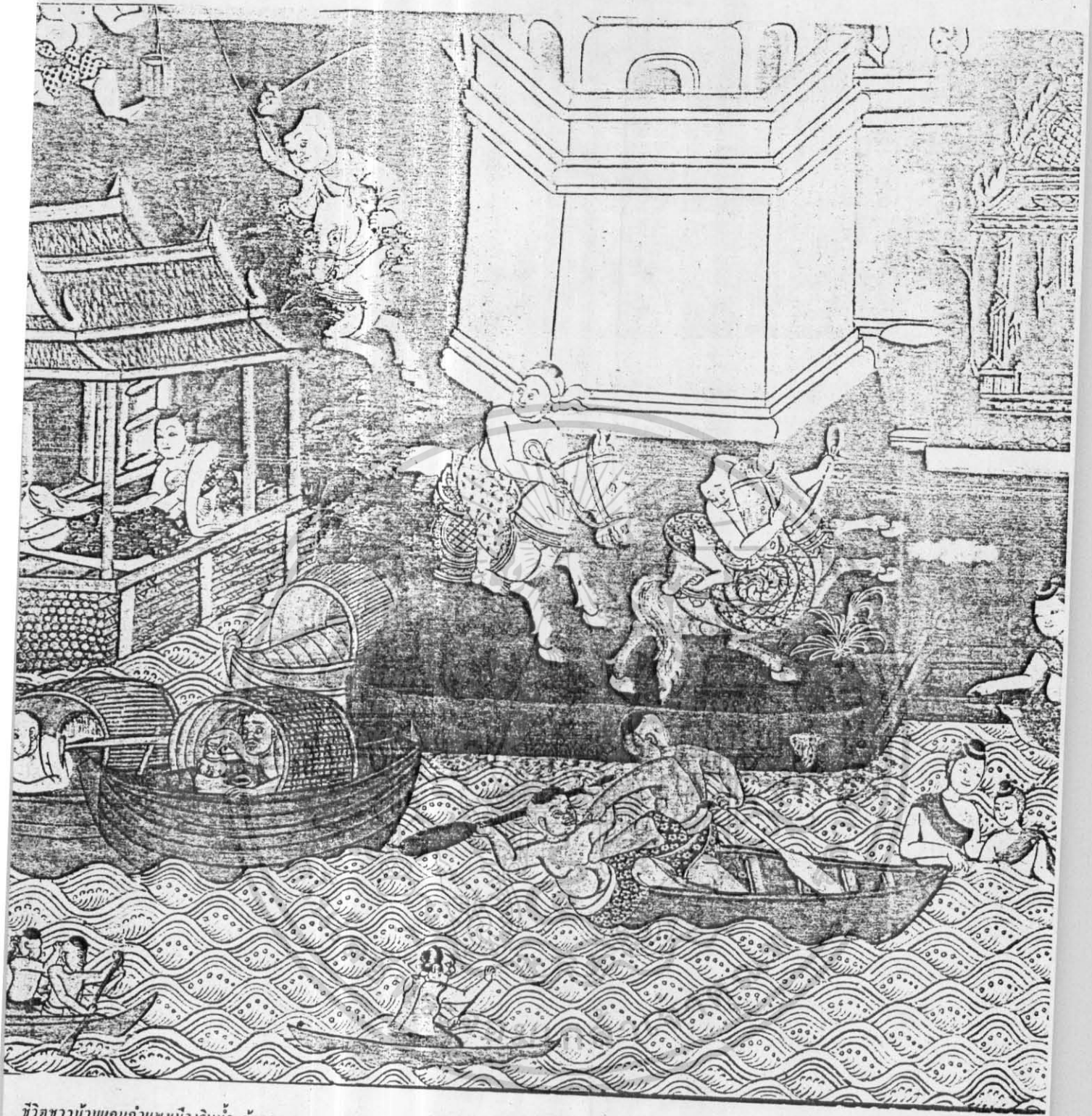
[Handwritten signature]
1/1/30

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดมณีมาวาส จังหวัด สงขลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชีวิตชาวบ้านแถบกำแพงเมืองริมน้ำ ถัดจากแบบมาจากกรุงทพฯ ก็คงจะเป็นแนวทำเวียง
 การระบายสีพื้นดินด้วยสีน้ำตาลไหม้ ช่วยทำให้เห็นภาพผู้คนในอิริยาบถต่าง ๆ อย่างกระจ่างแจ่มแจ้ง
 ข้อม่าชมก็คือ กำแพงเมืองระบายด้วยสีครามอมเทาจาง ๆ บ่งว่ากำแพงเมืองเก่ามีทะเลหรือน้ำสีครามติดกับสีน้ำตาลไหม้
 ทำให้ภาพดูมีชีวิตชีวาขึ้นแถมด้วยอิทธิพลของสี และลำน้ำข้างหน้าใช้สีขาวผสมผสานสีน้ำตาล
 กับสีครามอย่างจาง ๆ แทนไม้เรือสี ทำให้ดูน้ำนั้นสะอาดและชวนให้ใจปิติ ชาวบ้านที่พายเรือ ก็ไม่ว่าจะทะเลาะเอาพายฟาดกันบ้าง
 ถ้าเกิด ไปปากเปราะ จองสาวอาบนำคนก็ขำกัน ที่บ้านหลังน้อยน่าเป็นสุขหยอกเมื่อไรที่หนุ่มสาว 2 ฝ่ายเนี่ย ลูกและนาคกันอย่างเป็นสุข
 ในเรือเวียงหนุ่มมีมะขุมคนหนุ่มจีน ไก่เป็นนกนาคว่าชะ โกงหน้าดูเขาพายเรือกันใกล้น้ำ

This riverside scene near the citywall was probably copied from the life near the river at Ta Tien in Bangkok.
 The ground is dark brown, which makes the people in various movements outstand. The city wall is painted bluish grey,
 which contrasts with the ground. As a result this contrast adds more life into the mural. The river in the foreground
 is painted light brown and light blue, almost white as if to depict the clear water. In the middle of the foreground two men are hitting
 each other with the oar, probably because they quarrel over the girls bathing in the river. In the small house near the river on the left,
 the husband and wife are happy in chatting, the wife is massaging the legs of her husband.
 A Chinese youngster in braided hair is seen lying on the junk, leisurely watching the people rowing the boat in front of him.

พลเอก (ช่วง บุนนาค) ผู้บัญชาการทหารบก
 ในพิธีมอบรางวัลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ท้องเที่ยวไทย

ใน

ดำเนินสะดวก

โดย พระครูสิทธิธรรมวิวัฒน์^(๑)

ดำเนินสะดวกเป็นอำเภอหนึ่งของ จังหวัดราชบุรี ที่มีอำเภอต่าง ๆ จำนวน ๔ อำเภอ โดยเฉพาะ อำเภอดำเนินสะดวก เป็นอำเภอที่มีการสัญจรไปมาทางเรือมากที่สุด เพราะว่ามีคลองเล็ก คลองน้อย คลองใหญ่ คลองชอก คลองชอย คลองลำระโคง มากที่สุด ประชาชนโดยทั่วไปมีอาชีพในการเกษตรกรรม ทางทำสวนเป็นส่วนมาก และรองลงมาทำนา ทำไร่ เมื่อมีพืชผลที่เก็บได้ก็จะนำไปขายในตลาดดำเนินสะดวก ที่เรียกกันว่า ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เพราะประชาชนนำสิ่งของต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสวนนำมาออกขายของกันและส่วนมากก็ใช้เรือบรรทุกของต่างนำออกมาขาย ชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวสวน จะไปไหนมาไหนหรือจะลงทำสวนก็หนีไม่พ้นในเรื่องของน้ำ และน้ำที่ไหลไปไหลมา ส่วนมากก็จะเป็นน้ำจืด จึงเหมาะที่จะทำเกษตรกรรมปลูกพืชผักต่างๆ ได้เป็นอย่างดีของชาวสวนอำเภอดำเนินสะดวก ซึ่งมีบริเวณพื้นที่ทั้งหมด จำนวน ๑๘,๕๕๑ ตารางกิโลเมตร เป็นสวนประมาณ ๑๕,๕๖๐ ไร่ เป็นไร่และนาประมาณ ๒๑,๕๔๔ ไร่ อำเภอดำเนินสะดวก ไม่มีป่าไม้ ไม่มีภูเขา มีแต่ลำคลอง และคลองชอยต่างๆ ประมาณ ๒๐๐ กว่าคลอง

(๑) คือ พระปลัดวราณะ ฐนฺโด เจ้าอาวาสวัดหลักหกรัตนาราม

การเรียกระยะหลักต่างๆที่ผ่านมารู้สึกว่าจะเรียกเขตหลัก
ห้า เป็นระยะ ๒ หลัก คือเขตที่จะเรียกกันอย่างถูกต้องว่า หลักห้า
และหลักหก กลับไปเรียกเขตหลักหก เป็นหลักห้า นี่เป็นคำเรียก
ของชาวบ้านที่เรียกกันจนชินและเข้าใจรู้ว่าตรงไหนเรียกอย่างไรก็
เป็นอันว่าเข้าใจความหมายและสถานที่ให้ดี อย่างเช่นสถานีตำรวจ
หลักห้า ความจริงอยู่ในเขตหลักหก แต่ก็เรียกกันจนเป็นพื้นและชิน
ไปแล้ว จนยากที่จะแก้ไข ให้เรียกไปตามหลักที่ถูกต้องของกำหนด
ระยะตามหลักเขตให้

หลักที่เจ็ด จุดเริ่มต้นจากหลักเสาหินเลขที่ ๖ นับเป็นระยะ
ทางน้ำยาวได้ ๑๐๐ เส้น มีเสาหินเลขที่ ๗ ปักเอาไว้ ในระหว่าง
เสาหินเลขที่ ๖ ถึงเลขที่ ๗ เรียกว่า หลักหก ถ้าเรียกที่ถูกต้องตาม
หลักแล้วต้องเป็น หลักเจ็ด ซึ่งเป็นเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัด
ราชบุรี

การเรียกระยะหลักต่างๆที่ผ่านมารู้สึกว่าจะเรียกเขตหลัก
เจ็ด เป็นหลักหก และในต้นเขตหลักเจ็ดนี้มีวัดหลักหกรัตนาราม
ซึ่งเป็นวัดที่ข้าพเจ้าอยู่จำพรรษา ซึ่งประชาชนโดยทั่วไป เรียกว่า
วัดหลักหกๆ เป็นการเรียกสั้นๆในเขตหลักเจ็ดที่เรียกเป็นหลักหกนี้
มีระยะสั้น ประมาณ ๕๐ เส้น คือตอนต้นของหลักเจ็ดและตอนปลาย
หลักเจ็ด ก็มีเรียกกันว่า หลักเจ็ดก็มีกันเป็นส่วนน้อยไม่ค่อยได้เรียก

หลักที่แปด จุดเริ่มต้นจากหลักเสาหินเลขที่ ๗ นับระยะทาง
น้ำยาวได้ ๑๐๐ เส้น มีเสาหินเลขที่ ๘ ปักเอาไว้ ในระหว่างเสา
หินเลขที่ ๗ ถึงเลขที่ ๘ เรียกว่า หลักแปด ซึ่งเป็นเขตอำเภอดำเนิน
สะดวก จังหวัดราชบุรี

การเรียกระยะหลักต่างๆที่ผ่านมารู้สึกว่าจะเรียกเขต หลัก
แปด ตอนปลายของหลัก ซึ่งจะมีเรียกชื่อกันว่าหลักแปด ก็ตอนปลาย
ของหลัก ๘ ที่มีระยะประมาณ ๕๐ เส้น ตอนต้นๆหลักไม่ค่อยมีใคร
ที่จะเรียกชื่อกัน มีตอนปลายหลัก คือใกล้หลัก ๘ จึงจะมีเรียกกันบ้าง

เมื่อหมดจากเสาหินหลักที่แปดแล้ว มีระยะทางน้ำยาวอีกประ-
มาณ ๕๐ เส้น เข้าเขต อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ก็มี
เรียกชื่อว่าหลัก ๘ มีบ้างเหมือนกัน จนมาถึงประตูน้ำบางนกแขวก
หรือประตูน้ำหลักแปด ซึ่งอยู่ในเขตตำบลบางนกแขวก อำเภอบาง-
คนที จังหวัดสมุทรสงคราม

งบประมาณในการขุดคลองดำเนินสะดวก

การขุดคลองดำเนินสะดวก ซึ่งใช้แรงงานของคนล้วนๆ ใช้
เวลาขุดคลองในระยะ ๒ ปีเศษ ใช้งบประมาณ ๑,๕๐๐ ซึ่ง เป็น
เงิน ๑๑๒,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนหนึ่งหมื่นสองพันบาท) เป็นเงินของ
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จำนวน ๕๐๐ ซึ่ง
ของพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ที่พระสมุหกลาโหม จำนวน
๑,๐๐๐ ซึ่ง เป็นเงิน ๑,๕๐๐ ซึ่ง หรือเป็นเงิน ๑๑๒,๐๐๐ บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่... ใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก่อนที่จะเป็นคลองดำเนินสะดวก ในสมัยก่อนนั้น คือในสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ การคมนาคม โดยทั่วไป ใช้สัตว์เป็นพาหนะมี ช้าง ม้า วัว ควาย ลา ล่อ หรือ บรรทุกเกวียนและการใช้เรือ แต่ก็มีส่วนน้อยในการใช้เรือ เพราะ พื้นที่ในระยะนั้นเป็นพื้นที่นา ที่ไร่ และปรังเป็นส่วนมาก แต่ก็ไม่ใช้ เป็นป่าทึบ เพราะพื้นที่ดำเนินสะดวกสูงกว่าน้ำทะเลเพียง ๓ ฟุต เท่านั้น

พื้นที่เดิมเป็นที่รกราก ข้าพเจ้าได้รับคำบอกจากพระคุณท่าน- หลวงพ่อพระครูวิชัยศีลคุณ (กมล คุนส์โล) อดีตเจ้าอาวาสวัดหลัก- ทกรัตนาราม^(๑) เล่าให้ฟังว่าเป็นป่าโดยทั่วไป มีกอไม้ทึบข้าง

เตียนบ้าง มีงูต่างงูชุกชุมในสมัยก่อนนั้นประมาณ ๑๐๐ กว่าปี ใครจะ ต้องการสถานที่ทำกินก็จับจองเอาได้ตามใจชอบ จะต้องการที่เท่า ใดก็จับจองเอา ตามความสามารถและกำลังของตนและครอบครัวที่ จะทำไหวและเพื่อให้ได้ที่เป็นสิทธิของตนเองโดยสมบูรณ์ ก็ไปติดคือ เจ้าหน้าทีที่ห่อหอบเบียนที่คืนในตัวจังหวัดราชบุรี เมื่อมาทำรางวัลใน จำนวนเนื้อที่ทำการจับจองก็จะได้เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง เมื่อ ทำเป็นโฉนดที่ดินเรียบร้อยแล้ว

คลองดำเนินสะดวก

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ให้ทรง พระราชดำริ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๔ ร.ศ. ๔๔ ปีชวด เห็นว่าการ คมนาคมที่ไปมาระหว่างกรุงเทพฯ สมุทรสาครมีคลองภาษีเจริญที่ทำการสัญจรไปมาได้สะดวกดี แต่ถ้าหากมีคลองระหว่างกรุงเทพฯ สมุทรสงคราม และราชบุรีก็จะสะดวกขึ้นอีกเป็นอันมาก โดยที่อาศัย แม่น้ำแม่กลองเป็นสื่อกลาง เมื่อเป็นคลองได้ การไปมาหาสู่ โดย ทางน้ำก็จะมีความสะดวกและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๐๔ นั้นเอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า- เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยา ศรีสตรีวงษ์ (ช่วง บุญนาค) ที่พระสมุหกลาโหม เมื่อครั้งยังพระ- ราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระปราชสัทสิทธิ์ เป็นผู้อำนวยการขุดคลอง ที่เชื่อมจากแม่น้ำท่าจีน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครกับแม่น้ำ แม่กลอง ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม การขุดคลองดำเนินสะดวก ได้เริ่มขุดในปลายปี พ.ศ. ๒๔๐๔

โดยเริ่มจากแม่น้ำบางยาง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจุดเริ่มต้น โดยมีพระยาศรีศรีวงษ์ (ช่วง บุญนาค) เป็นผู้ดูแล ควบคุมโดยใช้กำลังของทหาร ข้าราชการ ประชาชนร่วมกันช่วยขุด การขุดนี้ใช้กำลังแรงงานของคนล้วนๆ โดยที่ไม่ได้ใช้เครื่องจักร หรือเครื่องทุ่นแรงอย่างอื่นเลย นับว่าเป็นความกล้า ความวิริยะ อุตสาหะ ของประชาชนในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก ที่ได้คลองดำเนิน- สะดวก ที่ทำการใช้สอยสัญจรไปมาจนถึงทุกวันนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ที่สืบ อื่นๆหากมีผิดเพี้ยน กรุณาแจ้งมาที่ฝ่ายเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คลองดำเนินสะดวกนี้มีระยะคลองยาวถึง ๔๔๐ เส้น (เส้น ๒7
หนึ่งยาว ๒๐ วา หรือ ๔๐ เมตร) มีอาณาเขตติดต่อกัน ๓ จังหวัด
คือ จากประตูน้ำบางยาง คือ

๑. อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
๒. อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๓. อำเภอบางนกटी จังหวัดสมุทรสงคราม

หลักเขตคลองดำเนินสะดวก

เนื่องจากคลองดำเนินสะดวกมีระยะคลองที่ยาวมากและเป็น
คลองที่ตรงมาก ไม่เหมือนคลองอื่น ๆ ที่คดเคี้ยวไปมา คลองดำเนิน
สะดวกนี้มีความยาว ๔๔๐ เส้น หรือ ๓๒ กิโลเมตรเศษ ได้แบ่ง
เป็นระยะไปดังนี้ คือ

หลักที่หนึ่ง จุดเริ่มต้นจากประตูน้ำบางยาง นับเป็นระยะทาง
น้ำยาวได้ ๑๐๐ เส้น (๔ กิโลเมตร) มีเสาหินสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่
๔×๔ นิ้ว ปักไว้ที่พื้นดินริมคลองสูงจากพื้นดินขึ้นไปประมาณ ๑ วา
สลักเลข ๑ เป็นเลขไทย (๑) เป็นเขตจากประตูน้ำบางยาง ถึง
หลักเสาหินเลขที่ ๑ เรียกว่า หลักหนึ่ง ซึ่งอยู่ในเขต อำเภอบ้าน-
แพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

หลักที่สอง จุดเริ่มต้นจากหลักเสาหินเลขที่ ๑ นับเป็นระยะ
ทางน้ำยาวได้ ๑๐๐ เส้น มีเสาหินเลขที่ ๒ ปักไว้ในระหว่างเสา
หินเลขที่ ๑ ถึงเลขที่ ๒ เรียกว่า หลักสอง ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ้าน
แพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

หลักที่สาม จุดเริ่มต้นจากหลักเสาหินเลขที่ ๒ นับเป็นระยะ
ทางน้ำยาวได้ ๑๐๐ เส้น มีเสาหินเลขที่ ๓ ปักไว้ในระหว่างเสา
หินเลขที่ ๒ ถึงเลขที่ ๓ เรียกว่า หลักสาม ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ้าน
แพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

หลักที่สี่ จุดเริ่มต้นจากหลักเสาหินเลขที่ ๓ นับเป็นระยะทาง
น้ำยาวได้ ๑๐๐ เส้น มีเสาหินเลขที่ ๔ ปักไว้ในระหว่างเสาหิน
เลขที่ ๓ ถึงเลขที่ ๔ เรียกว่า หลักสี่ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว
จังหวัดสมุทรสาคร

หลักที่ห้า จุดเริ่มต้นจากหลักเสาหินเลขที่ ๔ นับเป็นระยะทาง
น้ำยาวได้ ๑๐๐ เส้น มีเสาหินเลขที่ ๕ ปักเอาไว้ ในระหว่างเสา
หินเลขที่ ๔ ถึงเลขที่ ๕ เรียกว่า หลักห้า ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ้าน
แพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

หลักที่หก จุดเริ่มต้นจากหลักเสาหินเลขที่ ๕ นับเป็นระยะ
ทางน้ำยาวได้ ๑๐๐ เส้น มีเสาหินเลขที่ ๖ ปักเอาไว้ ในระหว่าง
เสาหินเลขที่ ๕ ถึงเลขที่ ๖ เรียกว่า หลักหก ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ้าน
แพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

หลักเสาหินนี้ เป็นเสาที่สลักด้วยหิน ไม่ใช่หล่อด้วยปูนซีเมนต์ จึงคงทนมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์โดยกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๒
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุที่เปลี่ยนแปลงได้ และต้องขอสงวนสิทธิ์ในกรณีที่มีการนำไปใช้
เลขเอาไว้ทุกหลัก

อาณาเขตติดต่อของคลองคำเนินสะตวกมีถึง ๓ จังหวัด คือ
สมุทรสาคร ราชบุรี สมุทรสงคราม กว่าจะขุดคลองเสร็จได้ก็ใช้
เวลาดัง ๒ ปี ก็เป็นคลองที่มีเรือสัญจรไปมาเป็นจำนวนมาก ขนาด
กว้างของลำคลอง ๖ วา ขนาดลึก ๖ ศอก พอที่เรือได้สัญจรไปมา
ได้สะดวก ส่วนมากจะเป็นเรือใบ เรือแจวและเรือพาย ตอนสมัย
แรกๆ มีเรือน้อย ต่อมาเมื่อเรือมากขึ้น ทำให้การคมนาคมสะดวก
มาก เมื่อมีเรือมาก การสัญจรไปมาก็มากยิ่งขึ้นไปตามลำดับ เพื่อ
ให้เร็วขึ้น เรือที่วิ่งนั้นก็คิดเครื่องยนต์ ทำให้มีคลื่นมาก เมื่อมีคลื่น
มาก ทำให้เวลานั้นเขาะตลิ่งมาก ก็พัง น้ำก็พัดผ่านไปทุกๆ วัน จาก
คลองขุดที่กว้างมาแต่เดิม ๖ วา ก็เพิ่มขึ้น เพราะตลิ่งพัง ก็กลายเป็น
เป็น ๑๐ วา ๑๕ วา บางแห่งถึง ๒๐ วาก็มี จึงทำให้ใครที่เป็นเจ้า
ของที่ดินต้องทำเขื่อนกันตลิ่งไม่ให้พัง จึงทำให้คลองมีขนาดกว้าง
โดยทั่วไปในปัจจุบันนี้ประมาณ ๑๕ วา (๓๐ เมตร)

เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการ
ขุดคลอง เมื่อทำการขุดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้ทำเป็นแผนผังใน
การขุดคลองยาว ๔๕๐ เส้น (๑) กว้าง ๖ วา ลึก ๑ วา ๒ ศอก
ขึ้นน้ำไหลแก่ลาดวางแก่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัช-
กาลที่ ๔ พระองค์ทรงเห็นว่า คลองที่ขุดใหม่นี้เป็นคลองที่ยาวมาก
และเป็นคลองที่ขุดได้ตรง ไม่คดเคี้ยวสะดวกต่อการที่จะสัญจรไปมา
จึงทรงพระราชทานให้เป็นมงคลแก่คลองนี้ว่า คำเนินสะตวก และ
กระทำพิธีการเปิดคลองนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑

- (๑) คลองคำเนินสะตวก จากปากคลองประตุน้ำบางยาง ถึงปากคลองประตุน้ำ
บางนกแขวก ยาว ๔๕๕ เส้น หรือ ๓๕.๕๐๐ กิโลเมตร ยาวผ่านใน
เขต ๓ จังหวัด คือ อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร อ.คำเนินสะตวก จ.ราช
บุรี อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม คลองนี้ผ่าน ๓ อำเภอ ในเขต ๓ จัง-
หัด รวมคลองเดียวกันเรียกว่า คลองคำเนินสะตวก (คลองใหญ่) ตลอด
ทั้งคลอง

พิธีเปิดคลองดำเนินสะดวก

๒๙.

ครั้งถึงวันจันทร์ เดือน ๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ตรงกับวันที่ ๒๔
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ จ.ศ. ๑๒๓๐ ร.ศ. ๔๑ ปีมะโรง

พ่อหัวเจ้าท่านสมุทกลาโหม ได้ไปเปิดคลองขุดใหม่ที่บางนกแขวก
คลองนั้นได้ลงมือขุดเมื่อปลายปีชวด อัฐศก ขุดตั้งแต่แม่น้ำบางยาง
เมืองนครไชยศรีฝั่งตะวันออก ไปตกคลองบางนกแขวกราชบุรี ยาว
๕๕๐ เส้น กว้าง ๖ วา ลึก ๖ ศอก รวมค่าจ้างขุด ค่าคอกไม้
เงินในพ่อหัวเจ้าท่านสมุทกลาโหม ๑,๐๐๐ซึ่ง ในหลวงพระราชทาน
ธารณะห้วย ๕๐๐ ซึ่ง รวมเป็นเงิน ๑,๕๐๐ ซึ่ง ให้ชื่อคลองดำเนิน
สะดวก

แล้วจึงมีพระบรมราชโองการให้ไปขุดคลองแสนแสบ จังหวัด
พระนคร พร้อมกับพระราชทานสัญญาบัตร เลื่อนบรรดาศักดิ์จาก
พระประสาธสิทธิ์ ขึ้นเป็น พระศรีสุริยวงศ์ และต่อมาได้เลื่อนเป็น
เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ได้สร้างวัด สร้างไว้เป็นอนุสรณ์แห่งหนึ่ง
ตำบลโคกไผ่ ระหว่างเขตหลักสี่ กับ หลักห้า ชื่อ วัดสมเด็จพระ-
ปราสาทสิทธิ์อัคราราม พร้อมกับสร้างปราสาทหลังเล็ก ๆ หลังหนึ่งขึ้น
ที่ริมคลองดำเนินสะดวก หน้าวัดมีรูปร่างคล้ายปราสาทราชวังหลวง
และได้สร้างศาลาที่พักคนงานขุดคลองขึ้นที่ปากคลองลำตราขบุรี อีก
๑ แห่ง เป็นอาคารไม้จริง ๕ ห้อง หลังคามุงกระเบื้องสีแสด เรียก
กับชื่อนั้นจนขึ้นชื่อว่า ศาลาห้าห้อง หรือ ศาลาแดง ปัจจุบันบริเวณ
นี้เป็นอาคารร้านค้าและบ้านพักอาศัย เมื่อเสร็จจากการขุดคลองนี้
แล้ว ได้ยกศาลานี้ให้เป็นที่ว่าการอำเภอดำเนินสะดวก เมื่อ พ.ศ.
๒๔๔๔ และต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ย้ายมาจากแห่งนี้ไปตั้งใหม่ข้าง
วัดโชติทายการาม หมู่ที่ ๑ ตำบลดำเนินสะดวก ตลอดมาจนถึง
ปัจจุบันนี้

คำว่า ตลาดน้ำ คือการค้าขายทางเรือ ที่ทำการซื้อขายที่เรือจะมีพ่อค้า แม่ขาย นำเอาสิ่งของต่าง ๆ มาขายกัน ส่วนมากก็จะเป็นที่ซัดในสวนแล้วนำออกมาขายกัน ที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก แต่เดิมที่หาได้เรียกว่าตลาดน้ำดำเนินสะดวกไม่ จะขอย้อนกล่าวไปก่อน พ.ศ. ๒๔๕๐ ซึ่งข้าพเจ้าจำความไม่ได้ อาศัยตามญาติโยมคณะอุโบสถวัดหลักท้าวราม เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ ตรงกับวันพระขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๔ ปีชวด โดยมีโยมแฉ่ง เพ็ญฟู อายุ ๔๓ ปี เป็นหัวหน้าคณะอุโบสถ และญาติโยมอีกหลายท่านเล่าให้ฟังว่า

แต่เดิมที เมื่อสมัยทำการขุดคลองดำเนินสะดวกใหม่ๆ พระศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)^(๑) ได้สร้างศาลาที่พักคนงาน ๗ บริเวณที่ปากคลอง ลี้คราบุรี ชาวจีนจะเรียกคลองนี้ว่า คลองลี้ครหรือคลองลี้คร แต่ส่วนมากที่เรียกกันมาจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ว่า คลองลี้คร ไม่ว่าจะเป็นชาวจีนหรือชาวไทย แต่ที่ถูกเรียกว่า คลองลี้คราบุรี นั้นถูกแล้ว เพราะว่าการเดินทางสมัยก่อนใช้เรือเป็นหลักจะไปยังตัวเมืองราชบุรี ก็ต้องลี้ครไปทางคลองนี้ จึงเรียกกันว่า คลองลี้คราบุรี

การสร้างศาลาที่บริเวณปากคลองลี้คราบุรีนี้ ได้สร้างเป็นไม้จริงมี ๔ ห้อง หลังคามุงกระเบื้อง โดยใช้กระเบื้องเป็นสีแดง เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ก็ได้ให้คนทำงานอยู่ คือ คนที่ให้อาหารคนคลองอยู่ที่ปากอ้าย

ในเมื่อมีคนมาอยู่มากนับเป็นร้อยคน และที่เป็นครอบครัวก็มีอยู่ ในเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องมีอาหาร การกินให้มียู่อพเหมาะพอสมควร ในเมื่อมีการขุดคลองขึ้น สถานที่อื่นๆ ที่มีคู คลอง หนอง บึง ก็เริ่มมีคลองลี้ครติดต่อถึงกันขึ้น จากประตูน้ำบางยาง ถึงประตูน้ำบางนกแขวก ซึ่งเดิมทีที่ยังไม่มีประตูน้ำบางนกแขวกนั้น มีน้ำคอยู่บ้างแล้ว เรียกกันว่า น้ำปากคลอง ซึ่งจะทำการซื้อขายกันที่บริเวณปากคลอง ใกล้แม่น้ำแม่กลอง จากวัดเจริญสุขารามวรวิหาร ต.บางนกแขวก อ.บางท่ง จ.สมุทรสงคราม ไปประมาณ ๑ กม. ก็จะออกไปแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งบริเวณนี้จะมีจุดทำการค้าขายกัน โดยกำหนดเอาวัน ๑ ค่ำ ๖ ค่ำ ๑๑ ค่ำ เป็นประจำทุกวันไป ทั้งข้างขึ้นและข้างแรม เดือนหนึ่งมี ๖ วัน

เมื่อถึงวันนัดคนเข้าจะมีพ่อค้าแม่ขาย นำสินค้าที่ผลิตได้ในสวน ในไร่ ในนา โดยเอามาทางเรือ ทางบก เอาสินค้ามาขายกัน การค้าขายสมัยนั้นขายกันตลอดทั้งวัน ทั้งร้านค้าบนบก ทั้งชายของในเรือ เมื่อคลองทำเนียบสะดวกทำการขุดคลองแล้วการค้าขายก็คล่องตัว มีลำคลองผ่านไปมาได้สะดวก จากแม่น้ำแม่กลอง คลองดำเนินสะดวก แม่น้ำบางยาง ติดต่อกัน การค้าขายสะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีทางรถยนต์ รถไฟ เหมือนสมัยนี้ที่มีการไปมาสะดวกมาก

ตลาดน้ำดำเนินสะดวก พ.ศ. ๒๕๑๐

มายุคในสมัยนี้การคมนาคมสะดวกมาก โดยใช้เครื่องบินที่ทันสมัยขึ้น ชาวต่างประเทศมาสนใจ คำนึงมากขึ้น ในบริเวณคลองลัดคราษบุรี มีนัดทุก ๆ วัน ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ น. ถึงเวลา ๑๑.๐๐ น. มีเรือ พ่อค้า แม่ขาย มาขายกันเนืองแน่นทุก ๆ วัน บริเวณริมคลองลัดคราษบุรี ก็มีการตั้งร้าน บรรันรุง เปลี่ยนแปลง มีสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ มาจำหน่ายเป็นอันมาก ตลาดเดิมเป็นชั้นเดียว ก็บรรันรุงเป็น ๒ ชั้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น ร้านต่าง ๆ ก็เปิดของขายฝรั่งมากขึ้น เพื่อต้องการให้ฝรั่งเข้ามาในร้านจะได้ขายของมาก บางทีก็ต้องเอางฝรั่งมาให้เที่ยวให้เข้าชื่อของร้านของตนให้มาก จึงต้องให้รางวัลแก่เจ้าของเรือที่นำฝรั่งมาจอดที่ร้านคนบ้าง แก่ไกด์ ที่นำฝรั่งเข้ามาในร้านของตนบ้าง ทั้งเด็กเล็กเด็กใหญ่ชายของที่ระลึกแก่ฝรั่งก็มีมากยิ่งขึ้น ในสมัยนั้นถ้าใครไปตลาดน้ำดำเนินสะดวก ภาคเช้า กับภาคบ่าย ในวันเดียวกัน จะแปลกใจเป็นอย่างยิ่ง คือ ตอนเช้าพลุกพล่านจอแจ ตอนบ่ายเงียบเชียบไปเลย

ตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีความเจริญเรื่อย ๆ ที่มีการค้าขายอยู่ในคลองลัดพลี พ่อค้าแม่ขาย ก็มาค้าขายกันตามปกติ แต่ว่ามาในระยะหลัง ๆ นี้ การขนส่งพืชผักต่าง ๆ เข้ากรุงเทพฯ ไปทางเรือก็เริ่มจะมีน้อยลง ชาวเจ้านั่งอยู่ที่วัดหลักหกรัตนาราม เรือค้าบางแค ตอนเก็บ ๆ จะพ่วงเรือกลับกันเป็นแถว และที่ไปก็ไปกันเป็นแถว ๆ ยิ่งหน้ามะม่วงก็เรือมะม่วงก็บรรทุกเรือไปกรุงเทพฯ กันมาก แต่มาสมัยนี้ใส่สองชั้นรวมไปกรุงเทพฯ หมด ที่บรรทุกเรือไม่มีเอาเสียเลย ไม่เหมือนสมัยก่อนนี้ มีมะม่วงมาก ๆ มีญาติโยมใส่บาตรพระมาก จนไม้กัน วัน ๆ หนึ่งนับเป็น ๑๐๐ ผลขึ้นไม้ตอนหน้ามะม่วงชุก ๆ ญาติโยมจะใส่บาตรพระองค์หนึ่งรับบิณฑบาตก่อน นับเป็น ๑๐๐ ผลขึ้นไป แต่เดี๋ยวนี้มะม่วงที่ต้นไม่ค่อยมี ก็เลยทำให้มะม่วงที่ใส่บาตรลดน้อยลงไปด้วย

ตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีพ่อค้าแม่ขาย ทำการซื้อขายกันที่คลองลัดคราษบุรี (คลองลัดพลี) อยู่ได้ไม่นานก็ค่อย ๆ คลายไป เนื่องจากฝั่งตรงข้ามมีหิวเสดึกว่า คือ ที่บริเวณคลองต้นเข็ม ก็เริ่มมีพ่อค้าแม่ขายไปขายของเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ พอมาระยะ พ.ศ. ๒๕๑๕ ฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ตลาดน้ำคลองลัดคราษบุรีก็ค่อยมีความกระหมกระหม่อมากขึ้น เนื่องจากมีเรือมาทำการซื้อขายน้อยลง และก็น้อยลงไปเรื่อย ๆ

ในที่สุด ตลาดน้ำดำเนินสะดวก (คลองลัดคราษบุรี) ก็หมดสภาพไปโดยปริยาย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เรือพ่อค้าแม่ขาย ก็ไปค้าขายกันที่ตลาดน้ำ ท่าพวงวรรณ ฝั่งคลองต้นเข็ม บริเวณพื้นที่บนบกจึง

เปิดตลาดนัด มีรถเมล์เหลืองผ่านทั้งวัน และที่คลองตัน เข็มก็มีเรือ
พ่อค้าแม่ขาย การซื้อของจะเป็นทางเรือ ทางรถก็ได้สะดวกมาก
ซื้อของขึ้นจากเรือ ก็เอาขึ้นรถได้เลย หรือซื้อของจากรถ ก็เอาลง
เรือได้เลย เนื่องจากบริเวณสถานที่นี้ เป็นที่ของ น.ส.พจวรรณ
สิริรัตน์ คหบดีท่านี ชาวค้าเนินสะดวก จึงเชื่อว่า ท่าพจวรรณ ก็เลย
เป็น ตลาดน้ำค้าเนินสะดวก ไปโดยปริยาย

ตลาดน้ำค้าเนินสะดวก (คลองลัดคราษบุรี) นับแต่อดีตอันยาว
นาน ตั้งแต่เริ่มขุดคลองค้าเนินสะดวก เมื่อพ.ศ. ๒๔๐๕ เป็นต้นมา
ก็เป็นจุดซื้อขายที่เริ่มต้นที่คลอง ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ๑๑๘
ปี ก็มาสิ้นสุด เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๒๓ อย่างไม่มีทางที่จะเรียกกลับคืน
มาได้อีกแล้ว ปัจจุบันนี้ ๑๕ เมษายน ๒๕๓๐ ถ้าหากว่า ใครมาเดิน
ที่ตลาดน้ำค้าเนินสะดวก คลองลัดคราษบุรี เงียบๆ เหงาๆ ใดๆ
ชอมกล ทั้งตลาดค้าเนินสะดวก ก็เงียบเชียบไปอย่างน่าใจหาย
อนิจจัง จะเอาอะไรที่จะเที่ยงแท้และแน่นอนได้ เมื่อเติบโตในเบื้อง
แรก ก็เจริญขึ้นมาก ๆ ในท่ามกลาง และก็เสื่อมและสลายไปในที่
สุดในบัดนี้

ตลาดน้ำค้าเนินสะดวกยุค พ.ศ. ๒๕๓๐

ตลาดน้ำค้าเนินสะดวก ได้เข้ามาอยู่ที่ ท่าพจวรรณ คลองตัน
เข็มไปโดยเรียบร้อยแล้ว นอกจากบริเวณท่าพจวรรณ แล้ว ในด้าน
ลึก เข้าไปในคลองตัน เข็มก็ยังมีสถานที่ใหม่ ที่จัดให้อำนวยความสะดวก
สะดวกกับพ่อค้าแม่ขายโดยเฉพาะ การซื้อของ ขายของก็ง่าย จะ
ขึ้นรถลงเรือก็ง่าย แม้ฝนจะตกก็ไม่เป็นไร เพราะมุงหลังค้ายื่นออก
มาตั้งครึ่งคลอง สะดวกต่อฝรั่งที่จะมาท่องเที่ยวดูชม จะถ่ายรูปก็มี
สถานที่บนสะพานยื่นถ่ายรูป จะได้ภาพสวย ๆ งาม ๆ เอาไว้คู่ใจได้เป็น
อย่างดี

ตลาดน้ำค้าเนินสะดวก คลองตัน เข็ม ก็มีเรือต่าง ๆ เหมือน
อย่างสถานที่เดิม (คลองลัดคราษบุรี) สถานที่ใหม่นี้ การไปมาก็ง่าย
มีทั้งทางรถ ทางเรือ สะดวกทั้ง ๒ ทาง และสถานที่อื่น ๆ ที่จะมีมอ
หาทำเลที่จะเหมาะไปกว่านี้ก็ไม่เห็นจะมีอีกแล้ว คิดว่าสถานที่ตลาด
น้ำค้าเนินสะดวก คลองตัน เข็ม นี้จะอยู่ได้นานตลอดไป เพราะมี
ความสะดวกต่าง ๆ หลายอย่าง แต่เป็นที่น่าเสียดาย ทางรถก็มี
ความสะดวกมาก จนปัจจุบันนี้การซื้อขาย ทั้งทางบกทางน้ำมีความ
สะดวกมากยิ่งขึ้น มองไปในอนาคตข้างหน้าเกรงว่าทางเรือจะหายไป
และก็หายไป อีกหน่อยก็จะเหมือนตลาดน้ำวัดไทร กรุงเทพฯ ที่
สลายและหายไปเป็นที่สุด ซึ่งตลาดน้ำค้าเนินสะดวก ก็มีแนวโน้มเช่น
นั้นเหมือนกันในอนาคตอันใกล้ ถ้าหากทางผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ ไม่หา
ทางอนุรักษ์เอาไว้ให้ดี ตลาดน้ำค้าเนินสะดวก อาจจะสลายไปก่อน
เวลาอันควร ขออย่าให้เป็นไปเช่นนั้นเลย

เวลาที่มีตลาดเรือมากที่สุดในเช้าคือเริ่มแต่เวลา ๐๗.๐๐ น. ถึงเวลา ๑๑.๐๐ น. เป็นตอนที่มีเรือมากที่สุด เวลาจะไปชมตลาดน้ำ ถ้ามาถูกเวลา จะได้ชมเรือค้าเรือขายตอนระยะที่มีเรือมากที่สุด การมาตลาดน้ำดำเนินสะดวก ก็มาง่าย สำหรับท่านที่มาจากกรุงเทพฯ ก็มาตั้งต้น ที่ สถานีขนส่งสายใต้ จะขึ้นรถ บขส. ก็ ๑๘ นาทีต่อคัน ค่าโดยสารถึงดำเนินฯ ๒๕ บาท กลับมาในรถเพียงวันหนึ่งก็ถึงแล้ว (วันหนึ่ง ๒ ชั่วโมง) ที่ท่ารถดำเนินฯ ถ้ามารถแอร์ครึ่งชั่วโมงคัน ค่าโดยสารถึง ดำเนินฯ ๓๕ บาท สะดวก สบาย คนชอบ จึงทำให้ผู้โดยสาร รถ บขส. น้อยลงอย่างน่าอัศจรรย์

ตลาดนัดศรีสุราษฎร์

ตลาดนัดนี้อยู่ที่ปากคลองศรีสุราษฎร์ เป็นตลาดที่ไม่ค่อยใหญ่นัก แต่ก็มีพ่อค้าแม่ขายมาขายของกันและเป็นทัวร์มรินทร์ มีต้นไม้บัง มีต้นจามจุรีใหญ่ยื่นออกมา ให้ร่มเงา ไม่ค่อยร้อน และของไม่ต้องไปไกลถึงตลาดน้ำดำเนินสะดวก สำหรับผู้มีของไม่ค่อยมากนัก ข้าพเจ้าเองก็เคยมาขายของทีมน้อยๆ ซึ่งสมัยเด็กๆ โยมแม่ผู้มีคุณ-ธานินทร์ โยมของข้าพเจ้า เวลาไปขายของ ได้เอาข้าพเจ้านั่งหัวเรือไปด้วย ช่วยพายเรือและก็เป็นกรรมาชิกข้าพเจ้าให้ขายของไปด้วย โดยนำเอาดอกบัวหลวง ใส่กระป๋องน้ำ จำได้ว่าเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๕ ขายได้วันละ ๓-๔ บาท สมัยเป็นเด็ก ๆ นั้น ได้เงินเท่านี้ดีใจมากแล้ว เมื่อข้าพเจ้าเติบโตขึ้นก็ช่วยท่านนำของในส่วนไปขายบ้าง เช่น แดงร้าน แดงกวา ข้าวโพด กล้วย อ้อย ผักกะเฉด สายบัว มะเขือ มะม่วง ชมพู มันเทศ มันสัมปะหลัง เฉพาะของที่มีในส่วน ไปขายยังตลาดนัดศรีสุราษฎร์ ตลาดดำเนิน-สะดวก บางทีก็ไปไม่ถึง พอออกจากคลองใหญ่ก็ขายได้ก็มี

ตลาดนัดศาลาแดง

ตลาดนัดศาลาแดง หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า ตลาดนัด ๔ ห้อง จะมีพ่อค้าแม่ขาย มาขายของกันในวันนัด คือวัน ๒ คำ ๑ คำ และ ๑๒ คำ ทั้งข้างขึ้นและข้างบน ตั้งแต่เช้าตรู่ ณ ที่บริเวณปากคลอง-ลัดราชบุรี (คลองลัดพลี) ไปตามคลองคำเนินสะตวก (คลองใหญ่) ถึงบริเวณปากคลองทองกลาง และที่บริเวณหน้าวิกภาพยนตร์ คำเนินเฮียเต๋อ^(๑) ถ้าเป็นวันนัดจะมีของมาขายกันเนืองแน่น ส่วนมากจะเป็นเรือสำปั้น หรือ เรือสำปั้นจ้าง เรืออื่นๆ มีน้อย นับยาวเป็นกิโลเมตร

พืชผักที่มาขายในระยะนั้น (พ.ศ. ๒๕๐๐) มี หัวหอม หัวกระเทียม ผักกาดทางขาว (เป๊ะฉ่าย) ผักกาดทางเขียว (คะน้า) กะหล่ำปลี (คะน้าล้วย) กะหล่ำดอก (คะน้าตอก) หัวผักกาด (หัวไชเท้า) ผักชี คื่นฉ่าย กุ๊ยไช่ ตังออ ต้วฉ่าย ผักบั้งจิ้น ผักกะเจต สายบัว หัวปลี พริก มะระ แดงร่วน แดงกวา แดงท่อน แดง (แดงควย) พักทอง มะเขือ แดงโม แดงไทย บวบ ต้วผักยาว (ต้วค้ำง) มันเทศ มันแกว มันส้มปะหลัง เผือก กล้วย อ้อย ข้าวโพต ต้วลิสง (ต้วคุด) ต้วเหลือง (ต้วแระ) ต้วเขียว (เมล็ดไช้เอามาเพาะไต้ ๓-๔ วันเป็นต้วงอก) ต้วแดง (ต้วอีเตาะ) ต้วคำ ต้วพู ต้วลันเตา (ต้วแปบ) ใบโหระพา ใบกะเพรา ใบแมงลัก ตะไคร้ ข่า มะนาว มะม่วง มะละกอ ข้าว ดอกไม้^(๑) กุ้ง หอย ปลา หมู เนื้อ เป็ด ไก่ ฯลฯ... พ่อค้าแม่ขาย นำมาซื้อขายกันสิ่งของต่างๆ ที่กล่าวมานั้นเฉพาะของที่ผลิตไต้ใบคำเนินสะตวกเท่านั้น การคมนาคมสมัยนั้น (พ.ศ. ๒๕๐๐) ยังไม่มีรถ ก็ค้าขายจะต้อไปทางเรือ ซึ่งเวลาซื้อขายกันมากๆ ก็จะถูกเรือสำปั้นจ้าง เรือมาค เข้าสูกรุงเทพฯ ไปขายกันที่บางแค กรุงเทพฯ

(๑) โรงภาพยนตร์คำเนินเฮียเต๋อ เลิกกิจการไปประมาณ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๑๕) ตลาดคำเนินสะตวก อยู่ติดกับตลาดน้ำคำเนินสะตวก เนื่องจากร้านค้าไต้ย้ายไปอยู่ที่ท่ารถคำเนินสะตวก และตลาดน้ำย้ายไปอยู่คลองลัดราชบุรีและย้ายไปอีกที่ ที่คลองตันเข้ม ปัจจุบันนี้ ๑๕ เมษายน ๒๕๓๐ ตลาดคำเนินสะตวก ที่เคยรุ่งเรืองเมื่อ ๒๐ ปีก่อน ผู้คนทราบร่ำ ชื่อง่ายขายคล่อง ปัจจุบันนี้เจียมเหงา ร้านค้าเหลือไม่กี่ร้าน ส่วนมากห้องต่างๆ จะเป็นที่อยู่ กลางวันไปทำงาน ไม่ค่อยมีใครอยู่จึงทำให้เจียมเหงามากยิ่งขึ้น

ตลาดน้ำดำเนินสะดวกหน้าวัดปราสาทสิทธิ์

เป็นตลาดน้ำอีกแห่งหนึ่งในดำเนินสะดวก ที่มีความสวยงามแบบธรรมชาติ ตอนเช้ามีเวลา ๐๕.๐๐ น. ก็เริ่มมีการซื้อขายกันแล้ว พ่อค้าแม่ขายต่างก็พายเรือ หรือใครมีฐานะดีก็มีเรือเครื่องนำเอาสินค้ามาขายตั้งแต่หน้าวัดปราสาทสิทธิ์ ที่บริเวณคลองใหญ่ มีเรือมาค้าขายกันมาก และที่บนฝั่งตรงข้ามวัด ก็มีพ่อค้าแม่ค้ามาวางของขายกันก็มาก ใครจะไปชมดูตลาดน้ำแห่งนี้ต้องไปตอนเช้า หากไปตอนสายตลาดก็จะวาย เพราะว่าตลาดน้ำดำเนินสะดวก หน้าวัดปราสาทสิทธิ์และคลองโพหักนี้มีการซื้อขายแต่เช้ามีค เวลา ๐๕.๐๐ น. พอถึง เวลา ๐๘.๐๐ น. ตลาดก็จะวายแล้ว

นอกจากที่คลองใหญ่ ในคลองเล็กโดยเฉพาะคลองโพหัก^(๑) ก็มีแม่ค้า พ่อค้าพายเรือขายกันและก็ต้องเป็นตอนเช้า หากตอนสายตลาดก็จะวายเช่นเดียวกัน การค้าขายทางเรือจำเป็นมาก เพราะตรงจุดที่วัดปราสาทสิทธิ์นี้ ไม่มีทางรถยนต์ มีสิ่งของต่าง ๆ ก็ต้องลงเรือทั้งนั้น แต่ในอนาคตนี้ ทางรถจะมีถึงวัดปราสาทสิทธิ์ คิดว่าคงไม่เกิน ๓ ปีข้างหน้าที่จะถึงนี้ การไปมาการขนส่งจะสะดวกสบาย คือ รวดเร็ว สะดวก ประหยัด เพราะทางรถเร็วกว่าทางเรือมากแน่ เมื่อมีทางรถใหญ่ ทางรถเล็ก ทางซอยต่าง ๆ ก็จะมีเพิ่มขึ้นเป็นเท่านั้น คำว่า ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ก็จะอยู่คู่กันไป แต่คำว่า น้ำจะหายไป และสิ่งที่มีศรัทธาที่สุดในโลก คือ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีอยู่แห่งเดียวในโลกมนุษย์นี้เท่านั้น ที่ไหน ๆ ก็ไม่มีแล้วในปัจจุบันนี้ รุกเส้นเสียขายก็ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร จะแก้ไขอย่างไร ในเมื่อทุก ๆ คนไม่ยอมพายเรือมาขายของ ไม่พายเรือมาซื้อของ สิ่งที่มีอยู่แห่งเดียวในโลกก็ถึงกาลอวสานไปอย่างน่าเสียดาย ไม่เหมือนสิ่งที่มีศรัทธาในโลก ๑ อย่าง ที่มีอยู่ครบถ้วนบริบูรณ์ในปัจจุบันนี้และก็ในอนาคตข้างหน้า เพราะว่าสิ่งเป็นวัตถุที่อยู่ประจำเคลื่อนไหวไปไหนมาไหนไม่ได้

แต่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เคลื่อนไหวได้ และก็จะหายไป ไม่ใช่ผู้เขียนกล่าวไปโดยอย่างเลื่อนลอย เพราะในอดีตเมื่อ ๓๐ ปีที่แล้วมา ตลาดน้ำดำเนินสะดวก พ่อค้าแม่ขาย ล้วนพายมาขายของด้วย เรือสำปั้นและแจวมาด้วยเรือสำปั้นจ้าง แต่ปัจจุบันนี้เรือสำปั้นจ้างนับลำได้ไม่เกิน ๑๐ ลำ และก็จะกำลังจะหายไปและเรือสำปั้นที่ต่อใหม่ ๆ ก็หายากเต็มที หมดยากรุ่นนี้แล้วจะมีใหม่คู่เป็นของยาก เสียเหลือเกิน

คลองโพหักบางแห่ง เขียนว่า โพธิ์หัก แต่เดิมเขียนว่าโพหัก ในคลองโพหัก มีวัดวังาม วัดศาลเรียง เป็นเขตอำเภอดำเนินสะดวก หมดเขตวัดศาลเรียง ก็ไปวัดใหญ่โพธิ์หัก เขตอำเภอบางแพ ซึ่งพระครูรัตนธรรมมาร (โสภา) เป็นเจ้าอาวาสวัดใหญ่โพธิ์หัก และเจ้าคณะตำบลโพหัก การเขียนก็ไม่ค่อยแน่นอนนัก บางแห่งโพหัก และบางแห่งโพธิ์หัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตลาดนัดโพหัก

บริเวณที่ห่อค้าแม่ชายมาขายของกัน คือ ที่ปากคลองโพหัก หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า ปากคลองบัวงาม อยู่เขตตำบลคอนไผ่ พอ ออกปากคลองมา เลี้ยวซ้ายออกไปหน่อยก็ถึงวัดปราสาทสิทธิ์ หีซผัก ต่าง ๆ ที่หน้ามาขายก็พอกันกับที่ตลาดนัดคำเนินสะควก ตลาดนัดโพหัก นี้ อยู่ในเขตหลักห้า มีประชาชนนำพืชผักมาค้าขายกันมากเหมือนกัน ตลาดนัดโพหักนี้ อยู่ใกล้เขตจังหวัดสมุทรสาคร มีอำเภอคำเนินสะควกอยู่ระหว่างกลาง มีเรือที่ตลาดนัดมาก นำเสียดายสมัยนั้น

(พ.ศ. ๒๕๐๐) ตลาดนัดคำเนินสะควก ผู้ที่อยู่ต่างจังหวัดไม่ค่อยมีใครรู้จัก เป็นตลาดนัดที่สวยงาม มีเรือสำเภา และค้าขายกันแบบไทยๆ ตลาดนัดโพหักนี้ มีการค้าขายกัน ตลอดจนเรือค้าขาย และผู้คนจะมีน้อยกว่าตลาดนัดคำเนินสะควกก็ไม่ค่อยเท่าไร

ข้าพเจ้าเคยนำดอกไม้มาขาย โดยเฉพาะที่บ้านข้าพเจ้าปลูกดอกไม้ ซึ่งโยมให้เป็นรายได้พิเศษ เป็นรำไพ จึงมีความขยันเป็นพิเศษ ดอกไม้มี ช่อนกลิน เย็บปี่รา สร้อยทอง บัวหลวง ใบว่านน้ำ ออย่าลิมฉัน (ฟอร์เก็ตมีน็อต) นำมากำขาย กำละ ๕๐ สตางค์ มีใบว่านน้ำ สร้อยทอง เย็บปี่รา ๓ ดอก ออย่าลิมฉัน ๒ กิ่ง บัวหลวงกำละ ๑ สิ่ง มีกำละ ๓ ดอกและช่อนกลินช่อละ ๒๕ สต. ข้าพเจ้าขายเรือขายโดยบ้านอยู่ในคลองวัดหลักหกรัตนาราม และก็ไปขายถึงหลักสาม และถึงประตูน้ำบางนกแขวก สมัยก่อน (พ.ศ. ๒๕๐๐) ขายเรือง่ายไม่มีเรือวิ่งมากมายเหมือนเดี๋ยวนี้

การขายดอกไม้ของข้าพเจ้ามีทั้งขายปลีกและขายส่ง โดยขายในราคา ดังนี้

ดอกช่อนกลินราคา ๒๕ สตางค์ ร้อยละ ๒๕ บาท

ดอกเย็บปี่ราราคา ๔ สตางค์ ร้อยละ ๔ บาท

บัวหลวงราคา ๔ สตางค์ ร้อยละ ๔ บาท

การขายดอกไม้ในสมัยนั้น พ.ศ. ๒๕๐๐ ไม่มีมากเจ้าเหมือนสมัยนี้ ของข้าพเจ้านับว่าเป็นเจ้าดอกไม้ที่มีมากที่สุดในเขตอำเภอคำเนินสะควก ซึ่งข้าพเจ้าทำการขายนับตั้งแต่จบการ เรียนชั้น ประถมปีที่ ๔ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ในสมัยนั้นที่มีขายดอกไม้ในอำเภอคำเนินสะควกด้วยกันมี ๔ ราย คือ

๑. วรณะ คุณณานันท์ คลองวัดหลักหกรัตนาราม หลัก ๖

๒. ไน้ เดตุเกษร คลองวัดหลักหกรัตนาราม หลัก ๖

๓. นัคดา สุขศรี คลองคูนา หลัก ๔

๔. จื่อ คลองใหญ่ หลัก ๔

วันที่ข้าพเจ้าขายได้มากที่สุดในชีวิต คือ วันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้เงิน ๓๐๔ บาท เงินจำนวนนี้ ถ้าหากนำไปซื้อของ ใ้หมักเก็บ ๑ บาท หองหมัก ๑ บาท ราคา ๕๐๐ บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชาวสวนดำเนินสะดวก

ชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวสวนดำเนินสะดวก เมื่อสมัย
พ.ศ. ๒๔๘๐ ข้าพเจ้าพอจะจำชีวิตในชนบทที่เป็นชาวสวนพอได้บ้าง
ว่า การทำมาหากินสำหรับชาวสวนที่ปลูกพืชผักต่างๆ โดยเฉพาะ
พริก หอม กระเทียม แดงโม ผักกาดทางขาว(แปะฉ่าย) ผักกาด
ทางเขียว (คะน้า) ถั่วลิสง (ถั่วคุด) ถั่วแดง (ถั่วอีเตาะ) ถั่ว-
เหลือง (ถั่วกระ) ถั่วฝักยาว (ถั่วค้าง) กะหล่ำปลี กะหล่ำตอก
ถั่วไร่ ใช้เห่า ผักชี มะเขือต่างๆ แดงกวย (แหง) แดงกวา
แดงร้าน แดงไทย พักทอง ข้าวโพด มีปลูกกันมาก

การปลูกพืชผักต่างๆ ปลูกง่ายและกึ่งามเร็ว ส่วนมากจะปลูก
กันในประมาณเดือนพฤศจิกายน คือ ประมาณเดือน ๑๒ เรียกกันว่า
หน้าปี การเพาะปลูกต่างๆ ง่ายเพราะเป็นฤดูกาลที่น้ำล้น เหมาะ
แก่การเพาะปลูก แม้พืชผักต่างๆ จะขายได้ในราคาถูก แต่ว่าการ
ลงทุนรักษาในด้านต้นทุนน้อย เนื่องจากไม่ค่อยมีตัวแมลงรบกวน ฝน
ตกก็เพราะในฤดูกาลเข้าพรรษา จะมีน้ำหลากมาก จะท่วมสวน
ประมาณเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม ประมาณ ๓-๔ เดือน ในระยหน้า
ท่วมสวนนี้ ก็จะมีอาหารที่เกิดจากน้ำหลากมา ก็จะจมลงไปในส่วน
ท้าย เมื่อปลูกพืชผักต่างๆ ก็จะงอกงามดี นอกจากบางสวนที่เป็น
สวนคัน ก็มีคันสวนสูงกั้นน้ำไว้ สามารถที่จะทำการเพาะปลูกให้
ตลอดปีน้ำไม่ท่วม เรียกสวนนั้นว่า สวนสูง ก็เพราะมีคันสูงกว่าน้ำ
และน้ำไม่ท่วมคันนั่นเอง ซึ่งในสมัยนั้น ใครมีคันสูง สามารถปลูกพืช
ผักได้ตลอดปี คือใครมีคันสูงก็จะมีฐานะทางการเงินที่มั่นคงเพราะ
มีส่วนเป็นคันสูงนั่นเอง เวลาที่จะต้องการให้ท่วมในสวน ก็วิดน้ำ
(เหยียนน้ำ) เข้าท่วมในสวนเองได้ทุกฤดูกาล

สำหรับสวนที่มีคันเตี้ยนั้น เวลาจะปลูกพืชผักก็ต้องดูตามฤ-
กาศ ที่มีน้ำล้นแล้ว ตอนท้ายฤดูฝน ตอนนี้มีสวนเตี้ยมาก การปลูก
ก็มากในช่วงที่สวนเตี้ยมีการปลูกพืชผักภาค เมื่อมีมากก็ทำให้ราคา
ถูกลงมาก ๆ แต่ก็ต้องนำไปขายแม้จะไม่ไ้ราคามาก ๆ ก็ตาม

ในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นเด็ก ข้าพเจ้าชอบพายเรือได้คลื่นลมอยู่
เสมอ มีความสนุกสนาน เวลาที่มีลมพายุ มีลูกคลื่นใหญ่ ๆ แต่ถ้ามี
ลมพายุมามาก ๆ ก็แย่งเหมือนกัน ในระยะเข้าพรรษา มีน้ำหลากมา
ทำให้สวนต่างๆ จมน้ำหมด การไปไหนมาไหนก็พายเรือลัดไปได้มี
การไปมาได้สบาย พายเรือไป บางทีก็แจวหรือจะนั่งสนุก ๆ ก็
เอาผ้าขาวม้ามากกลางใบก็ได้สนุกสนาน มองไปทางไหนก็แจ้วแจ้ว มีผัก
คบขวา (สวะ) มีลอยอยู่ทั่วไป เพราะสวนต่างๆ จมอยู่ใต้น้ำ
หมด ที่มีคันสูงมีน้อย การไปไหนมาไหนก็ต้องใช้พายเรือกันเป็นพัน
เรือที่ใช้พายก็เป็น เรือบด เรืออู่เฒ่า เรือสำปั้น ถ้าเป็นเรือใหญ่
จะเรียกเรือสำปั้นจ้าง ขนาด ๔ เมาริง ๕ เมาริง ๖ เมาริง เรือ-
มาก เรือต่อ ซึ่งเป็นเรือที่ใหญ่ จะห้องแจว และก้อเอา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับโครงการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมให้คนรุ่นต่อไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชาวสวนดำเนินสะดวก ในปัจจุบันนี้ ๑๔ เมษายน ๒๕๓๐ พืช ผักที่มีปลูกอยู่ โดยเฉพาะผักต่างๆ ที่พอจะปลูกได้ คือ ผักกาดทาง-เขียว (คะน้าต้น) มะเขือ มะระ บวบ ถั่วฝักยาว (ถั่วค้าง) หัว-หอม หัวกระเทียม พริก ต่างๆ ผักบุง (ผักบุงจีน) ผักกะเจต แดงท่อน สำหรับ ผักกาดทางเขียว หอม กระเทียม นั้นมีเหลืออยู่ โดยเจ้าเต็มที หากทำจะสูญพันธุ์ไปจากดำเนินสะดวก ในอนาคตอัน ใกล้นี้

ผลไม้ต่างๆ ของดำเนินสะดวก ในปัจจุบันนี้ ๑๔ เมษายน ๒๕๓๐ คือ องุ่น ส้ม ละมุด ชมพู่มะขามหวาน กล้วยหอม กล้วยไข่ มะละกอ มะม่วง มะพร้าว สำหรับ มะละกอ และมะม่วง ใกล้จะ สูญพันธุ์ไปจากดำเนินสะดวกเต็มที คิดว่า มะละกอ อีก ๒ ปี และ มะม่วงอีก ๑๐ ปี จะต้องสูญพันธุ์ไปจากดำเนินสะดวก เป็นแน่ๆ ที่ว่าสูญพันธุ์ ไม่ใช่ชาวสวนดำเนินสะดวกไม่ยอมปลูก ปลูกแล้วต้อง ประสบกับการขาดทุน มะละกอแทบทุกสวนในดำเนินฯ ปลูกแล้ว พอ เริ่มมีผล มะละกอจะมียอดเหลืองและก็ไม่ค่อยโต แล้วก็ยืนต้นเฉยๆ ปลดออกมาไว้ก็ยืนต้นตาย ทำให้ชาวสวนขาดทุนกันมาก สำหรับ มะม่วงนั้น การปลูกใช้เมล็ดเพาะพอเป็นต้นสูงประมาณ ๑ ศอก ก็ แยกปลูก เมื่อปลูกแล้วมะม่วงต้นเล็ก ๆ ไม่ยอมโต ยืนต้นอยู่เฉยๆ และ ก็ตายต้นเสียแต่ยังเล็ก ๆ เป็นส่วนมาก และมะม่วงต้นใหญ่ ถูกจิกจัน และหนอนชอนไชต้น ปีหนึ่ง ๆ มะม่วงต้นใหญ่ๆ ตายเป็นจำนวนมาก ชาวสวนต้องตัดมาทำฟืนมีใช้น้อย แม้จะพยายามรักษาอย่างไรก็ไม่ หาย ชาวสวนดำเนินสะดวก ปีหนึ่งๆ ใช้จ่ายฆ่าแมลง และปุ๋ย เป็น จำนวนมาก ใครมาที่ตลาดท่ารถดำเนินสะดวกจะเห็นร้านที่จำหน่าย ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงมีอยู่หลายร้าน

ผลไม้อื่นๆ ที่ปลูกเอาไว้ทานเองบ้าง ไม่ได้ปลูกเอาไว้ขาย ก็ยังมีอยู่ เช่น น้อยหน่า ขนุน มะกอกน้ำ มะกอกบก ลำไย มะเฟือง ทับทิม มะพูด ห้อ มะยม มะขามเปรี้ยว ทุเรียนแขก ลิ้นจี่

ความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงของดำเนินสะดวก

ชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวดำเนินสะดวก ประชาชนส่วน มากนับถือพระพุทธศาสนา มีอาชีพทางทำสวนเป็นหลักใหญ่ เนื่องจาก จากพื้นที่ดินดี เป็นดินมีสีค้ำว่วนซุย การปลูกพืชผักต่างๆ ได้ผลดีมาก แต่ในปัจจุบันนี้ มีตัวแมลงมาก การลงทุนด้วยการใช้ปุ๋ย น้ำยาจึงมี มาก ชาวสวนจึงหันมาปลูกพืชยืนต้น จำพวกยืนต้นกันมาก และมีน้ำที่ จืดสนิทจึงเหมาะแก่การเพาะปลูก สมัยก่อนนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐- ๒๕๒๑- ๒๕๒๒ มีน้ำเค็มเข้ามาในเขตดำเนินฯ ทำให้ชาวสวนเสีย- หายมาก แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว

สมัยก่อนที่ข้าพเจ้ายังเป็นเด็กอยู่ พ.ศ. ๒๔๕๐ (๑ ขวบ)^(๑) การทำสวนใช้ระหัดเหยียนน้ำ ด้วยเครื่องมือย ส่วนมากจะใช้ ระหัดลม คือ ยาศัยสมุไทยธรรมชาติ เอาใบมาผูกที่ทำให้รับลม สมัยนี้จะมีพ้อให้เห็น ถ้านั่งรถจากกรุงเทพฯ มาแม่กลอง แถวนา-เกลือ จะเห็นระหัดลมหมุนอยู่โดยธรรมชาติ ชักน้ำเข้านาเกลือ สมัยเด็ก ๆ ข้าพเจ้าชอบเล่นที่กังล้อระหัดลม มีสายโซ่คอยดึงระหัด ให้หมุนชักน้ำขึ้นเวลาลมพัด เอามือไปหมุน ๆ มือก็เลยตามติดกังล้อ ไปด้วย ข้าพเจ้าร้องด้วยความเจ็บ พอดีโยมแม่เก็บหญ้าอยู่ใกล้มา ช่วยไว้ทัน โยมแม่บอกว่าข้าพเจ้าแน่นิ่งไปเลย ต้องแก้ไขอยู่นานจึง มีความรู้สึกตัว เคชะบุญลมไม่แรง หากลมแรง จะหมุนและลมก็จะ ลากข้าพเจ้าไปกับกังล้อ ถึงไม่ตายแต่อาจจะพิการไปก็ได้ พอดีโยม แม่ได้มาช่วยเอาไว้ทัน ก็เลยรอดจากความตายมาอยู่จนทุกวันนี้

นอกจากระหัดลมแล้วก็มี จิ้งห้น ก็เหมือนระหัดลม จิ้งห้น มี เสาสูง ๆ จิ้งห้นอยู่ข้างบน ทำด้วยไม้จริงแผ่นใหญ่เวลาลมพัด จิ้ง- ห้นก็จะหมุน และดึงเอาโซ่ที่จูงลากกังล้อที่มีระหัดหมุนไปด้วย ก็จะมี ใต้น้ำใช้ นอกจากนั้นยังมีระหัดชกมวย เป็นระหัดรางเล็ก ๆ ต้องใช้ แรง ๒ มือ ถึงไปดึงมาเหมือนชกมวย และมีระหัดที่น้ำใช้เหวี่ยง ระหัดก็จะหมุนใต้น้ำเข้าสวน หรือบางที่ติดที่ระหัดลม หรือจิ้งห้นก็มี เวลาไม่มีลม หรือมีลมน้อย ก็ใช้เท้าช่วยเหวี่ยง จะทำให้ระหัดหมุน เร็วขึ้นก็ได้ น้ำมากขึ้น ปัจจุบันนี้หาเอาได้ยากแล้วในชนบท คือ ไม่ค่อย จะมีแล้ว การไปไหนมาไหนสมัยนั้น ก็ใช้เรือพาย เรือแจว ถ้าออก มาคลองใหญ่ก็จะมีเรือแดง นานาน นมาลำ ต่อมาก็มียุคเครื่องทุ่นแรง มากขึ้น มีเครื่องช่วยในกจรฉึกยา พืชผักต่าง ๆ ก็มีเรือเครื่องประจำ บ้านเวลาไปไหนมาไหนก็จะได้สะดวก สบายมากขึ้น ในระยะปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีเครื่องช่วยทุ่นงานสำหรับชาวสวนมาก เช่น เครื่อง บรีค วิสกอนซิน เจโล โรแททซ์ คาวาซากิ อีซูซุ แต่ที่นิยมกันมาก ในระยะแรก คือ เครื่องบรีค และ วิสกอนซิน คือ ทำเป็นเครื่อง สำหรับฉึกยาพืชผักได้ สำหรับติดเครื่องเรือวิ่งไปไหนมาไหนได้ สะดวกและรวดเร็วได้สารพัดอย่าง

ชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวดำเนินโดยทั่วไป เวลาเช้าๆ จะเห็นพระภิกษุสามเณร เดินออกมารับบิณฑบาต พายเรือออกมารับบิณฑ- บาท มองเห็นเป็นชีวิตประจำวัน อยู่ในร่มเงาของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระภิกษุสามเณร ในระหว่างพรรษา จะมีประมาณ ๑๐๐๐ รูป ใน เขตอำเภอดำเนินสะดวก ๒๔ วัด และในระหว่างก่อนเข้าพรรษา ๒-๓ เดือน จะเป็นเวลาที่พ้อ แม่ จะนำบุตรชายเข้ามาอุปสมบท ในระยะนั้นประมาณเดือน พฤษภาคม มิถุนายน กรกฎาคม ในระยะ นี้จะมีงานบวชกันมาก จะเห็นประเพณีงานบวช ต่างก็พากันจัดงาน อย่างเต็มกำลังความสามารถ และกำลังทรัพย์ของเจ้าภาพ บ่งบอก ให้เห็นความศรัทธาปสาทะ ของแต่ละเจ้าภาพที่มีต่อพระพุทธศาสนา อันเป็นมรดกสืบทอดเนื่องกันมาอย่างช้านานและจนถึงปัจจุบันนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นับญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้